YARIM AY

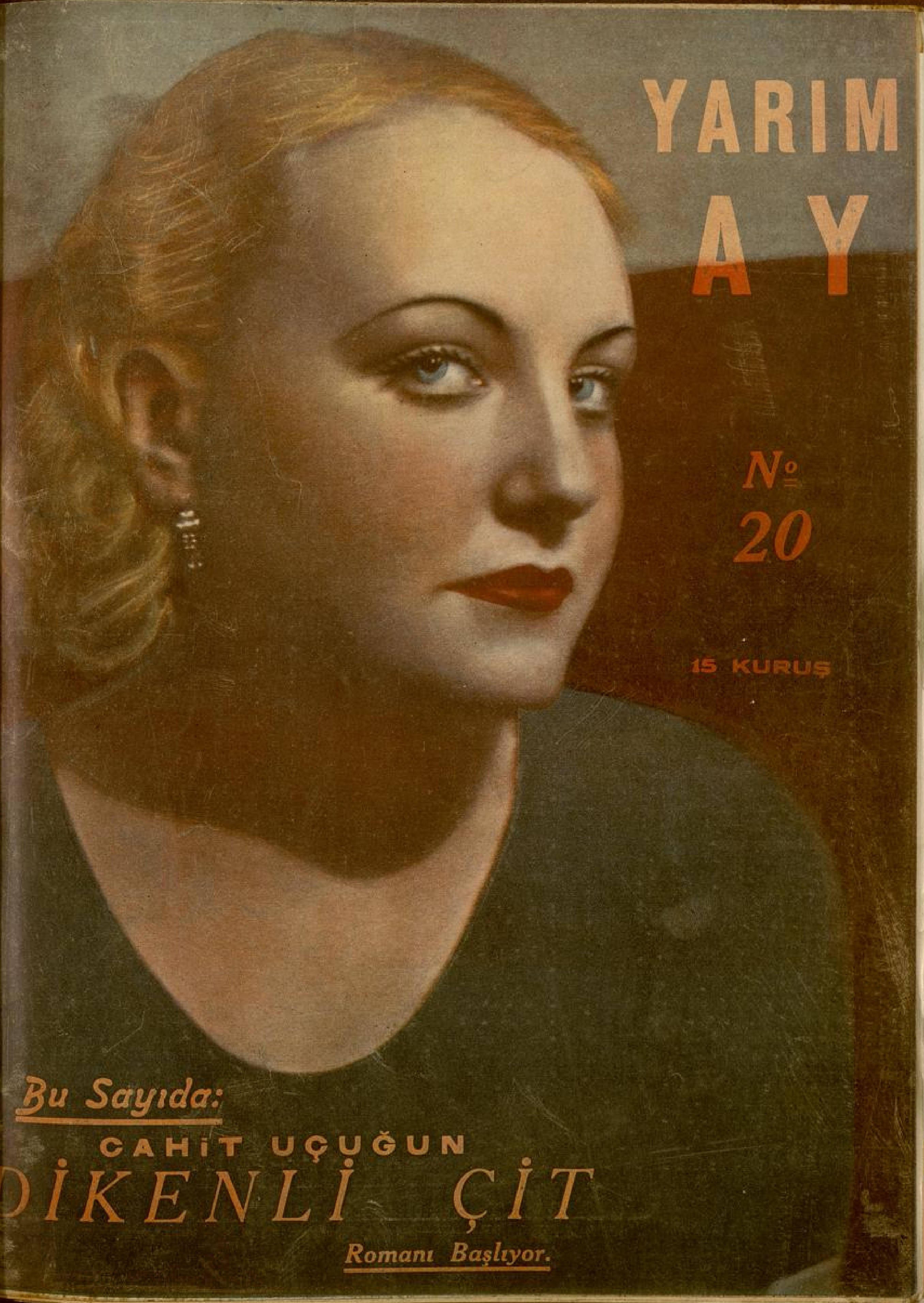

No 20

15 KURUŞ

Bu Sayıda:

CAHİT UÇUĞUN

DİKENLİ ÇİT

Romanı Başlıyor.

15 GÜNDEN 15 GÜNE

Okul Kitaplarının Yayımı Hakkında Düşünceler ...

Okul kitapları işi, son iki ay olgaları içinde en önemli, en canlı bir dert olarak sayılabilir.

Biz, geçen sayılarımızda bunlar hakkında bazı düşünceler yazmıştık. Bu gün de bu kitapların dağıtma ve yayım işlerindeki eksikliklere, bozukluklara işaret edeceğiz:

Okul kitapları iki örgüt «teşkilât» tarafından basılıp dağıtılmaktadır :

Biri: Kültür Bakanlığına bağlı Devlet Basımevi;

Öteki: Kitapçılar.

Devlet Basımevi önceleri Lise ve Ortaokulların bazı kitaplarını basmakta idi; öyle olduğu halde bunları bile her yıl dersler başladığı zamana yetiştirememiş, talebeyi aylarca kitapsız bırakmıştı.

Bu yıl İlkokul kitaplarına da el atınca, işleri iki kat artmış, yetişmeyen kitapların sayısı çoğalmıştır. Bu durum, pek haklı olarak büyüklü küçüklü bütün ulusu sinirlendirmiştir.

Devlet Basımevinin bütün bu kitapları yetiştiremiyeceği - 1928 yılından beri, yapılan deneçlerle - ortaya çıkmıştır. Kültür Bakanlığı artık bu meseleyi radikal olarak yoluna koymalıdır.

Devlet Basımevi, bundan üç yıl önceye kadar bastığı kitapları kendi (Satış Mağazası) aracı «vasıta» ile satardı. Şartları daşu idi :

1 — Satıcılara kitapların üzerlerindeki ederlerden %15 bir komisyon verirdi.

2 — Banka kredi mektubu veren satıcılara kredi açardı.

3 — Kitapların ambalâj ve yerine kadar yol masrafını kendisi öderdi.

4 — Satılamıyan kitabları geri alarak başka kitaplarla değiştirirdi. Böylelikle Türkiyenin bütün il ve ilçelerindeki kitapçılar, beş on kuruş kazanır ve kitapçılığı iş edinirlerdi.

Üç yıl önce, ölü Reşit Galibin Bakanlığı sırasında -kim bilir ne gibi düşüncelerle- Satış Mağazasının kaldırılmasına ve Devlet Basımevi kitapları satışının «indirme yoluyle» bir üstenci (müteahhit) ye verilmesi kararlaştırıldı.

Dünyanın her yerinde kitaplar %20, %25, %33 bir komisyon ile satılırken, Devlet Basımevinin %15 i daha düşürecek olan bu yolu tutması pek yalnıştı. Öteden beri kitapçılığı iş edinmiş olanlar, taşradaki kitapçıların da geçimini düşünerek, bu işi üzerlerine alamadılar.

Satış üstenciliği : Vakit Yurdu sahipleri üzerinde :

« Kitapları Devlet Basımevinden kaldırmak.. her türlü masraflar kendisinin olmak.. üzerlerindeki ederlerden %14,75 eksiği ile almak şartlarile, kaldı.

Satıcılığı bu şartlarla alanlar - kendileri bir kazanç elde edebilmek için- İstanbul kitapçılarına kitap veremediler; ve bütün İstanbul halkını gelip kendi satış mağazalarından kitap almıya mecbur tuttular.

İl ve ilçelerdeki kitapçılara da - geri kitap kabul etmemek şartile - %4 bir komisyon bıraktılar.

Tütün, pul ve bunun gibi yılın 365 günü satılan ve cirosu milyonlar tutan mallar da bile %5 komisyon bırakılırken, kitapları %4 le sattırmıya kalkışmak, tabiî pratik bir yol değildi. Birçok yerlerde kitapçılar bu işten vazgeçtiler. Bu yüzden de il ve ilçelerin çoğunda kitap bulunmadı, sızıltılar bütün yurdu sardı yürüdü. 1935-1936 ders yılı, okul kitaplarının basılış ve satış işleri için acı bir yıl oldu.

Gelecek yılın da bu acıklı sonuca düşmemesi için, sayın Kültür Bakanımız- satış sözleşmesinin günü bitmekte olduğundan - şimdiden gerek baskı ve gerek yayım işleri için en doğru yolları bulmalıdır.

Bizce en doğru yol: Okul kitaplarını, Kültür Bakanlığının sıkı kontrolu altında, ve her zaman olduğu gibi ederlerini kendisi atamak suretile, kitapçılara bırakmaktır. Kitapçılar bu işi başarabileceklerini dün de bu gün de bastıkları ve sattıkları okul kitaplarile ispat etmişlerdir. İş, ehline geçince kitapların hepisi günü gününe yetişir ve Türkiyenin en ıssız bucağında dahi kitap bulunur.

Nasıl ve Nerelerden Ders Alıyorlar ...

İlk ders : Muhit ve hadiseler — İkinci ders : Romanlar... — Üçüncü ders : Sinema.. — Neticei....!...

DİKENLİ ÇİT

YERLİ ROMAN : YAZAN: CAHİD UÇUK

.., Ağaç dallarının biribirine kavuşarak, yeşil bir tünel haline getirdiği gölgeli yolda yürüyorlardı. Onlarla beraber, şarkı sesleri de, adım adım ilerliyor.. yirmi kişilik bir gençlik kafilesi..

Hapisinin ellerinde paketler, çantalar..

En önde giden "Ayla„ birdenbire durdu. Ellerindeki yükleri bırakarak, bağırdı:

— Çocuklar!.. Ben yoruldum. Yürüyemiyorum artık.. mola verelim..

Önlerde susan şarkı, yavaş yavaş gerilere giderek tükendi..

— « Ayla » nın hakkı var.. tam üç saattır yürüyoruz. Bir çeyrek dinlenelim..

Durdular. Yolun iki yanından gümüş gibi, pırıl pırıl, sular akıyordu. Otların, taşların üstünde oturdular. On genç kız, on delikanlı.. yaşları on sekizden yirmi beşe kadar.. hepsi çılgın gibi neş'eli. Oturunca, üç saat hiç dinlenmeden yürümenin ağırlığı çöktü üstlerine.. arkasını kalın bir ağaç gövdesine dayayan Tekin:

— Çocuklar!.. dedi. Biz burada biraz oturursak bir daha yürüyemiyeceğiz.. yarım saatlık yolumuz kaldı; bir gayret edelim bahçeye ulaşıverelim. Orada dinleniriz.

« Ayla » uzandığı yerden doğruldu:

— Aman!.. çocuklar bir dakikacık daha...

Dedi.. yalvarışlı sözlerinde gizlenmiş bir emir vardı sanki.. sözünü şöyle tamamladı:

— Dinleyin çocuklar şu sesleri.. kuvetli soluklar alın, havayı koklayın.

Onların şarkı sesleri tükenince kuşlar, alabildiğine ötüşmiye başlamışlardı.. çeşit çeşit kuş sesleri, yeşilliklerin arasından taşıyor, ilk yazın şarkılarını okuyorlardı.. iki yandaki bahçeliklerden, güneşin emerek havaya verdiği portakal çiçeklerinin kokusu sızıyordu..

İri vücutlu, boylu, sert bakışlı Ahmet, kendine yakışmıyacak kadar yumuşak bir sesle:

— Bravo «Ayla»!.. dedi. Sen söylemesen ben hiç bu kokuları ve sesleri duymıyacaktım.. ne ince kızsın..

Bu sözlere gülüştüler.. Ayşe yanındadaki delikanlıya:

— Şu Ahmet ne saf çocuktur.

Diye fısıldadı... sonra:

— Zavallı Ahmet!.. dedi. Sen her güzel şeyi, bir başkasının söylemesinden sonra görürsün..

Her zaman ufacık sözlerden çatışmalar çıktığını bilen « Ayla »:

— Çocuklar!.. beş dakika çoktan geçti; kalkalım.... diyerek yerinden fırladı.. birer, birer kalktılar; çantalarını omuzlarına vuruyorlardı. İçlerinden biri:

— Keşki dinlenmeseydik.. yürüyecek halim kalmamış.

Ahmet:

— Ayıp sana; tunç gibi sağlam kızsın.. yürümekten dert yanılır mı hiç?

— Sen kendine bak bana karışma Ahmet..

Diye ters bir cevap verdi genç kız..

« Ayla » en önde yürümiye başlamıştı. Kafilenin keyfi kaçmış gibiydi, ağır ağır yürüyorlardı. En durgun vakitlerde ortalığa neş'e veren Tekin:

— Kahkaha oyunu oynıyalım..

Sözünü ortaya attı.. sesi öyle alaycı, öyle şen bir titreyişle dolu idi ki, attığı ilk yalancı kahkaha hepsini güldürdü..

O, arka arka yürüyor, elindeki paketleri sallıyarak tuhaf işaretler yapıyor, durmadan:

— Gülün çocuklar.. gülün; bir dakika gelecek ki yalancı gülüşler yürekten gelmiye başlıyacak..

Bu delikanlının kısacık boyu.. gülüş çizgilerile dolu esmer yüzünün, şeytan bakışlı gök gözleri, insana gülmek istekleri veriyordu. Arkasını görmediği için ayağı taşlara çarpıyor, sendeliyordu.. arkadaşlarının gülüşleri dururken o kahkaha savurmıya başlıyor,

kafileyi yeniden güldürüyordu. Oyu[n] istenilen tesiri yapmıştı. Şarkıların[ı] kesen kuşlar, yürüyen kahkahalı kaf[i]leyi dinliyorlardı sanki..

Onlar, bir gülüş zinciri gibi, kıvrıl[a] büküle yürüyorlardı.. öyle bir ân geld[i] ki, artık kıpırdayacak halleri kalmadı.

Tekin, kendine inanan bir hal[le] ciddîlleşmiş, önde gidiyordu. Gidecek[leri] bahçe görünmüştü.. arkadaşların[ı] geride bırakarak ilerledi.. büyük ç[ift] kapıyı iterek içeri girdi. Girmesile:

— Yetişin.. köpekler beni öldürecek

Diye bağırması bir oldu.. bahçıva[n] yetişinceye kadar pantalonunun b[ir] parçası parçalanmıştı.. O, hiç aldırm[a]dan zincire vurulan köpeklere bakıyo[r] bahçıvana emirler veriyordu:

— Şimdi "Ayla„ arkadaşlari[le] gelecek. Beni önden yolladı, oturaca[k] yer hazırlamak gerek.

Bahçıvan Mehmet " Ayla „ sözünü duyunca davrandı :

— Başüstüne.. şimdi dileğinizi yaparız.

Heman tek katlı bahçe evinin kapısından koşarak girdi.

Birkaç dakika sonra bahçe kapısından girenler; paçası yırtık bacağını, büyük bir kurumla sallıyan Tekini görünce, gülmiye başladılar.. Tekin aldırmıyor :

— Sofrayı hangi ağacın altına kursak acaba ?

Sorusunu gelenlere soruyor.. sonra:

—« Ayla »! Sana acımasam, köpeklerinin canını çıkaracaktım; diyor.

" Ayla „ güldü:

— Keşki acımasaydın Tekin.. seni bir kavga içinde görmek isterdim doğrusu..

Tekinin dört yanını kuşatmışlardı.. genç kızların her biri bir söz söylüyor:

— Zavallı delikanlı..

— Tekin hem de en güzel pantolonun!..

— Ölecek üzüntüsünden!..

— Ölür müyüm ben böyle çerden çöpten şeylere.. pantolonun yırtıldığına yanmıyorum.. Ayşenin gözlerine acıyorum. Çünkü onun ellerini öpecek.

— Ben mi öreceğim?.. umudlanma, uğraşamam. Hem şimdi bu lâfın sırası değil.. olan olmuş.. Herkes çantasındaki biraları çıkarsın soğutalım.. izci delikanlılar, siz de hamakları kuracak ağaç bulun bakalım..

Ayşenin sözleri hepisini iş başına koşturdu. Her çantada ikişer şişe bira vardı.

" Ayla „ :

— Kuzum " Sevin „ bu işi sen üstüne al.. delikanlılara ; «siz yapın» desem., şişeleri kırmadan su kenarına götüremezler.

« Sevin » on yedi yaşında var yok, ipek gibi nazlı görünüşlü bir kızdı.. güneş ışığı gibi aydınlık yüzü, sıcak bir sesi vardı:

— Ben yaparım amma, yalnız başıma değil.. yardımcı isterim.

" Ayla „ ileride hamak kuranları seyredenlere seslendi:

— İşi olmıyanlar buraya gelsin..

Sonra Ayşeye delikanlıları gösterdi:

— İşte sana bir sürü yardımcı.

Ayşe şişeleri kucakladı.. delikanlılar da.. bahçenin ortasından akan derenin kıyısına doğru yürüdüler. Vakit öğleye gelmişti.. baygın bir sıcaklık, portakal çiçeklerinin kokusuna sarınarak ortalığı sarıyordu.. « Ayla », suyun yakinindeki büyük kayısı ağacının geniş gölgesine, sofra kuruyordu. Eğilip kalktıkça, omuzlarından sarkan iki örgü saçı, güneş pırıltılarile parlıyarak, önüne düşüyordu. Mavi keten elbisesinin sardığı vücudu eşziz denecek kadar güzeldi.

... Uzun örtülerin üstüne beraberlerinde getirdikleri tababakları, bardakları, çatalları sıralıyordu.

— Bravo "Ayla„ ne güzel sofra kurmuşsun.

" Ayla „ başını kaldırınca şaşırdı :

— Sen ne vakit geldin İhsan?..

— Bir saat önce.. eve geldim . Annem sizin bahçeye geldiğinizi söyleyince Çinçine atladım, bir solukta buraya

(Arkası 26 ıncı sayfada)

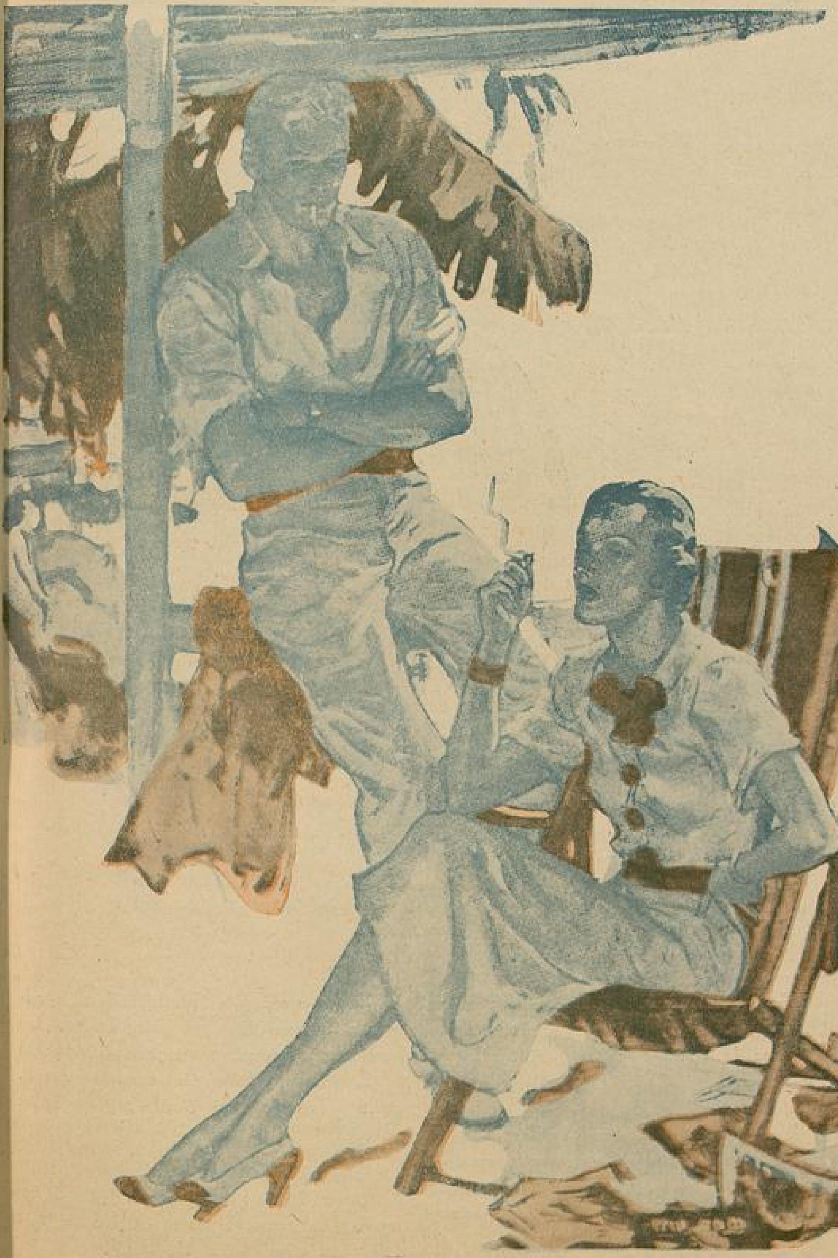

KURU PINAR

Yazan :
MAHMUT YESARİ

Ağlayamıyorum...

Yıllardan beri gözpınarlarım kurudu.

Zaman zaman gözlerim acı acı, kirpiklerimin dipleri, biber gibi yanıyor... İçimde, kuru bir burkuluş var... Yay gibi gerilen sinirlerim kopmıyor da...

Yıllardan beri ağlamayı unuttum...

Ağlasam, ağlayabilsem; açılacağım... İçimin zehiri yıkanacak, karanlığı aydınlanacak, kapanıklığı açılacak!..

Bol gözyaşları, göğsümü daraltan, sıkıştıran ölüm sıkıntısının ağusunu dökecek...

Ağlayamıyorum ki... gözpınarlarım kurudu... Kirpiklerim diken diken batıyor.. bir damlacık gözyaşı, kalbimin ateşini söndürecek sanıyorum!

***

Bahçenin karanlık köşesine çekilmiş, başbaşa vererek konuşan genç erkekle genç kızın yakinlerindeki masaya, bir hırsız gibi büzüldüm.

Niçin? Genç kızımı gözetliyorum? Hayır! Ne konuştuklarını dinlemek, anlamak mı istiyorum? O da değil.

Başını gencin omuzuna dayayan kızın ürperir gibi sarsılışı, gözlerimi açtı, içimi uyandırdı.

Genç kız, sessiz sessiz ağlıyor!

Ah, bu sevgiden coşup taşan gözyaşları!...

Vaktile, ben de ağlamıştım.

Kahkahalar gibi, gözyaşları da insandan insana geçer! derler. Hani?

Ne yalan!

***

Geçtiğim sokakta, tiz bir çığlık, kalbimi yırttı.

Bundan böyle her sayıda Büyük Üstadın: Hikâye, Serenad ve Hatıralarını okuyacaksınız.

Açık bir kapıdan, renk renk tüller, gazboyamaları, bürümcükler, çiçeklerle donatılmış narin bir tabut çıktı.

Cumbadan yarıbeline kadar sarkan, kuru, buruşuk yüzlü bir ihtiyar kadın, ak saçlarını yolarak, çığlık ata ata ağlıyor...

Her telini karabahtın ağarttığı saçlarını yola yola ağlayan, ağlayabilen bu kadına imrendim.

Birkaç gün sonra, o, gözyaşlarile ıslattığı yüreğinin ateşini duymıyacak!

Ben, yüzünü göremediğim, ve hiç göremiyeceğim, çiçekli narin tabuta konmuş genç kızın acısını, g ü n l e r c e içimde duyacağım...

***

Rıhtımdan ayrılıp ağır ağır uzaklaşarak açık denizde yol alan vapura mendil sallıyan genç kadının omuzları sarsılıyor...

Vapur, arkasında, ince köpüklü bir yol bırakarak, gidiyor...

Genç kadın, salladığı mendili, gözlerine götürdü, hıçkırıyor, hıçkırıyor...

Kısa da, uzun da sürse, bu ayrılığın bir sonu olacak!.. Giden tekrar gelecek! Acılar, dinecek!

Ben, dönmeyen, dönmeyecek yolcuların arkasından da ağlayamıyorum... Onların gittikleri, uzaklaştıkları ve bir daha dönmeyecekleri yollara, kupkuru gözlerle bakıyorum !

***

Genç kadın, masanın üzerinde duran çantasını aldı, şemsiyesini koltuğuna sıkıştırdı, sert adımlarla uzaklaştı.

Masanın kenarında, dudakları titreyerek bakan genç erkek, ona doğru atılmak, belki de yakalamak istedi. Fakat içi o kadar yıkılmıştı ki parmağını bile oynatamadı, boş bir çuval gibi iskemlenin üstüne yıkılıverdi !

Gözleri buğulanmıştı; kalçalarını oynatarak kıvrak bir yürüyüşle uzaklaşan genç kadına baktı; başını elleri arasına aldı; gözlerinden boşanan yaşları silmiye lüzum görmeyerek ağlıyor, ağlıyordu..

Giden, yüz çeviren sevgililer arkasından, ben de, az mı ağlamıştım?

Şimdi, gencin gözyaşları, bana, ne kadar yabancı geliyor!

Her ne sebeple biribirinden ayrılmış olurlarsa olsunlar, genç kadın, bu bırakıştan, bu yüzçevirişten övünecek!

Övünecek, fakat uzun zaman degil.. genc erkeğin de övüneceği günler gelecek..

Çünkü unutacak!

Ben, belki yıllarca, bu gördüğüm ayrılığı unutamıyacağım, düşüneceğim... ağlayamıyorum ki...

***

Öz ağlamayınca, göz yaşarmaz!

★

Bir damlacık gözyaşı, kalbimin ate - şini söndürecek sanıyorum!

GELECEK SAYIDA:

MAHMUT YESARİ

nin en yeni.. en içli.. fevkalâde bir yazısını okuyacaksınız:

YAĞMUR ALTINDA

Genç kızın kahkahası, bana ağlamak isteği getiriyor...

Bebekleri gülen gözlerine bakarken, ağlamak istiyorum.

Ve... Ağlıyorum...

Kurupınar taştı... Nemli gözlerim, ağaçları, toprakları, herşeyi Nisan yağmurile yıkanmış gibi temiz, parlak görüyor...

İçim serinlendi...

Huyum mu değişti? Hayata dönüyorum... Yeniden yaşamıya başlıyorum...

Genç kızın kahkahadan gözleri yaşardı. Bu yaşlar, inciye benzemiyor... İnciler, tunuktur... Elmas damlaları mı? Elmas taştır, katıdır, soğuktur..

Artık, benim de duyan, üzülen ve ağlayan bir kalbim var.

" Öz ağlamayınca, göz yaşarmaz! " diyorlardı!.. İçim ağlarken, gözlerim kupkuru idi. Şimdi, içim gülüyor ve... ben, ağlıyorum!

Sevgi, ölüm, ayrılık acıları, beni de ağlatabilir... Artık, içlerin sönen ateşi, beni günlerce yakmıyacak; unutulan ayrılıklar, acılar; günlerce kalbimi sızlatmıyacak..

Ben de, herkes gibi, sevecek, gülecek, acınacek, sızlıyacak, ve... unutacağım!

⁂

Bir kahkaha ile yaşaran gözlerin iki damla yaşile serinlenen içime kor düştü...

Kalbimde yeşeren tomurcukları kırağı yaktı..

Kurupınar, iki damlacıkla taşar mı?

⁂

Ağlamak istemiyorum... ağlamaktan korkuyorum!..

GEMİNİN YENİSİ KAPTANIN ESKİSİ

YAZAN:
NİYAZİ ACUN

Şirketi Hayriye vapurlarında, babasının yerini dolduran ve, 26 seneden beri deniz üstünde çalışan Hayri kaptanı en nihayet 74 numaralı vapurun kaptan köşkünde bulabildik...

Yüzündeki derin kırışıklarda denizciliğin tatlı ve acı hatıraları okunan kaptan, Boğaziçi seferinden yeni dönmüştü. Kendisini ne maksatla ziyaret ettiğimizi anlatınca, istirahat zamanını bizimle konuşmaya hasretti ve gülerek:

— Şimdi mühim bir işim vardı; fakat gazetecileri memnun etmezsem, vay hâlime! diye gazeteciler hakkında ufak bir tarizde bulunarak anlatmıya başladı:

— Birgün bir gazeteci, tanıdığım birisine bir dakika bile sürmiyen bir konuşmada bazı şeyler sordu gitti.

Ertesi gün çıkan gazetede neler görsem beğenirsiniz! Satırları yanyana dizersek, buradan Kandilli iskelesine varırız. Bu kadar lâfı nereden bulup yazmıştı? Hayret doğrusu!..

O zamandanberi gazetecilerden çekinirim.. öyleya, sizde bu meharet var iken, sizden korkmayan adamın vay hâline...

Son sözile gazetecileri incittiğini.. bir suç işlediğini sanan Hayri kaptan, şimdi gazetecileri yüseltmeye başladı:

— Bir vapurun pusulası ne ise, cemiyette bir gazeteci de o demektir.

***

Boğaziçinden Köprüye bir vapur dolusu yolcu çıkaran 74 ün üst güvertesindeki kanepelerde oturuyoruz. Hayri kaptan eskilerden konuştukça, rüzgâra tutulumuş bir yelkenli gibi, mazinin kâh dalgalı.. kâh dalgasız hatıraları üzerinden kayıyordu:

— Babam da Şirketi Hayriyede kaptandı. Kaptanlığa hevesim babamdandır.

O zamanları, vapurlarda böyle kaptan köşkü yoktu; kaptanlar açıkta çalışırlardı... Babama ayaklarındaki çizme, mevsim kış ise arkasındaki gucuk öyle yaraşırdı ki, ben de böyle bir kaptan olmayı isterdim.

Gözleri denizin koyu mavi sularına, dalgalara dalan kaptana sordum:

— Yolcuları, eskiden Boğaziçine böyle rahat rahat mı götürürdünüz?

Korkunç bir rüyadan uyanır gibi:

— Hayır., ne münasebet. Şimdiki rabatlık nerede, o zamanki cefa nerede?!

O zamanlar vapurların, bugünkü gibi muntazam saatlı hareket tarifeleri yoktu. Her numaralı vapurun iskeleleri ayrılmıştı. O vapur, yolcusunu tamamladı mı -erken veya geç- hareket ederdi.

Meselâ, 39 numaralı vapur Köprüden ancak Kandilli ile Beykoz arasındaki iskelelere sefer yapardı; bundan başka hiçbir iskeleye uğramazdı.

Bu yerlerde oturan yolcular Köprüde 39 numaralı vapuru ararlardı; eğer vapur gitmişse, ve vakit akşamsa, artık onlar İstanbulda kalmaya mecburdular.

O zamanın bu intizamsızlığını daha iyi anlatan bir bakışla:

— Beykozdan İstanbula iş için inen her yolcunun en büyük telâşı, vapuru kaçırmamaktı.. ve en büyük arzusuda vapurun biran evvel dolup hareket etmemesiydi; dedi.

— O vakıtlar kadın, erkek vapurun hangi yerlerinde otururlarıdı?

— Şirketin ilk teşekkülünde kadınların yerlerini, vapurun baş tarafı olarak kabul etmişler. O zamanlar mevsim yaz imiş. Kış gelmiş; kışın kadınlar burada oturamamışlar ve bir sürü dedikodu yapmışlar.

« Ah! Şu erkekler.. bizi soğuk yere attılar.

Ne olurdu Şirketin sahiblerinden birisi de kadın olsaydı da bizim için iyice bir yer ayırsaydı ».

Dedikodular büyüdükçe büyüdü ve en nihayet kadınların yerini kıç tarafa geçirdiler, ve orta yerden bir tente ile ayırdılar.

Eski vapurların dümeni arkada olduğundan, kadınların yanında yalnız bir dümenci ile iki tane de yardımcısı bulunur; ve bundan başka bir erkek bulunamazdı.

Bu üç kişi zamanın en talili insanlarıydı; ama, bazen de haşlândıkları vakidi.

Bazı belâlı koca, karılar dümencinin veyahut yardımçılarının kadınlara baktığını görünce:

« Siz utanmaz mısınız? Akşam eve varınca paşaya söyleyeyim de buradaki erkekleri saraydakiler gibi hadım yapsın...»

Kadın erkek ayrılığı cumuriyetin ilânından sonraya kadar devam etti. Halk kadınlarla birlikte oturmağa, bir türlü alışamamıştı.

Size bunu teyid eden bir hikâye:

Cumuriyet ilân edildikten az sonra, ismini söylemeğe lüzum görmediğim bu memlekete hizmet etmiş, birisi; bu fena adete bir nihayet vermek icin kızı ile beraber erkeklerin arasına oturur.

Vapur kalkmak üzere iken vapurda bir gürültü, bir kıyamet koptu.

Merakla salona koştuk; meğer polis, kızın burada oturmasını mennetmiş!..

Bir zaman sonra Cumuriyetin çelik eli bu kötü alışkanlığı kökünden söktü!...

— Vapurların hareket saatı yoktu, dolar dolmaz kalkıyordu dediniz. O zamanlar Boğaziçinde oturanların ekserisi vezir vükelâ idi; onlar, vapuru kaçırınca Şirkete kafa tutmıyorlar mıydı?

— Onlar için bu şekil vapur kaçırmak yoktu. Kendilerini yüksek satan bu kodamanlar, vapurda saatlarca oturup beklemeyi nefislerine yediremezler, ve vapurların kendilerini beklemeleri için emir gönderirlerdi. Şayet bu

O zamanlarda çok fındıkçı kadınlar vardı....

* * * * *

Ölümü müjdeliyen bombanın korkunç sesi, hâlâ kulaklarımda çınlıyor... Küpeşteye isabet eden bomba, vapurumuzun direklerini kırdı, bacalarını deldi, fenerlerimizi paramparça etti.

haberi dinlemiyen kaptan olursa, vay o vazifeşinas kaptanın başına gelecelere?.

Büyük bir yarasına iliştiğim Hayri kaptan derin bir nefretle:

— Bu adamlar istedikleri vapura binerler, ve vapurun uğramıyacağı iskeleye inmek için vapuru yolundan çevirirlerdi.

— Şirketin en çok yüzünü güldüren iskeleler hangileri idi?

— Şirktin ezeldenberi yüzünü güldüren başta Üsküdar, Kuzguncuk, Beylerbeyi, Çengelköy, Beykoz, yazın Altınkum, Rumelikavağı ve Sütlice idi.

Yazıcımız, Hayri Kaptanı 71 in Kaptan köşkünde rasladı....

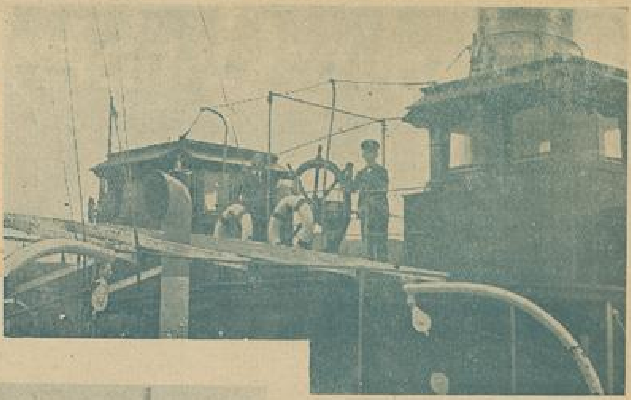

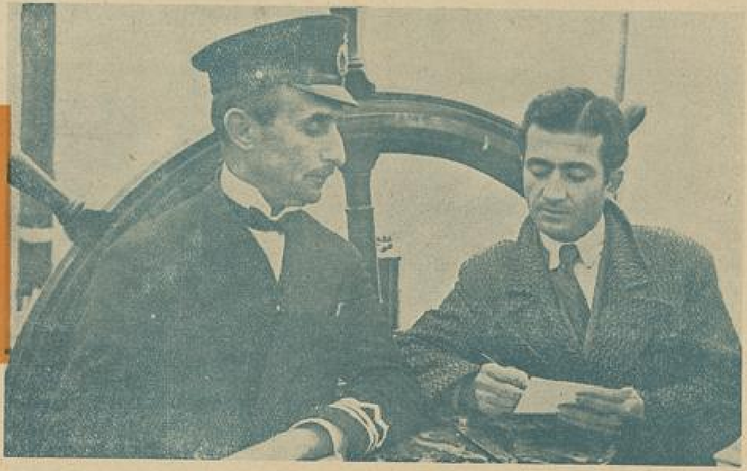

Yazıcımız Hayri Kaptanı dinleyor !

Köprüden en çok yolcu götürdüğümüz iskele de Beşiktaştı. Beşiktaş yocuları için 5—6 vapur vardı.

— Vapurların en kalabalık zamanı ne zamanlardı?

— Boğaziçinde bir düğün olursa, Hıdrıllez ve mesire zamanlarında vapurlar hıncahınç dolardı.

— En çok hangi iskelelere inerlerdi?

— Sarıyer, Beykoz, Baltalimanı, Sultaniye çayırlarına. Bu çayırların kalabalığı cidden görülmeye değerdi. Aman bayım, ne kalabalıktı o.. ne kalabalık ?. Vapurlar yolcuyu taşımakla tüketemezdi.

— Kadın kalabalığı fazla olunca ne yapardınız ?

— Böyle bir kalabalık en ziyade düğün günleri olurdu; kadın yolcu çok olunca tavlambaz, veyahut erkek yeri boşaltılarak kadınlar oturtulurdu.

Boğaziçinin eskiden eğlenceleri pek çoktu; zamanın en büyük oyuncularından Abdi, Hasan ve Manakyan çayırlarda oynarlardı.

Kadınlar da, bermutad camilerde olduğu gibi kafes arkasında otururlardı. Geçmiş zaman, tarihini pek hatırlayamıyorum; kadınların çayırda kafes arkasında bile oturmaları günah görüldü. Kadın, erkek biribirlerinin seslerini, gülüşlerini işitmemeleri için kadın, erkek oyun günlerini ayırmışlardı.

Emir balâdan olduğundan derhal kabul edildi. Fakat ne olsa beğenirsiniz? Kadınlar gününe bir tek kadın.. ve erkekler gününe de bir tek erkek geldi.

Çayır eğlencelerinden biri de güreşlerdi. İtalyada vurulan Sadrâzam Sait Halim paşa gibi birçok zenginler, Hereкeli İbrahim pehlivan, Kara Ahmet, Tırpancı gibi birçok meşhur pehlivanları evlerinde beslerler, ve nam icin çayırlarda güreştirirlerdi.

Boğaziçinin bir de Kalenderi vardı; şimdi Sümerpalas ve Tokatlıyana giden ecnebiler, hep Kalendere giderlerdi.

— Ozaman vapurların hızı bugünkü kadar değildi; bu uzun yolculukta vapurda eğlenceler olur muydu?

— O devirlerde vapurlarda içki içmek serbestti. Her vapurda mükellef büfeler vardı. Böylece ehlikeyifler akşamcılığı vapurda yaparlardı. Büfeye yaslanıp, güzel manzaraya baka baka rakı içmek, bir ehlikeyif için bulunmaz bir zevkti. Herkes bunun için Boğaziçine gidip gelirdi.

Hava iyi olduğu zamanlar, vapurun içindekiler tam dalgalı olurlardı.

Hele kaptanlar da sarhoş oldu mu, yolcularda keyfe değme gitsin.

— En son seferiniz kaçta biterdi?

— Bizim saatla işimiz yoktu.. vapurlarda projektör olmadığından gurup-tan sonra biz de paydos ederdik.

— Vapurda kadınlara söz atanlar olur muydu?

— Bunu bilmeyorum ama, eski aşklar şimdikiler gibi serbest olmadığından mektuplaşırlardı.

Kadın, sevgilisini vapurda gördüğü vakit, aralarında kullandığı işareti yapardı.

Bu işaretler: "beni takip et, mektup vereceğim„ gibi şeylerdi. O çağlarda Boğaziçinde oturan genç kadınların ekserisi, İstanbulun en şöhretlil fındıkçıları idi. Erkekleri hayran hayran baktırırlar.. peşlerine düşürürler ve kalplerini yakup tutuştururlardı !...

— Siz de o vakitler gençtiniz, güzel kadınlar vapurunuza binince ne yapardınız?

— Güzele bakmak sevaptır demekle iktifa ederdim !... Biz kaptanların o zaman en büyük eğlencemiz yarış yapmaktı. Yarışlar memnu olduğu halde kaptanlar, kendilerinin ne yaman kaptan olduklarını yolculara anlatmak için, yarışta birinci gelmiye çalışırlardı.

Sözü alaya boğarak:

— Hem canım, o zamanlar bütün dünya yarışırken, neden Boğaziçinin kaptanları yarışmasın !.

— Bu eski hatıralarınız arasında en çok hoşunuza giden hangisidir ?

— İki büyük hatıram var.

Dünya Harbinde Hilâliahmere yardım ettik, askere erzak taşıdık.

Marmarada büyük bir İngiliz harp uçagı üzerimize geldi.. bir iki tur yaptı. Anladık ki bu, bize bomba atacak... Vapurumuzun donanımı (yelkeni) kaldırılmış, parkotun bordasında bulunuyorduk.

Uçak, büyük bombalarından bir tanesini attı.. parkotun küpeştesine isabet eden bomba, bizim 39 numaralı vapuru perişan bir hale soktu. Direkler kırıldı.. bacalar delindi.. fenerlerimiz parçalandı; hattâ, yataklarımızın içine kadar bomba parçaları düştü.

(Arkası 30 uncu sayfada)

CELÂL SAHİR ÖLDÜ!.

Yazan: P. S.

Ruhunda solmaz çiçekler taşıyan, onların rengini ve kokusunu birer şiir demeti halinde yurddaşlarına sunan Celâl Sahir, çoktanberi bu toprak üstünde bir gölge gibi sürünüyordu. Fen, bu mahzun gölgeyi yenjden canlandıramadı, ayağa kaldırmadı; ve ince duygulu şairi gölgeleştiren hastalık, sonunda büsbütün galip çıktı, onu gölge olarak ta aramızda bırakmadı, alıp götürdü.

Celâl Sahir, anadan şair doğan bir san'atkârdı. Babası Hakkı Paşanın şiirle ilgisi yoktu, fakat anası Fehime Nüzhet şairdi, güzelliğe candan bağlı bir kadındı. Celâl işte bu ananın sütünden güzelliğe sevgi beslemeği ve kadını ilâh tanımayı aldı. Daha pek küçük yaşta sevdi, boyuna sevdi ve sevgisini şiir halinde terennüm etmeğe başladı.

Henüz «Nümunei Terakki» okulunda okurken, ona «şair çocuk» diyorlardı. Yaşına hiç te uygun düşmiyen ince duyguları, temiz düşünceleri ve parlak sözleri Abdülhamid devrinde bile dikkat uyandırdı, kendine «liyakat madalyası» verildi. Nümunei Terakkiden Vefa idadisine geçen Celâl Sahir, şimdi: «Nişanlı Şair» diye anılıyordu; ve bütün okul arkadaşlarını imrendiriyordu.

Vefa idadisinde, içli şair İsmail Safa onun hocasıydı. Fakat kendisine hoca gibi değil, arkadaş gibi muamele ederdi.

Celâl Sahir, Servetifünun üstadlarile bir safta çalışmış olmakla beraber, Servetifünuncu değildi. Düşünce ve üslub bakımından o üstadlarla münasebeti - oldukça - zayıftı. Onlar, yazılarını pek ağdalı yazıyorlardı. Celâl Sahir sadelikten hoşlanıyordu. Sonra ötekilerde felsefe merakı vardı. Celâl Sahir, yalnız «aşk» ve yalnız «kadın güzelliği» terennüm ediyordu.

Meşrutiyet ilân olununca Celâl, «Fecriatî» mahfilini kuranların başında bulundu. Yeni bir ebedî çığır açılmasında önayak oldu. Bir yandan Servetifünunda ve başka mecmualarda basılan şiirlerini «Beyaz Gölgeler» adı altında topladı, bir yandan da «Demet» mecmuasını kurarak Fikretlerin, Cenabların yolundan ayrı bir yolda yazılar neşrine koyuldu.

Fakat ince bir hastalık onu, yavaş yavaş pençesine alıyordu, için için kemirmeğe başlıyordu. Yalnız güzellik ve yalnız kadın için inliyen dudaklarda şimdi, mikrobların hırpaladığı bir ciğerin iniltisi titriyordu, Celâl hergün biraz daha soluyor.. ve biraz daha sönüyordu.

İlâçdan ziyade aşk, onu, hastalıkla yaptığı mücadelede korudu. Zayıf bir bünye sahibi olduğu halde aşktan aldığı kuvetle uzun yıllar vereme karşı dayandı, gölgeleşmekle beraber yıkılmadı. Türk dilinin özgürlüğü için açılan seferberlikte çalışacak ve o seferberliğin zaferle sonlanmasına yardım edecek kadar kuvetli kaldı.

Türk dilinin özgürlüğü onun en kutsal ülkülerinden biriydi. Bu ülkünün gerçekleştiğini gördü, sevindi ve işte o sevincle mezara girdi.

Zavallı Beyaz Gölgeler şairi; bu ölez topraklar üzerinde sen, topu topu elli iki yıl mı yaşıyacaktın?.. Bu vakitsiz ölümüne, güzeller ve güzellikler ağlasın!..

***

(Yarım Ay)ı çıkarmağa başladığımız zaman Celâl Sahirden bir yazısını ve bir resmini istemiştik.

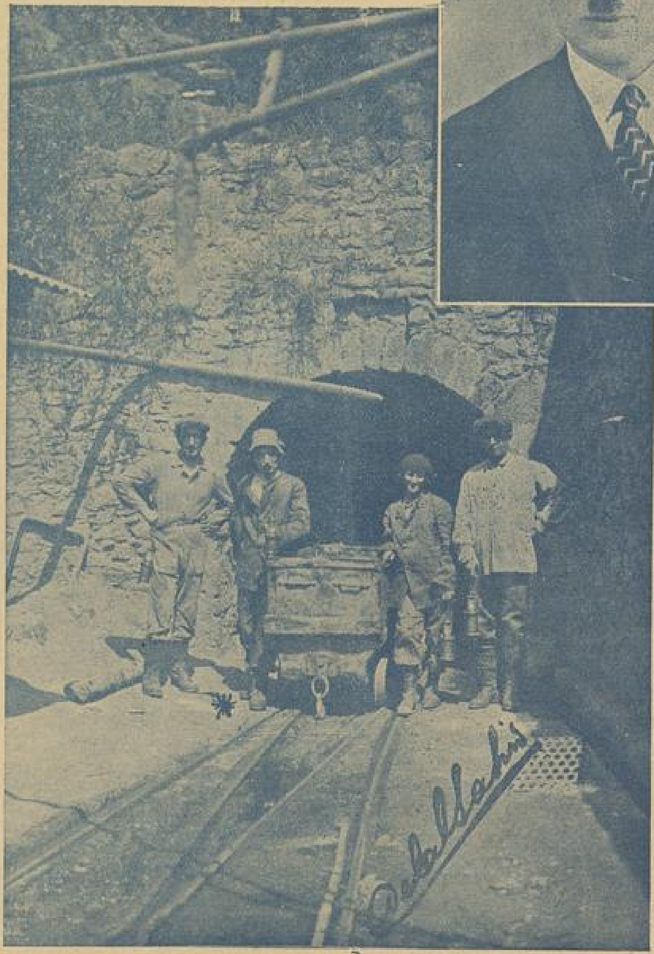

Celâl Sahirin, saylavı bulunduğu Zonguldakta, Kömür maden le'rin de çekilmiş bir fotoğrafı: Celâl Sahir (maden işçisi kılıgında); Karısı; maden direktörü Bay Esat; Belçikalı bir mühendis.

Aşağıya geçirdiğimiz bu şiiri ve yukarıdaki resimleri, Celâl Sahir, bundan bir müddet önce bize göndermişti.

Bunları, onun ölümüne ağlarken mecmuamıza koyacağımızı, kim düşünebilirdi?..

ÖFKELİYLE BAŞ BAŞA

Bazı gönlün çırpınır sinirli bir acıyla,
Yahut beynin şahlanır bir hırsın kırbacıyla;
O zaman gözlerin sert, sözlerin ağır olur.

Fakat benim gözüm kör, kulağım sağır olur:
Dik bakışını görmem, katı lâfını duymam.
Kızsan da, darılsan da nafile... Sana uymam.

Eylûl 1935

Celâl Sahir

Celâl Sahirin, saylavı bulunduğu Zonguldakta, Kömür madenlerinde çekilmiş bir fotoğrafı : Celâl Sahir (maden işçisi kılığında) ; Karısı; maden direktörü Bay Esat; Belçikalı bir mühendis.

ve yukarı-
bundan bir
larken mec-
ünebilirdi?..

AŞA

la,
acıyla;
olur.
r olur:
mam.
uymam.

Sahir

Greta Garbo Hakkında Dedikodular

Gretanın özel hayatındaki gizli noktalara nüfuz edemiyenler; hergün biribirlerine birçok sorular sorarlar...

Bunlara cevap alamayınca da, birsürü dedikodu yaparak, birçok yalanlar uydururlar.

Yıldızın, en candan bir arkadaşı bugüne kadar karanlıkta kalan bu soruları aydınlatıyor.

Greta, kimseye benzemiyen bir saç tuvaleti yapar

Greta Garbo "Anna Karanin,, filminde.

Greta Garbo en esrarlı artistlerden biri, belki de birincisidir. Çünkü, o, bütün öteki artistler gibi dedikodulu hayat yaşamak istemez, sosyete içinde pek seyrek bulunur. Yalnızlığı ve herkesten uzak yaşamağı sever. Yalnız, bu onun hakkında birçok dedikoduların doğmasına mani değildir. Bilâkis Greta Garbo hakkında birçok dedikodular, hikâyeler anlatılır. Bunların çoğu yalandır. Çünkü Greta Garbo hakkında akla gelip de cevap alınamayan suallere, hep yalan yalnış.. uydurma cevaplar bulmak mecburiyeti hasıl olmaktadır.

Greta Garbo hakkında en iyi sır verecek olan, şüphesiz ki onun en yakın arkadaşlarıdır. Yalnız, bu en yakın arkadaşları da bulmak zordur. Çünkü azdır. Bunlardan biri Greta Garbonun ilk filimlerinden beri en yakınında çalışan, sinemada rollerine göre elbise hazırlayan Adrian dır.

Greta Garbo "Anna Karanin ,, filminde Fredric March ile.

Greta Garbo hakkında 20 soruya cevap veren Adrian

Adrian, kendisiyle görüşen Ceyms Stara, nihayet Greta Garbo hakkında bildiklerini söylemeği kabul etmiştir. Bunu da niçin yaptığını şöyle anlatıyor :

— Greta hakkında uydurulan yalan sözlere bir son vermek lâzımdır. İşte, benim söyliyeceklerim Greta hakkında herkesin sorup da cevap alamadığı sorulara en doğru bir karşılık olacaktır. Bu suretle, yalan dedikoduların çıkmasına mani olur umuduyle, doğuru malûmat vermeği bir vazife biliyorum.

Ceyms Star Andrian'a (20) soru soruyor; ve Adrian bu sorulara cevap veriyor.

— Niçin şimdiye kadar Greta Garta Garbo hakkında bildiklerinizi söylemekten çekinmiştiniz?

— Benim söyliyeceklerim adeta bir sırrı ifşa etmeğe benzer. Bunun için çekinmiştim.

— Şimdi niçin kabul ettiniz ?

— Demin de söylediğim gibi, Greta hakkında en doğru malûmatı vererek, hem onun seyircilerine.. hem de kendisine bir iyilik yapmak istiyorum.

— Garbo niçin sakin yaşamağı sever ?

— Çünkü öyle yapmşa onu, her artistten daha çok rahatsız edecekler. Bundan başka, o esasen sakin yaşamağı seven bir huydadır. Denebilir ki onun en baş meziyeti tevazuudur. Her kesten uzak yaşamakla, hem kendisini değersiz göstermek istemekte, hem de ihtiyaç duyduğu sükûneti aramaktadır.

— Fakat, Greta düşünmez mi ki bir filim yıldızı, ayni zamanda halkın da bir malıdır ?

— Şüphesiz, kendisini seven halkı o da sever. Yalnız, diyebilirim ki o, bu kadar sevilmeği cidden istemez. Çünkü, dediğim gibi, o, esasen kendine çok değer veren bir insan değildir. Halkın da kendisine, kendisinin istediği değeri vermesini, onu, istediği gibi harekette serbest bırakmasını ister.

— Gretanın bu kadar büyük alâka uyandırmasına sebep nedir ?

— Bunun en başlıca sebebi değerli bir artist olmasıdır. Her filimde Gretanın sihrini duymamış.. onun yüksek sanatını anlamamış bir tek sinema seyircisi yoktur diyebiliriz. Bundan başka işin en garip tarafı, Gretanın bu sakin yaşamak arzusudur. O, ne kadar sakin yaşamak, kimsenin diline düşmemek istiyorsa, halk da onu o kadar büyük bir inatla takip ediyor.

— O hâlde Gretanın arzusunda ısrar etmemesi lâzımdır.

— Biraz önce söylemiştim, Garbo halktan ve kalabalıktan uzak yaşamağı sırf bir gösteriş olsun diye değil, içinden öyle geldiği için ister. Onun için bu arzusundan vazgeçmez. Şüphesiz ki bu da onun hakkıdır.

— Garbonun diğer huyları hakkında ne söyleyebilirsiniz?

— Greta Garbo daima neşelidir. Çok lâkırdı etmekten, dedikodu dinlemekten hoşlanmaz. Yalnız, hikâye dinlemesini sever. Büyük ve meşhur adamların hayatlarından bahsedilmesini de

(Arkası 11 inci Sayfada)

Türk - Hint Edebiyatından :

EBEDİYET YOLCUSU!

Yazan :
MUAZZEZ KAPTANOĞLU

Tanyerinde beliren ilk ışıklar, uzak doğunun baharla canlanan ağaçlarını parlatırken.. çiçekli bahçeleri şen seslerile dolduran kuşlar uçuşmağa başladı. Güney esinlerinin getirdiği serin deniz havasının, ak perdelerini titrettiği ak bir evin, ak yaseminlerle süslü kameriyesinde oturan genç bir kız var. Gözlerinde, çöl gecelerinin kıvılcımlı derinliği parlıyor onun... Uzak doğu elinin bu en güzel kızı, gözlerindeki parıltılarla, geleceğin ona hazırlıyacağı mes'ut yaşayışları düşünüyor. Ta uzaktan, yaşlı gözlerle ona bakan muztarip bir kalbin çırpınışlarından, haberdar bile değil.

***

Raca, Türkelinin bütün güzelliklerini üzerinde toplıyan Bahaturu sevmiş, onu istemişti. Bir hafta sonra yaşayışları birleşecekti. Fakat, Bahaturu uzun, çok uzun zamandır içli bir aşkla seven bir genç vardı. Onun sevgisi Racanınkinden çok derin ve büyüktü. Fakat ne yazık ki Raca değildi o!. Yurdunun temiz, mert fakat fakir bir Türk oğluydu. Bahaturu, aşkının çiçeklerile süsleyip, bir melike gibi ancak, kalbindeki tahta oturtabilirdi. "Hayatın kuvete tapan kanunu, bu Türk oğlunu da bedbaht edecekti.. ve etti de...

***

Bir hafta sonra büyük şenliklerle Raca, Bahaturla evlenmişti. İkisi de mes'ut bir yaşayışın urunçlarile (heyecan) dolu!.. Genç adamsa, ıstırap ve ümitsizliğin acı karanlığı içinde kıvranıyordu. Fakat, sevdiğinin saadetini kıskanacak kadar basit ruhlu değildi o... Onun, kalbi yurdunu kucaklıyan Okyanus kadar engin, Himalayalar kadar yüksekti... Solan emelleri, kırılan hayalleri içinde, kendini teselli edecek yüksek ve temiz duygular buluyordu.

Kalbinin derin derin acıyan sızılarını.. için için kıvılcımlanan isyan hislerini duymamıya çalışıyor : "Benim istediğim Bahaturun saadetiydi! O, mes'ut olduktan sonra, ben ıstırap çekmişim ne çıkar ?!..., diyor... Tabiatın kucağında muhayyel emellerle, her çiçekte onu hatırlıyarak.. her seste onu dinliyerek yaşıyor.

***

Genç adam için acılarla zincirlenip uzayan yıllar, Bahatur için zevklerle kısalıyor; ona ıstırabı tanıtmadan bitiyor. O, yine bir bahar doğusunun yeşillikleri arasına gizlenmiş ak bir sarayın, deniz esinlerile titreştiği ak perdeli bir odasında, kendini sevenlerin kolları arasında, son uykusuna dalıyor. Ne güzel yüzünde acı bir his.. ne de parlak saçlarında bir tel ak..

***

Raca, bu kutsal ölüsüne bir türbe yaptırmak istiyor. Fakat, istiyor ki bu, türbelerin en güzeli olsun... Her taraftan gelen pilânlar içinden seçilen en güzeli, uzun çalışmalardan sonra bitiyor. O kadar güzel oluyor ki, bu türbeyi her gören şaşarak duruyor önünde... Fakat, Racanın kalbini kemiren bir dert var: «- Ya, diyor; bu adam daha güzel bir eser yaparsa! ». Bunu imkânsız kılmak için onu yaratan adamın gözlerini dağlamayı düşünüyor.

***

Doğu elini tutuşturan kızıl bir batı... Kızıl ışıltılı ak yaseminler, yeşilliklere sarılıp ak bir türbeyi kucaklamış... Çalışan birçok insan var bunun önünde... Bunların içinde parlak renklerle daha solgun görünen saçları ak, yaşayışının acılığı yüzündeki derin izlerde okunan bir adam var.. Etraftaki uğraşmadan habersiz gibi... Gözleri, uzak âlemlerin esrarlı derinliğinde kaybolmuş sanki... Buradaki insanlardan o kadar uzakta ki o!. Raca, sırmalı elbisesi, hayat dolu yüzile ona yaklaşıyor:

— Mimar, diyor, gözlerin kör olacak, fakat bütün yaşayışını ben temin edeceğim; gözlerinin yokluğunu bilmiyeceksin bile...

O, duymuyor sanki... Yalnız dudaklarında etrafındakileri istihkar eden bir gülüş kıvranmasa!. Bu, etrafındaki insanların zavallılığına acıyan, öyle bir gülüş ki..

Bir ân... Batının kızıllığı koyulaşmış... Her taraf sessiz... Esin bile durmuş, yapraklar kımıldanmaktan korkuyor... Kuşlar kanatlarını büzüp saklamışlar, hiç ses yok...

Esrarlı âlemlerin derinliğine dalan gözlere, uzanan eller, titriyerek geri dönüyor.. O, zaten kördür... Herkeste büyük bir korku ve çekingenlik var.. Raca:

— Mimar, kör olan gözlerinle bu eseri nasıl yaptın; ve daha büyük bir eser yapacak mısın? diyor...

Bir ân yine sessizlik... Bunu, acı fakat şikâyet etmiyen bir ses yırtıyor:

— Ben, mimar değilim, Raca... Ümitsiz bir aşkı uzun yıllar kalbinde taşımış, yaratmış bedbaht bir Türk oğluyum ben.. Bahaturu ben de seviyordum, fakat onu mes'ut edecek, ona verecek aşkımdan ve kalbimden başka bir şeyim yoktu. Sen ona benim veremediklerimi verdin, mes'ut oldu. Beni bugüne kadar yaşatan onun saadetiydi... bugünse!.. O, avuçlarımda ufalanıp üzerinde yükselen şu türbenin altında, bir yığın toprak oldu... İşte bu eser aşkımın ilk ve son eseridir... Ona işlediğim toprakları yumuşatmak için, o kadar gözyaşı döktüm... Şu mermerleri parlatmak için, gözlerimin nurundan o kadar sarfettim ki, türbe bittiği gün görmüyordum artık... Siz ona büyük bir saadet verdiniz; ben de ona, onu görmek için yaşıyan gözlerimi feda ederek, bir eser yaptım. Bu, onun ruhunu memnun etmişse ben mesudum. Gözlerim görmüyormuş ne ziyanı var!.. Hem neyi ve kimi göreceğim Raca! Ben, gözlerim bakarken de, etrafımda biribirlerini aldatan.. kuvetsizleri ezen

BU YAZI: ÇOK DUYGULU.. İÇLİ BİR GENÇ YAZICININ KALEMİNDEN ÇIKMIŞTIR... OKUYUNUZ!..

Raca, kusal ölüsüne bir türbe yaptırmak isti - yor...

Fakat istiyor ki bu, türbelerin en güzeli olsun.

Her taraftan gelen pilânlar...

kuvetliler önünde ezilen insanları görmezdim. Şimdi içinizde bulunan vücudum maddî bir varlıktır. Asıl benliğim, ruhum, kalbim büyük bir inançla bağlandığım o ebedî hayattadır. Ben, ona, oradaki temiz havaya, oradaki bitmez saadete susadım.. Bu derin susayış, bu büyük özleyiş yanında, sizin korktuğunuz ve düşündüğünüz şeyler, öyle küçük ve zavallı kalırlar ki!... Bakın, ben Babaturu kalbimin gözlerile görüyorum; o, benim susadığım, özlediğim, erişemediğim hayatın beşiğinde, Ebediyet yolunun eşiğinde uyuyan bir Ebediyet yolcusudur. Bense, henüz bu sefil akıntıda sürükleniyorum.

* * *

Dinliyenlerin gözlerindeki yaşlar dondu. Türk oğlunun dudaklarındaki acı gülüş katılaştı; herkes sessizce dağıldı.. Ve gece.. ışıksız, kapkara bir gece, kızıl renkleri karartıp ak türbeyi zifiri örtülerle örttü...

Grata Garbo Hakkında Dedikadular

— Başı 9 uncu sayfada —

sevmez. O büyük adamlara yaptıkları işlere göre değer verir. «Ben, der, bir ressamın kaç kere evlenip boşandığını değil, tablôlarını merak ederim.„

— Garbonun elbiselerini siz herkesden iyi bilirsiniz; nasıldır?

— Garbo giyime kuşama çokaz düşkündür. Gardrobunda gayet sade şeyler bulunur: Roblar, bereler, spor şapkaları, spor ayakkapları.

— Ona niçin, hemen hemen her filimide, garip şapkalar giydiriyorsunuz?

— Bunda kabahat benim değil, onundur. O, hiç bir modaya uymağı istemez. Bunun için, sabah tuvaletini kendisi uydurarak, hiç kimseninkine benzemiyecek şekilde, kendisi yapar. Ben de bu yeni saç biçimine en uygun gidecek bir şapka biçimi bulmağa çalışırım. Bu yüzden onun giydiği bütün şapkalar, modada benzeri olmayan bir biçimdedir.

— Garbo hakkında birçok uydurma dedikoduların, hikâyelerin çıktığını söylemiştiniz. Kendisi bunlara ne der?

— Kendisinin halkı nasıl alâkalandırmasını istemezse, kendisi de halkın dedikleri ile hiç alâkalanmaz. Bütün duyduklarına kulak bile vermez...

— Onun hakkında söylenenlere biraz da kendisi sebep olmuştur zannediyorum. Siz buna ne dersiniz?

— Size hak veririm. Yalnız, onun hareket ettiği şekil kendisinin istediği şekildir. Onun için, kendisine göre haklı demektir.

— Neşelidir, dediniz, alaycılığı var mıdır?

— Bazı zaman çok fazla alaycıdır hem! Öyle olduğu zaman her gördüğü, işittiği şeyden gülünecek bir mana çıkarmağa çalışır.

— Sizin kendisine hazırladığınız elbiselerden en çok hangisini beğenmiştir!

— "Kıraliçe Kristina„, "Romans„ ve "Anna Karanina„ filimlerinde giydiği elbiseler.

— Beraber gezmeğe çıktığınız zamanlar nasıldır?

— Gezintilerde etrafınla çok alâkadar olur. En çok, eski yapıları, eski boyalı garip şeyleri sever. Onlarda gizli bir değer bulmağa çalışır, Los Anceles-de eski mahallelerde dolaşmasını çok sever.

— Fotoğraf çektirmeği de sevmezmiş. Sizin fotoğrafını çekmenize nasıl müsaade etti?

— "Fotoğraf çektirmekten nefret ettiğinizi bilseydim, hemen şimdi resminizi çekerdim„, dedim. "Öyleyse çekin!..„ dedi.

— Greta Garbo hakikaten güzel bir kadın mıdır?

— Bundan şüphe edemeyiz. Güzelliğinde başlıca iki fevkalâdelik vardır. Çok manalı gözleri ve uzun kirpikleri, çevik ve ahenkli bir vücudu vardır.

— Beraber çalıştığınız öteki kadınlara göre Garboyu nasıl bulursunuz?

— Onlara her cihetten üstündür. Gerek rollerinde, gerek kendi hayatında gayet sade ve tabiîdir.

— Garboyu, sinema artisti olmamış düşünürsek, nasıl bir kadın olurdu dersiniz?

— Yine ayni kadın olurdu. Çünkü, söylemiştim, onun tabiîliği filim çevirirken değişmediği gibi, kendi hayatı da artistliğinden farklı değildir. O, kendisinin sanki büyük bir artist olduğundan haberi yokmuş gibi, davranır.

— Arkadaşlığı nasıldır?

— Onu soğuk bir insan sanırsanız aldanırsınız. Arkadaşları azdır, fakat onlarla gayet samimî yaşar.

— Bana anlattıklarınızı duyarsa Garbo size darılır mı acaba!

— Zannatmem. Çünkü, ben bunları söylerken kendisine iyilik ettiğimi sanıyorum.

Gelecek Sayımızda: MUAZZEZ KAPTANOĞLU'nun: Özyurt Kapısında AYŞE DESTANI.....

O, BİR GÜNAHKÂR DEĞİLDİ!

YAZAN:

CEMAL ATAÇ

№ : 1

Genç bir Mülkiye Müfettişi, Anadoluya yeni tayin edilmişti. Sarp dağları, geniş ormanları, ıssız ve tenha ovaları geçip, seyrek seyrek köylere uğrayarak dolaşıyordu. O, daha İstanbulda okurken Anadoludaki yaşayışın çetin şartlarını, yalan yalnış dinlemiş; birçok eşkiya ve haydut masalları da kafasında iz edip kalmıştı. Bazan hayvanla, bazan da otomobil ile geçtiği yollarda, birçok yol arkadaşları da ona, bazı korkunç vak'alar, hatıralar anlatmışlardı. Genç müfettiş, yüreği helecan içinde, korkulu bir emniyetle dolaşıyordu. Ona bu emniyeti veren de geçtiği yerlerde hiçbir vak'anın olmayışı, ve soruşturdukça da:

— Şükürler olsun Bay; artık o devirler gelip geçti. Cumuriyet olalıdan beri ne eşkiya, ne hırsız, ne çete hiç, hiçbir şey gördüğümüz yok. Heybene altın doldur, gece gündüz yürü git; ne ilişen olur, ne de soran bulunur; diye verilen cevaplardı. Genç müfettiş yurdun güzelliğini görmekle doyamıyordu. Ilgaz dağlarını görünce İsviçrenin kısa, bodur ormanlarını, birer fundalık gibi telâkki etmiye başlamıştı. Kendi kendine söyleniyordu :

— Ne tuhaf, ne tuhaf!.. memlekette böyle yerler var da hiçbirimizin haberi yok. Buralar adeta cennet, ne güzel, ne büyük bir servet.. ne saadetli yerler, diyordu. Buraları geçtikçe halkı da başka türlü görmiye başlamıştı : «Ne yüksek kalpli, ne temiz ruhlu, ne asil yürekli insanlarımız varmış. Bunu neden bilmiyormuşuz?» gibi teessüflerle dolup dolup boşalıyordu. Fakat müfettişin kafasında iz edip kalan bir şey vardı :

Bu dağlarda eşkiyalık eden, dağlarda gezip kasabaları titreten bir adam bulup onunla konuşmak istiyordu.

Küçük bir kasaba olan .... a giderken şoförle konuşuyorlardı, ona soruyordu:

— Arkadaş, bu dağlarda eşkiyalık çok olmuştur değil mi?

— Eh şöyle böyle bir iki silâhlı dolaştığını işitmiştim.

— Sen bu adamları hiç gördün mü?

— Hayır, Büyük Harp sonlarına doğru biz eşkiya kelimesini öğrendik, o vakite kadar bilmezdik bile. İşte o sıralarda bazı adamlar dağlara çıktılar, bazı asker kaçaklarile birleştiler, eşkiyalık ettiler filân gibi bir şeyler vardı amma, sonra Kuvayı Milliye oldu. Herkes cepheye gitti; sonra da Cumuriyet kuruldu. Eh artık eşkiyalık, meşkiyalık gibi maskaralıklar da ortadan kalktı.

— Buralarda, eskiden böyle dağlara çıkmış falan kimse var mı ?.. tanıyor musun ?

— Vallahi bilmem amma, bu kasabada ve kasabanın üstbaşında küçük bir bahçenin içinde kara boyalı bir köşk var; köşkün bahçesinde de bir tek mezar vardır. Bu köşkte Demir dayı adında bir adam oturur. Bu adamın bütün işi gücü o mezarı beklemektir.

Bir de hikâyesi vardır. Amma iyice benim hatırımda yok. Galiba o mezar sevdiği bir kızın mezarı imiş; bu Demir dayı bu kız yüzünden dağa çıkmış, ancak eşkiyalık ettiğini ne gören olmuş, ne de söyleyen vardır. Çok kimse ile de görüşmez imiş.

— Sen, beni doğru o adama misafir edemez misin?

— Ederim, doğrulup kapısına gittiğimiz bir Türk, düşmanı da olsa.. eli kanda da bulunsa, gelen misafiri geri çevirmez. Demir dayıyı da bir tecrübe ederiz.

Kasabaya daha pek çok yol vardı.. Müfettiş sabırsızlanıyor... Makine son hızıyle bozuk düzen yollarda parçalanırcasına gittiği halde, kağnı ile yolculuk ediyormuş gibi titizleniyor, birân önce yetişmek istiyordu.

Sonunda kasabaya girdiler. Ve çarçabuk şehiri baştanbaşa geçerek, kara boyalı köşkün önünde durdular. Bahçenin yüksek taş duvarları, içerisini gizliyordu. Küçük bir tahta kapıyı çalan şoförün yanında duran müfettiş: «acaba kabul edecekmi?» diye heyecandan kıpkırmızı kesilmişti.

Kapıyı saçları dağınık, kaşları çatık, elinde bir su tenekesi, kolları sıvalı, dik bakışlı, esmer ve yanık tenli bir adam açtı:

— Hayır ola, ne diyorsunuz ?...

Şoför :

— Bu Bay, Demir dayıya bir gecelik misafir olmak istiyor da.... deyip parmağile müfettişi göstermişti.

İhtiyar şaşaladı; bir yığın felâketin yıpratamadığı bu dinç adam şaşırmış gibi:

— Eh, buyursun! Tanrı misafirine ne denir ki ?

Bununla beraber şaskınlığı geçmemişti. Misafirine yol gösterdikçe, başını sallıyor, dudaklarını bükerek :

— Hayırdır inşallah!.. hele dur bakalım. Kapımızı kimse çalmazken, bizi deli diye kale almazlarken bu ne demek ? Hem de kibar, genç bir misafir, kasaba beylerinin, ağalarının evleri dururken bizim mezarlı kulübeye... (Burada sesini tutamadı) Hem de bir kahpenin yattığı mezarlı kulübeye....

Müfettiş, bu son sözleri işiterek başını çevirdi; ve anlayamadığı bu sözlerin manasını sorar gibi, Demir dayının yüzüne baktı .

Demir dayı, onun omuzuna elini koyarak :

— Hoş geldin Bay!.. Kusura bakma, evde benden başka kimsem yoktur. Hele sen şu iskemlede biraz otur da, ben şu çiçeklerin suyunu bitireyim, hem işler hem de konuşuruz.

Müfettiş, bir iskemle çekip oturdu. Demir dayı da, kuvalarını doldurup çiçeklerini sulamaya devam etti.

Fakat halinde öyle esrarlı bir şey vardı ki, dikkat etmemek mümkün değildi. Kuvalar dolup boşalıdıkça, çiçekler serinelyip sallandıkça, -adetâ gönlüne tap taze bir hayat doluyormuş gibi- ferahlıyor, nefes alıyordu.

Müfettiş, hiç ses çıkarmadan bu garip adamın bu merakını düşünüyor, şoförün verdiği yarım yamalak bilgilere dayanarak bir şeyler bulmak istiyordu.

En sonra sulama işi bitti. Alnının terlerini kollariyle sildi ihtiyar; müfettişe yaklaştı.. karşısına, bir taşın üstüne oturarak :

— Eh hoş geldin delikanlı; kusura bakma; sen gezginci doktorlardan falan olmayasın ?..

— Ne münasebet; doktor değilim, fakat benim doktor olacağımı neden aklına getirdin ?

— Hiç.. yani sözün gelimi, adımız biraz da deliye çıkmıştır da...

Müfettiş, biraz çekinir gibi, ve geldiğine pişman olur gibi bir tavır aldı ise de; buraya kadar geldikten sonra bir şeyler öğrenmeden ayrılmayı doğru bulmadı. Rastgele ve ilk söz olarak :

— Bu mezar kimindir Demir dayı ? Ne de güzel çiçekleri var.

Demir dayının gözlerinde kıpkızıl bir alev dolaştı. Dudaklarında acı bir gerginlik belirdi; ve yanan bir sesle :

— Ha; Bayım; sen de mi bunu merak ettin ? Bu mezar mı ? Bu mezar bir

KURTULUŞ SAVAŞI YILLARINDA GEÇMİŞ,

kahpenin, memleketi kana boyamış, yüzünden birçok kanlar, katiller olmuş bir orospunun mezarıdır. Ben de bunun bekçisi ve bahçıvanıyım.

Bu sözler o kadar acıklı, ve o kadar kinli bir ifade ile söylenmişti ki, müfettiş bir tek soru dahi soramamıştı. Her ikisi de önlerine bakıyorlardı. Akşamın loş karanlığı yüzlerindeki gölgeleri daha çok koyulaştırmıştı. Demir dayı elinde bir ot parçasını ezip, küçük küçük parçalara ayırarak, sinirli sinirli nefes alıyordu. Birden başını kaldırdı.

— Evet Bayı ; bu mezar bir kahpenin mezarı.. ben de onun bekçisi ve bahçıvanıyım. Ancak elegüne ne bundan? Neden beni rahatsız ediyorlar?!

Bunu söylemekle beraber, misafirini kırmış olmaktan korkarak :

— Kusura bakma, bu sözlerim sana değildir. Bazı mendebur herifler, kasabada senelerdenberi devam eden bu dedikoduyu dillerinden bırakmıyorlar da, onlara çok kızıyorum. Haydi içeri girelim burada kalmanız doğru değil.

Müfettiş, şoförü savdığına çoktan pişman olmuştu. Artık çaresizdi. İçeri girmek de istemiyordu. Demir dayı bu tereddüdü görünce, gülümseyerek :

— Gel, delikanlı gel, korkma, seni bir gece misafir edebilirim. Bir kahpe bekçisinin, bir eski eşkiyanın evinde isen de sana bir zarargelmez. Başka bir ağanın evine inseydin belki daha çok rahat eder, daha iyi ikram görürdün. Ancak alt tarafında da muhakkak sana bir iltimas, bir iltizam, bir himaye teklifi yapılırdı. Burada hiç olmazsa bunlar yoktur. Bir çanak yoğurdumuzla, bir tas çorbamız bulunur. Bir de temiz yatağımız vardır.

Beraberce içeri girdiler, sağda bir odaya oturdular. Pembe fanoslu bir lâmba yakıldı; karşılıklı biribirine bakışıyorlardı. Müfettişe de emniyet gelmişti:

— Demir dayı!.. bana şu mezar hikâyesini anlatsana, pek merak ediyorum; dedi. Demir dayı, elini başının üstünde sallayarak

— Canım ne edeceksin bu zehirli masalı, gönlünün acımasını istemem.

— Yok rica ederim. Yalvarırım.

— Pek iyi, kısaca söyleyeyim. Bu kızcağız dünyada eşi, emsalı bulunmaz bir kahramandır. Benim nişanlım idi. Ben asker olunca onun başına çullandılar; zorla cebirleş onu dağlara kaldırdılar. Ben de bu yüzden askerden kaçtım. Geldim; ancak kimseyi bulup da intikam alamadım. Gene döndüm Kuvayı Milliyeye gittim. Oradan da döndüm geldim. Elmasın - işte bu mezarda yatanın adı Elmastır - gömüldüğü yeri buldum. Kemiklerini cıkarttım; getirdim burada gömmek istedim. Ahali : « bir kahpenin kemiklerini biz mezarlığımza koymayız!» dediler. Ben de burayı satın aldım. Küçük bir ev yaptım ve kemikleri de buraya gömdüm. İşte gördüğün mezarın sırrı bundan ibaret Bayım !

— Demir dayı, bu kısaca söylediklerin,bir facia ki, baştanbaşa yürekler yarasıdır. Bunu biraz daha anlatsan olmaz mı?

Hem de ben sana, senin hayatını dinlemek için geldim Demir dayı, ben bir.... müfettişiyim. Yurdumu ve yurdumun dertlerini öğrenip anlamak istiyorum. Ne olur bana yaşadığımız kötü ve iyi günleri söyle ?..

Demir dayı, müfettişin yüzüne uzun uzun baktıktan sonra, elini alnına koyarak gözlerini bir noktaya dikti. Düşündü, düşündü.

— Sen bir devlet adamısın; bir, cumuriyet hükümeti adamısın öyle mi delikanlı ?.. Öyle ise sana yalnız bu mezarın hikâyesini değil de, memleketin çektiği bütün acıların hikâyesi olan hayatımın macerasını söyliyeyim. Ben, dağa çıkmış bir eşkiya gibi, bir haydut gibi de tanınmış bir adamım. Beni sevmiyenler veya istemiyenler, bazan bu ayıbımı da yüzüme vurmaktan çekinmezler. Öyle ise çorbamızı içelim de başlıyalım.

Demir dayı, kendi elile hazırladığı sofrasında misafirini ağırlamak için, riyakâr ısrarlarda bulunmadı. Karınları ya doymuş veya doymamıştı. Kalktılar, karşılıklı oturdular. Demir dayı doğrularak, başının üstüne gelen raftan bir tomar çıkardı. Ve:

— İyi kötü ben de biraz okumuş yazmış bir adamdım. Ancak on sene var ki yalnız çiçeklerle meşgulüm. Kalemi, defteri, kitabı bir tarafa bıraktım.

(Arkası 30 inci sayfada)

YAŞANMIŞ BİR OLGUNUN ROMANI...

YAZAN: CAHİT UÇUK

KÖTÜ KADIN

Samiha için, kocasının evini bırakıp kaçtıktan sonra, kötü yola saptı diyorlar. Onu, kolunda, hergün başka bir erkekle görenler var. Şık elbiseler giyiyor, büyük lokantalarda yemek yiyor, en lüks pastahanelerde çay içiyor. Balolarda, çaylarda görünüyor. Hergün erkek değiştiren, son derece pahalı giyinen, ve kendi serveti olmıyan bir kadının namuslu olmasına imkân var mı?

***

Yüzüme karşı hiçbir şey söylenmiyor; fakat gözlerin bakışından, dudakların kıvrılışından anlıyorum, bana, artık kötü diyorlar. Onlar için belki öyleyim, fakat içim, yüreğim, bana kötü diye bakanlardan öyle temiz, öyle iyi, ve öyle yüksek ki..

Onların bakışlarında düştükçe, için için yükseliyorum. Kendimi kıt görüşlü, dar anlayışlı insanların çok üstünde buluyorum.

Etimi satarak geçindiğim için bana hor bakıyorlar, fakat düşünmüyorlar, kendi kendilerine sormuyorlar ki, insan niçin etini satarak geçinir? Bunu, sadece kanımın bozuk, ahlâkımın düşük olduğundan ileri geliyor sanıyorlar... Her insan doğduğu vakit, temiz ve lekesizdir, insanları yine insanlar kirletiyor, ve lekeliyorlar... Şimdi bana, kötü kadın diyorlar, size niçin bu ismi aldığımı anlatayım, sonra siz de bana kötü deyiniz.

Ak saçlı, güler yüzlü, beli bükük ninemin dizi dibinde kendimi hatırlıyorum. Annemin beni doğururken öldüğünü, babamın Kurtuluş Savaşında şehit olduğunu ondan, mukaddes bir masal gibi, dinlerdim.

Küçük, yıkık bir evin rutubetli, sıvaları dökük, tahtaları yer yer çürümüş yer odasında oturuyorduk. Yarısından kesilmiş teneke mangalda ninem yemek pişirirdi. Bazan da pişiremezdi. Kışın soğuk fırtınalı gecelerinde, onun artık sade deri haline gelmiş kürkünün altına saklanır, yavaş sesle, dua eder gibi söylediği, eski ve güzel günlerin masalını dinlerdim.

Seneler, birer birer geçiyor, ben büyüyordum. Mektep zamanı gelince, ninem elimden tutarak bir mektebe yazdırdı. Çalışkan, anlayışlı bir çocuktum, hocalarımın dikkatini üstüme çevirdim. Benimle uğraşıyorlar, bazan önlüğümü alıyor, bazan da ayağıma giyecek iskarpin veriyorlardı.

Ortamektebe geçince, boyum birdenbire uzamıya başladı. Mektebin giyinme odasındaki aynada kendimi görüyordum, kumral parlak saçlarım, altın gibi baygın gözlerim, kızıl renkli dudaklarım vardı. Ninemin, sıkı sıkı ördüğü saçlarım, şakaklarımı geriyor, yüzüm ışıl ışıl ışıldıyordu.

Mektebe giderken, mektepten dönerken erkekler, delikanlılar yüzüme tuhaf tuhaf bakıyorlar, manalarını anlıyamadığım birtakım sözler söyliyorlardı.

Birgün, yanımdan geçenlerin söyledikleri lâkırdılar kulağıma çarptı. Kamçı yemiş gibi kızardım:

— Güzel kız, fakat dilenci gibi...

O zamana kadar, elbiselerimin çok eski olduğunun farkına varmamıştım. Kolları kısalmış önlüğümle, üstleri dikiş ve yama içinde çoraplarımla, ayağımın zorlukla sürüklediği papuçlarımla, bir dilenciden ayırd edilemezdim. Eve gidince, ağlıyarak ninemin boynuna atıldım:

— Ninecim, niçin biz bu kadar fakiriz?

Onun da, buruşuk yanaklarından yaşlar sızıyordu:

— Ne yapalım yavrucuğum, taliimiz karanlık... Seni bu yaşa getirdim; «gün doğmadan meşimei şepten neler doğar» yavrum! Birkaç yıl daha dişimizi sıkalım, belki sana iyi bir kısmet çıkar, evlenirsin, o zaman ben de senin yüzünden rahat ederim...

Güzel kızsın, ciddî ol çocuğum, sokakta yüzüne bakanlara, söz atanlara aldırma. Onlar, çiçeğin balını almak istiyen arılar gibidir yavrum. Eğer sen namuslu, ciddî bir kız olarak büyürsen, senin böyle olduğunu anlayan bir adam karşına çıkar, evlenirsin yavrum. Her sıkıntının bir ferahı vardır.

Ninemin dudakları titriyor, yanaklarından yaşlar sızıyordu. Söylediği tatlı sözler, içimin acısına ilâç gibi gelmişti. Gözlerini öptüm:

— Ağlama nineciğim, seni dinleyeceğim!.. dedim. Babamın şehit aylığını çıkaramamıştık. Ninemin üç ayda aldığı maaşı, benim artan kitap masrafım, ev kirası, yiyecek için yetmiyordu. Kirayı vermek mecburiyetinde idik, vermezsek sokağa atarlardı. Kitapsız kalamazdım, mektepde fakir olmama rağmen, çalışkanlığım yüzünden, hocalarımın beni sevmesini çekemeyenler vardı. Kitabım olmasa, onlar, not almak için bile kitaplarını vermezlerdi. Kitap almağa da mecburduk. Bu yüzden bazan paramız kalmıyor, kuru ekmek yiyorduk. Fakat içimi ümid, güneş gibi ısıtıyor, günün birinde, karşıma çıkaçak, ve beni sefaletten kurtaracak, adamı düşünüyordum.

Arkadaşlarımdan aldığım romanlar, hayalimi, düşünce âlemimi büsbütün genişletmişti. Bazan düşünceye dalıyor, hayalimin yarattığı şeyleri görür gibi oluyordum.

Küçük bir evim olacak, ama eski tahtalı, cam yerine kâğıt yapışık pencereli, ıslak duvarlı değil, tertemiz ve yep yeni. Akşamları güler yüzlü, iyi gönüllü kocam, elinde paketlerle gelecek, yazın kır çiçekleriyle süslediğim soframızın başında, elimle pişirdiğim yemekleri yiyeceğiz; kışın, kücük bir çini soba yanan odamızın ılık havası içinde, tatlı tatlı konuşacağız ve okuyacağız. Nineme güzel bir kürk alacağım, ve belki onun etekleri altına benim yavrularım sokulacak; Ninem, onlara masal söyliyecek, masal söylerken uyuyacak da...

Ortamektebi, bütün kuvetimle çalışarak sonuna getirmiştim. İçimin taze, kırılmamış ümitleri, -midemin vakit vakit boş olmasına rağmen- gözlerime parlaklık, yüzüme gülüş veriyordu.

Ortamektep imtihanlarını bitirdiğim ve eve müjde vermek için, koşarak döndüğüm gündü. Evimizin yoluna saptığım vakit, köşeden çıkan bir delikanlı yolumu kesti:

— Sizinle konuşmak istiyorum Samiha!.. dedi. Yüzümün, sevinçli gülümseyişi, birdenbire ciddîleşmişti. Delikanlı bunu görmüş, söz söylememe vakit bırakmadan:

— Bunda kızacak bir şey yok. Sizin tam iki yıldan beri ardınızdan geliyorum, bir gün bana dönüp bakmadınız, belki de beni görmediniz bile... Göz kamaştıran eşsiz güzel olmanıza rağmen, son derece ciddî bir kız olduğunuzu biliyorum. Size bayılan birçok delikanlılar var, etrafınızda dolaşanlara aldırış bile etmiyorsunuz, sizin gibi bir genç kıza sokulabilmek, lakırdı söyleyebilmek için ciddî bir sebep olmalı. Ben de size bu ciddî sebeple söz söylüyorum.

Sustu. Sözlerinin üzerimde bıraktığı tesiri ölçmek ister gibi, gözümün içine bakıyordu. Uzun boylu, ince yapılı, sarışın güzel bir dnlikanlı idi. Onu, her

zaman mektep yolunda görürdüm. İlk defa bana lakırdı söylüyordu. Sözünün sonunu bekler gibi durduğumu görünce tamamladı:

— Sizinle evlenmek istiyorum Samiha.

Birdenbire başım dönmiye, gözlerim kararmıya başladı. Gözlerimin önüne küçücek yuvamın hayali, hakikat olmuş gibi gelivermişti. Düşecek gibiydim. Duvara yaslandım, titrek bir sesle:

— Şu halde, dedim, beni ninemden isteyiniz.

Delikanlının sevinçle gözleri parlamıştı. Elimden çantamı aldı:

— Demek, benimle evlenmeyi kabul ediyorsunuz?

Başımı önüme doğru eğerek:

— Evet!.. dedim...

***

O günden, bir ay sonra evlenmiştim. Kocamın evine ninemle beraber gelin gittim. Altmış lira maaşlı, küçük bir memurdu. Bir annesi ve bir de kardeşi vardı. Kaynanam, gülümsiyen yüzüne rağmen, çetin bir kadındı. Kocamın kardeşi de işsiz ve annesinin nazlı oğlu idi.

Evlenirken, ninem beni çılgınca sevindiren bir şey söylemişti. En kötü günlerimizde bile bozmadığı, bana çeyiz için sakladığı iki yüz lira parası varmış. Onu harcıyarak, güzel bir yatakodası yapmıştık. Karyolam, örtülerim, birkaç kat işli çamaşırım olmuştu.

Küçük temiz odamıza girince, kaynanamın sebepsiz soktuğu iğneleri unutuyorum. Kocamın sevgisi bana dünyanın en güzel duygularını veriyordu.

***

Evliliğimin altıncı ayında, ilk kavga patlak verdi. Kaynanam oğluyla kavga etti. Buna sebep te ninem...

Ne diye bir kişi besliyecekmiş? Ona yedireceği ekmeği oğlu yermiş! Geldiği gündenberi, kocakarıdan hoşlanmamış amma, evlât hatırı için susmuş, şimdi de sabrı tükenmiş... Ninem, babasının evinde gibi dolaşıyormuş!..

Bu gürültüden sonra, ninem beni bir kenara çekti:

— Yavrum!.. dedi. Ben artık bu evde oturamam, senin kocanın evi; görüyorsun ya beni istemiyorlar.. sen rahat ol çocuğum, benim zaten dünyada yaşayacağım kaç günüm var?

Nineme söyliyecek sözüm yoktu ki, ne söyliyebilirdim. Kocamın elinde de bir şey yok. Bütün idare annesinin elinde... Aldığı maaşı doğru annesine veriyor, annesi hergün masrafı için birkaç kuruş veriyordu ona.

Ninem, yine eski eve döndü. O, gittikten sonra kaynanam bana karşı muamelesini değiştirdi, gün geçtikçe huysuzlaşıyor, beni, olur olmaz şeyler için azarlıyor, oğluna nisbet veriyordu.

Eskiden, yemek yedikten sonra odamıza çekilir, kocamla başbaşa kalırdık. Şimdi bundan da mahrum kaldık. Gelip kapıyı vuruyor:

— İçim sıkılıyor benim, ne bu böyle kukumav gibi başbaşa oturuyorsunuz? Ben yalnızlıktan patlıyorum.

İçeri girince, ikimizin ortasına oturu-

(Arkası 31 inci sayfada)

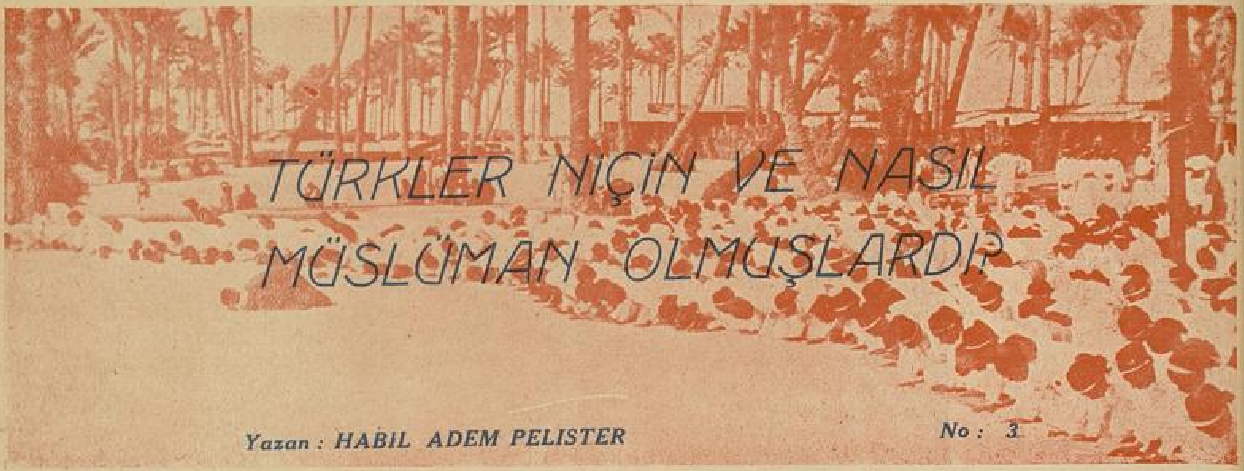

TÜRKLER NİÇİN VE NASIL MÜSLÜMAN OLMUŞLARDIR

Yazan : HABİL ADEM PELİSTER — *No : 3*

Dördüncü düşünce, ilâhlara verilen dinî kıymeti ifade ediyordu. Yunan ilâhları, insanlar gibi oldukları için, bunların hayat tarzlarını kitaplara geçirmek veya mukaddes bir kitap içinde toplamak güçtü. Yunan tefekkür tarihini bütün esaslariyle biliyoruz. Hiçbir zaman Kur'an, Tevrat, Zebur, Zandavesta gibi dinî bir kitabı yoktu. Fakat ilâhların bir ananesi vardı. Bu anane, her mabette bilinir, insanların gerek bu dünyada, gerek öbür dünyadaki saadet ve felâketlerinin ne gibi dinî küfür ve duadan doğacağı da söylenirdi.

Kâhinler, bu dua ve küfürlerin ilmini kurmak mecburiyetinde kalmışlardı. Çünkü, ilmin hükümran olduğu bir diyarda lafla işlerini yürütemezlerdi. Biz, kâhin ilminin sofiyun felsefesinden ayrılmadığını görüyoruz. Herşeyden önce, vücutla ruhu ayırıyorlardı. Sonra, ruhun istediği zamanda vücudü yoktan meydana getireceğine inanıyorlardı. Bunlar, eski Mısırlılar gibi vücudü sapasağlam saklamayı düşünmemişlerdi. Çünkü, toprak içinde, denizde çürüyen vücuttan tek bir kemik kalıyor, ruh ta bu tek kemiği diriltereк eski insanı meydana çıkarıyordu.

Bunların fikirlerine göre, bu diriltme ve öldürme işleri de ilâhların ellerindeydi. İlâhlar, kendi aralarındaki muharebeleri bitirdikten sonra, herkese sonsuz hayat verilecek, ölenler de gittikleri yerlerde dirileceklerdi. Daha doğrusu, ortada ölen kimse yoktu. Bu dünyadan öbür dünyaya göç ediliyordu.

Her beldeyi, bir ilâh himaye ediyordu. Bu ilâh da birçok dost ve düşman ilâhlarla mücadelede bulunuyordu. O halde, her beldedeki insanların, bu ve öteki dünyadaki hayatları da bu mücadelerin neticelerine göre belli olacaktı.

Bu karışık mantık, Yunan dincilerinin müsbet bir fikre bağlanmalarına engel olmuştu. Hangi ilâhın hangi ilâhı mağlûp edeceği belli değildi. Onun için, Yunan ilâhiyatında Allah fikri : zayıf, kuvetli, sarhoş deli, güzel, çirkin, hilekâr, doğru ve fena şekillerdeydi. Bunun ilmî ifadesi ise, hayatta bir hakikat yoktur. Her söylenen şey, kendisine göre bir hakikattır. O saniyelik, o dakikalık hakikat gibi!

İşte, Yunan kâhinleri namile dünya tarihine geçen dinciler de böyle düşünüyorlardı. Bunların hepisi de eski Yunanın cennet, cehennem şeklindeki dinî felsefesini ifade ediyorlardı.

***

Yunan fikrinin ilkçağdaki nüfuzu

Yunan ilmi, tarihe geçmemiş eski çağların en yüksek derecesini gösterir. Biz, bu çağlardaki dünya hayatının hiçbir safhasını bilmiyoruz. Yalnız, Yunan kitaplarını biliyoruz. Eski insan düşüncesi, yalnız bu kitaplarda yazılıdır; ve itibar da bunlaradır. O devirlerde, bugünkü dünya boş değildi. Avrupa'da da, Asya'da da, Afrika'da da aynı insanlar yaşıyorlardı. Fakat, Yunandan başka milletlerin ne kitaplarını biliyoruz, ne de kaybolmuş kitaplarının tezlerini! Yalnız, o zamanki Asya, Afrika, Avrupa milletlerinin anane, masal ve sonradan kitaba geçmiş dinî fikirlerini gösteren eserler de yok değil. Brahmanların, Budistlerin dinî kitaplarile Çinlilerin Konfüçiyüs, İranlıların Zandavesta, Türklerin Kalevala kitapları vardı. Cermenlerin « Wotan » dini de Hitlerciler tarafından kitaba geçirtildi. Fakat, bu kitapların hiçbirisi de Yunan fikir tarihinden evvel yazılmamıştır. Yunan fikri, hepisinin ana hatlarında apaçık görünüyor. Yalnız, Tevrat bu tesirden kurtulmuştur. Fakat, Tevratın Yunanlılar üzerinde hiçbir tesiri olmadığına hayret etmemek te mümkün değil. Eski Yunan feylezofları, Tevratı bilmiyorlardı. Öyle zannolunuyor ki, eldeki Tevrat da Yunanlılardan evvel kitaba geçmemişti. İlk önce, masal şeklinde zihinlerde yaşıyordu. Sonraları yazdırılmıştı. Ayni zamanda, ne Tevratı tefsir edici ve ne de buna aykırı bir Yahudi felsefesi de vardı. Hattâ, Yahudiler fefsefeye düşman görünüyorlardı. İsanın iddialarına karşı, bu adam, Yunan felsefesini bize getirmek istiyor, diyorlar, bu fikirleri küfür sayıyorlardı. Belki, Mısır'da da böyle bir kitap vardı. Fakat, ortada hâlâ eseri yok. Daha eski medeniyetlerin de böyl kitaplar olsa gerek. Taşlardaki yazılar gösteriyor ki, yazmayı, okumayı biliyorlardı. Daha doğrusu, bu ayazma, okuma genel bir işti. Mısır, Fenike, Çin yazısı ise, şöyle böyle beş bin senelikti. Yalnız, başka milletlerde fikir hayatı tam yüksekliğine gelememişti. Ortada aksini ıspat edecek eser yok. Bunun içindir ki, o zamanki devirlerin din ve dinsizlik hakkındaki hareketlerinin mânalarını da Yunan kitaplarından anlıyabiliriz.

***

Ana hatlarını gösterdiğimiz bu dört Yunan fikri, bütün Asyanın fikriydi. Sonra, bunların neticesi olan âyinler de, hemen hemen her yerde ayni sekilde yapılıyordu. Bu dört fikir, daimî bir akış halinde olan insanlar üzerinde iyi intibalar bırakmıyordu. Hayatı idare etmek için büyük hareketlere ihtiyaç vardı. Halbuki, binbir ilâha bölünmuş olan bir âlemde ise, böyle hareketler olamazdı. Daranın, Keyhüsrevin büyük hareketlerini biliyoruz. Romanın büyük ordularile gördüğü işlerde malûm. Bu ordular, manevî bir birlikten mahrum mu idiler? Halbuki, başardıkları işler de en büyük işler. Keyhüsrev Allah olmuştu. Askerleri, Allah namına harba gidiyorlardı. Roma, askere dünya saadeti vadediyor, toprak, para veriyordu. Bu iki zıt fikir, aynı kuvvetle yürümüştü. Çünkü, eski İran da Roma kadar geniş ülkelere hükmetmişti. Yarım milyonluk orduları, altı aylık yerlerden getirmiş, Atinayı yakmıştı.

Bu iki mesele, büyük hareketlerde

manevî kuvetin yeri olmadığını göstermez mi?

Hayatta, ekonomik meselerin hükümran olduğunu, ve bütün tarihin da bu meselelerin halleri icin atılmış adımlardan başka bir şey olmadığını söyleyenler vardır. Bunlar, insanları birer hayvan zannederler ve yalnız mideyle hareket ettirirler. Bilmezler ki, mideden başka bir de kafa vardır ki, mide güzel yemekle rahat ettiği gibi, kafa da güzel fikirle açlığını gidermektedir. Tarihin gidişi de bu komünist nazariyesini redetmektedir: Her çağdaki dini hareketlerin manaları neydi, niçin insanlar dinle uğraşıyorlar ve din için her felâkete katlanıyorlardı? Din, mide yemeği değildi, kafa yemi idi. Bunun ekonomik meselelerle ne gibi bir alâkası olabilir, söylensin!

İnsanları büyük hareketlere sevkeden kuvvetlerin hepsi de düşünceden gelmiştir. Asya ve Avrupa, Yunanistanda kemale gelen fikirler içinde çalkanıyordu. Bu fikirler, Türklerde, Çinlilerde, Hintlilerde, Araplarda ve Avrupalılarda başka başka duygular uyandırıyordu. Fakat, hepsi de aynı membadan geldiği için fikirlerde bir karışıklık hasıl olmuştu. İnsan ise, «mutlak»a inanır. Şüphe, onun daimî çalışmasının tılısımıdır. Mutlak'ı bulmak için bu tılısıma yapışmıştı. Halbuki, tarihin ilk devirlerinde kitaba geçen ilim de dört ayrı yoldan geçiyordu. İnsanlar, bu dört fikrin içinden çıkmak için cabalayorlardı.

Müslümanlıktan önce Türk dinleri

Türkler, Çin içlerinden Anadolu sahillerine ve Tuna nehrine kadar uzanan geniş ülkeye yerleşmişlerdi. O devirlerdeki Türklerde üç din vardı. Bunlar, üç mustakil hükûmetin dinleri olmuştu:

1 — Yahudilik

Kafkasya Türkleri arasında yerleşmiş, Rusya içlerine kadar dal budak salmıştı. Yahudı dininde On milyonluk bir Türk hükûmeti kurulmuştu. Bu türk yahudileri, Rusya, Almanya ve Ispanyaya kadar yayılmışlardı. Hattâ, Rusya, Almanya, Holanda ve diğer şimal memleketlerindeki yerli yahudiler de bu Türklerden başka bir şey değildi. Hitlerin hücum ettiği alman yahudileri, Beni İsrail kavmından gelmiyor, Ural - Altaydan geliyor! Bu Türkler, yahudiliği Buhara ve Şarkî Türkistana da götürmüşlerdi.

2 — Buda dini

Şark Türkleri, baştan aşağıya Budistti. Bunlar, gerek Türkistanda ve gerek Çin içlerinde bu dinin en kuvvetli mabedlerini açmışlardı. Ayni zamanda, büyük imparatorluklar kurmuşlardı. Büyük ordularla kâh Çini, kâh Ren ve Tuna nehirlerine kadar Avrupayı çeynemişlerdi. Bugün, Macaristanın hükûmet merkezi olan Budapeştenin (Buda) ismi verilen kısmında da büyük «Buda» mabedini kurmuşlardı.

3 — Şaman dini

Cenup ve Tibet hududlarına yakın Türkler arasındada Şaman dini yerleşmişti. Bu din de Buda ve Yahudi dinleri gibi kuvetliydi. Burada da büyük bir devlet kurulmuştu. Büyük ordularla Tibet, Hindistan, İran, küçük Asyaya gelinmiti.

Daha önceleri, Türk kozmgonisine göre kurulmuş bir Türk dininin de, İran yoluyle Sumere, Mısıra, Yemene, Habeşistana, Anadoluya, Akdeniz adalarına ve Yunanistana girdiğini anlıyoruz. Ayni din, Volga, Tuna nehirlerinin çizdiği yollarla da Balkanlara, İtalyaya ve İngiltere adalarına kadar bütün Avrupaya yayılmıştı. İngiliz lûğatındaki binlerce türkçe kelimeden anlaşılıyor ki, Cermenlerle Romalılar İngiliz adalarına gelmezden önce, buralarda Türkler vardı. Büyük gölün ilk kuruyuşunda başlıyan bu göçmenliğin, Avrupa Paganizmini kurmuş olması mümkündür! Cermenlerin meşbur allahları Wotan ile Thor'da Türk kozmogonisinin bir ifadesinden başka bir şey değildi. Bunun en kat'î delili de Alman sarfındaki Türk sarf kaidelerinin, mühim bir rol oynıyacak kadar Alman diline işlemiş olmasıdır! Hattâ, Berlin civarında ve kuzey Prusya'da birçok Cermenleşmiş Türk köyleri de hâlâ dipdiri durmaktadır. Hitlerciler, ırk nazariyesine göre şimalî Prusya köylülerinin ağız, yüz ve kafataslarını ölçmiye başlarlarken, bu hakikat ile karşılaşmışlar, Meklenburg Dukalığındaki Cermen tipinin bir eşini bile bulamamışlardı.

Dünyanın fikir tarihine "veche" veren ırkı bellileştirmek için bu ilk Türk muhaceretinin daha çok derinleştirilmesi gerektir. Irkın hâkimiyeti nazariyesini kabul edenlerden Günther ile Gobinau'da bu noktada ayrılmışlardir. Gobinau'ya göre, Türkler, ariyen ırktandır. Bunlar, Finualar ve Mogollarla karışarak saçlariyle gözlerinin renklerini kaybetmişler, lisanlarını unutmuşlardır. Fakat, kozmogonilerini korumuşlar, Avrupaya göçettikleri zaman da Finua dilile ariyen Paganizmini getirmişlerdir. Günther, bu fikirde değildir. Ona göre, Cermenler, beş bin sene önce İskandinavya'da yaşarlardı. Buradan inerek Roma, Yunan, Sumer, İran, Mısır, Habeş, Yemen, Hint, Orta Asya, Finike medeniyetlerini kurdular ve Cermen Paganizmini de Asyalı milletlere aşıladılar. Çünkü, buralarda Cermenler hâkim unsurdu. Yerli halk ta köleydir. Hâkimin tesiri altında kalmak mecburiyetinde idi. Sonraları, Akdenizden, Rusyadan, Kafkasyadan, Orta Asyadan başka ırklar geldi. Hem Almanya karıştı, hem de Alman fatihlerinin düya üzerindeki medeniyetleri yıkıldı.

(Arkası var)

Eski Türklerin, müslüman olmadan önceki ruhanî reisleri:

Yukarıda :

Çin içlerindeki Türklerin Budist dinî reisi.

Aşağıda :

Türkistanki Türklerin bir Şamanı

ESKİ TÜRKLERDE

TECİM İŞLERİ

YAZAN:
Eski Büyük Elçi
SALİH MÜNİR ÇORLU

Eski Türk Sporları

Eski Türklerde spor : At yarışları, yayan koşular, cirit ve tomak oyunları, pehlivanlık, hendek atlama oyunları idi.

Bunların zamanımızda bilinmiyenleri cirit ve tomak oyunlarıdır [*].

Cirit oyunu at yarışının başka bir türlüsü idi.

Süvariler koşarak ve karşılaşarak biribirlerine, uçları körletilmiş kısa oklar atarlar. Ve bunları, düşürmeden ve vücutlarının bir tarafına isabet ettirmeden tutup, gönderenlere geri yollamak için, ustalıklı hareketler yaparlar ve vaziyetler alırlardı.

Tomak oynayan piyadeler de, uzunca bir kayışın ucuna takılı yünlü toplarla koşarak, biribirlerine saldırırlardı. Onlar da, karşılarındakilerin savurdukları tomakların isabetinden korunmak için, türlü marifetli manevralar ve hareketler yaparlar ve vaziyetler alırlardı.

Tecim İşleri

Eski zamanda memleketimizin dahilî ticareti tamamile halkımızın elinde idi. Tüccarlarımızın pekçoğu ve en zenginleri, en büyükleri hep müslüman Türkler idi. Yalnız sahil mıntakalarımızda ve adalarda biraz Rum tüccar bulunurdu.

[*] Bu oyunlara ait resimler 19 uncu sayımızın 31 inci sayfasındadır.

Vezirlerden, ricalden, paşalardan, beylerden ticarete girişerek servet yapanlar da olurdu. Fakat bunlar içtimaî muhitlerinde mümtaz ve resmî makamlar, mevkiler işgal eyldikleri için halkın dilinden, dedikodusundan korktukları için; kendileri alım satıma girişmezlerdi. Ticaretten ve alış verişten anlar ehliyetli vekiller kullanırlardı.

İsatanbulda ve Anadolunun iç vilâyetlerinde Ermeni sermayedarların kazançları, saraflık ve mültezimlik muameleleri yüzünden idi. Simsarlık da hep Yahudiler elinde idi.

Tüccarlarımız alış verişler için uzun muameleler yapmazlardı. Alıp sattıkları şeyleri yalnız bir el defterine kaydederlerdi. Vade ile aldıkları malların bedellerini vadesi gelince tamamile behemehal öderlerdi. Onun için kredileri, itibarları çok idi. Tüccarımızın en büyüklerinin birden ziyade defteri ve ikiden ziyade yazıcısı olmazdı. Tüccarlımız poliça, havale mektubu, çek, piyasa falan nedir bilmezler; sigortadan anlamazlardı. Denizden olsun.. kardan olsun mallarını, Allaha emanet ederek sevk ederlerdi. Esham ve tahvilât borsası, ticaret borsası gibi müesseselerin nam ve nişanı yok idi. Alaveracılar, iskontocular türememişti. Alım satım pazarlıkları mal sahiblerinin mağazalarında, veya hanlardaki odalarında olur biterdi.

Fakat Türkiyemizin haricî ticareti kâmilen ecnebilerin, ve en ziyade Fransızların, İngilizlerin. Felemenklilerin ve Venediklilerin elinde idi. Ecnebiler, kapitülâsyonlar sayesinde, vergilerden ve birçok rusumdan muaf olduklarından; gümrük resmi de az bir şey olduğu için, alış verişleri kendilerine çok kâr bırkkırdı. Çok zaman geçmeden servet sahibi olurlar, kazandıkları paraları götürüp memleketlerinde safayı hatırla yaşarlardı.

Müslüman tüccarlarımızın Marsilya, Londra, Amsterdam, Venedik gibi Türkiye ile ticarî muameleleri olan memleketlerde ticarethaneler tesisi ile, ve doğrudan doğruya mal sevkile fazla kâr temin etmenin yolunu tutmayışlarının sebebi: müslümanların «Kâfiristanda» yerleşmeleri şer'an caiz olmadığı ve «diyarı küfür» de can ve mallarının taarruzdan masun olmıyacağı gibi efsanelere kapılmalarından ileri geliyordu. Halbuki Türkiye tebaasından ve hırafata kulak asmıyan Rumların Venedik'de, Livorno'da, Amsterdam'da ticarethaneleri vardı.

Nakliye İşleri

Ticarî nakliyatımızı: karada kervanlarımız; iskelelerimiz arasındaki kabotajı da (nakliyatı) kendi gemilerimiz yapardı. Fakat gemilerimizin bir kısmı Rumların malı idi. Ecnebî gemilerinden de kabotaja iştirak edenler olurdu.

Kervanlar iki nevi idi: Ağır kervanlar, hafif kervanlar.

Ağır kervanların develerinin her biri beşer altışar kantar yük kaldırır idi. Hafif kervanlerın develeri ise üçer kantar yük taşırlardı.

Ağır kervanların en büyükleri senede bir kere Şam'dan ve Mısır'dan eşya ve haçı götüren Hicaz kervanları idi. Şam kervanı mal ve eşya ile beraber altmış yetmiş bin kişi; ve Mısır kervanı kırk elli bin kişi taşırlardı. Bu kervanlar kışın ya'nız gündüzleri yürürler, geceleri dinlenirlerdi. Yazları öğleden beş saat sonra kalkıp geceleri yürürler ve güneş çıktıktan iki saat sonra dururlardı. Şamdan Mekkeye altmış bir günde (konaklar dahil) varırlardı. Yani günde 12 saat yol giderlerdi. Bunlar hac mevsimi geçince hacılarla beraber Arabistan'dan mal alarak dönerlerdi.

Bu iki büyük kervandan başka yalnız mal taşıyan ağır Hint ve İran kervanları var idi. Hint kervanları Efganistan ve İsfahan yolunu takip ederek Bağda'da ve Bağdat'dan Halebe gelirlerdi. İran kervanları Isfahan'dan Tahrana, Tiflise ve Erzuruma uğrayıp Trabzona inerler idi. Böylece Trabzona gelen tüccar eşyasını gemiler alıp İstanbula naklederlerdi. Bu kervanlar, Halep'ten, Trabzon'dan Türkiye ve Avrupa mallarını alıp geldikleri yollardan dönerler idi.

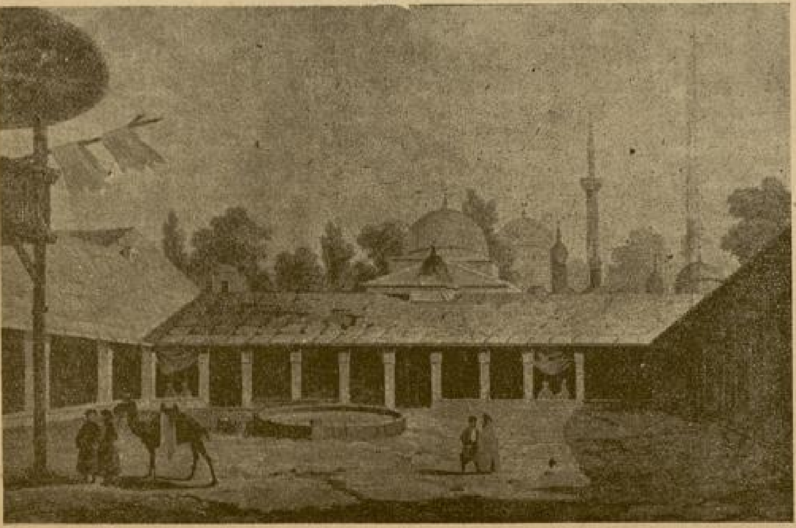

İstanbulda Bir Kervansarayı

Kürdistan, Tokat, Ankara taraflarının mallarını taşıyan hafif kervanlar Üsküdara, Sinoba, Samsuna; ve Anadolunun sair iç mıntakalarının nakliyatını yapan hafif kervanlar İzmire; Bursa ve civarındaki memleketlerin keavanları da İzmit, Bandırma ve Gemliğe inerlerdi.

Rumelide Bulgaristan ve Sırbistan malları en ziyade Tuna yolile Karadenize, Balkanların gerisindeki Filibe, Sofya, İslimye, Edirne gibi sancakların malları kısmen Meriç yolile nehren, ve kısmen manda arabalarile, kervanlar ile Burgaza, Tekirdağına ve İstanbula inerlerdi. Gümilcine, Serez ve Dramanınkiler Kırkağaca ve Selâniğe; Makedonyanın, Üsküp, Pirizren ve Kosovanınkiler Selâniğe; Arnavutluk ve Yanyanınkiler Prevezeye, Golosa ve Avlonyaya; Bosna ve Hersek sancaklarınkiler kısmen Sava ve Belgratdan itibaren Tuna yoliyle Karadenize ve kısmen kârvanlarla Ragozaya; İşkodranınkiler katırlarla ve gölden mavunalarla iskelelere indiriliyor idi.

Kârvanlar temmuz ve ağustosdan başka aylarda, muayyen vakit ve zamanlarda gidip gelirlerdi.

Bütün bu kârvanlar için senede 100—150 bin kadar deve kullanılıyordu. Fakat develerin yüzde on bir kadarı zahmetten, yorgunluktan telef olurdu.

Kârvanlar günde 32—33 mil yol giderlerdi. Nakliye ücreti, mevsime ve eşyanın azlığına çokluğuna göre, her batman (6 okka = 15 kilo) için günde doksan para ile üç kuruş arasında iner çıkardı.

Hanlar - Kervansaraylar

İşlek caddelerde, konak yerlerinde, İstanbulda ve ticaretgâh şehirlerde yolcuları barındırmak, kârvanları dinlendirmek; malları sahiblerine ve tüccara teslim edinceye kadar muhafaza eylemek için som kârgir hanlar ve kârvansaraylar vardı. Yalnız İstanbuldaki hanlar, büyük küçük, kırk kadardı. Meşhurları: Valide hanı, Vezirhanı, Yeni han, Çohacılar hanı idi. Hanlarda tüccarların, sarafların odaları vardı. Bekârlar ve yolcular da bu hanlarda oda tutup kalırlar idi. İstanbul hanlarında 2500—3000 kişilik yer bulunurdu.

Hanlara gece olsun, gündüz olsun kadınlar yalnız başlarına giremezlerdi. Ya han kâhyası veya odabaşısı refakat ederek kadınları istedikleri kimselerle görüştürür ve konuştuklarını dinlerler idi.

Kârvansaraylarda som kârgir ve metin binalar olup, şekilleri müstatil, ortaları geniş bir avlu idi. Bu saha malların, yüklerin develerden indirilip yığılmasına mahsus idi. Binanın iç duvarlarına bitişik takriben üç kadem yüksekliğinde ve dört kadem eninde bir sed vardı. Kârvancılar bu sedlere geceleri hayvanlarının örtülerini sererler, eğerlerine yastık gibi dayanırlar, yağmurluklarına sarılarak mükemmel uyku

İstanbulda Kapalı Çarşı

çekerlerdi. Ana duvarlarında, sedler hizasında ocaklar açılı idi. Kârvancılar oturdukları yerde bu ocaklarda yemeklerini pişirirlerdi. Develeri sedlerin halkalarına bağlarlardı. Haynların başları ile devecilerin başları hemen bir hizada bulunurdu.

İstanbulda ve büyük şehirlerin çoğunda üstleri örtülü kârgir çarşılar ve metin som kârgir bedestenler var idi.

Esnaflar

Tüccarlık gibi bütün esnaflıklar Türkiyede müslümanlara da, hıristiyanlara da idi. Serbest idi, bütün esnafın, hükümet açık tarafından nezaretine memur bir «pazar başı»sı vardı. Her çarşının, her esnafın da pazarbaşıya tabî ayrıca müslüman bir kâhyası bulunurdu. Esnaf akşamları dükkânlarını kâhyanın emri üzere kaparlar, sabahları açarlardı. Herhangi bir sanata mensup kalfalar, en az üç sene çalışıp bir hüner ve marifet göstermedikçe ustalığa geçemezlerdi. Ustalığa kabul olunmanın da merasimi vardı; şöyle ki:

Tekmil esnaf bu sefer bir yerde toplanırlardı. Usta namzedi önce kendi ustasına ve ustabaşıya bir demet çiçek ile birer ipekli mendil takdim ederek onların ve cemiyette hazır bulunan ustaların ellerini öperdi. Ondan sonra herkese şerbetler ikram olunur ve yemek sofrasına oturulurdu. Yalnız usta çıkan kalfa, ayrı bir tepsi içinde kendi ustasının yemeğini götürüp önüne koyardı. Yemeğe başlanınca hanendeler, sazendeler, köçekler ortaya çıkar, herkesi neş'elendirirler, eğlendirirleridi.

Bu ziyafetin masrafını da arifane ile bütün ustalar ve kalfalar çekerlerdi.

Yabancılar da Türkiye'de herhangi bir san'atı icraya mezun idiler. Lâkin esnaftan hiçbirine intisap edemezler ve usta çıkamazlardı.

Bir de bir san'ata mensup işçiler, diğer bir san'atı ayrıca icra yapamazlardı. Meselâ bir dülger sıvacılık, bir doğramacı da dülgerlik yapamazdı. Yapanları, kâhyaları şiddetle cezalandırırlardı. Her esnafın kendilerine mahsus nizamları, teşkilâtları vardı.

Hükümet her şahsa istediği san'atı yapmak için ruhsat vermekle beraber, esnafın kusurlu ve fena iş yapıp müşterileri aldatmasına, ızrar etmesine asla göz yummaz idi. İstanbul Efendisi [1] işçileri daima sıkı bir teftiş altında tutardı. Meselâ bir yaldızcı, kendisine götürülen bir şeyi halis altın veya gümüş yaldızla yaldızlamayı taahhüt etmiş iken, mağşuş ve kalp yaldız kullanmış olur ise; ve yahut meselâ bir çuhacı müşteriye boyası sağlam ve has çuha yerine kalp boyalı mal sürecek olur ise, müşteri kâhyaya müracaat eder, kâhya da hemen paralarını geri verdirir ve satanı cezaya çarpardı.

Çarşılar

İstanbul çarşılarında alınıp satılan yerli malların ve eşyanın zerafetine, nefasetine diyecek yok idi.

Bunların en ziyade göze çarpanları ve beğenilenleri: İstanbul, Bursa muslinleri, tülbentleri, kutnuları, çatmaları, yazma yemeni ve yorganları; şimşirden, bağadan, boynuzdan, abanozdan uçları mercanlı yemek kaşıkları; kehribar sade ve mücevherli çububuk amameleri; pirinç mangallar, şamdanlar, özengiler, sırmalı türlü eşya, mücevherat, altın ve gümüş düz ve kabartmalı âvanî, süslü eğerler, ipekli Halep kumaşları; Ankara, Tosya şalları ve sofları, Sakızın hareli canfesleri idi.

(Arkası var)

[1] Hem İstanbul Valisi hem de Şehremini vazifesini görürdü.

.... Fakat, ne salon sahiplerinin bu derece biribirlerine gireceblerini, ne de konserin bu kadar görülmemiş bir alâka uyandıracağını tahmin etme iştim.

Sonra Kelbel fam monşer!.. sahneye çıkıp da hiçbir şey söylemeden durursa kâfi... Muse'nin ver'lerini canlanmış sanırsın... İnsan biçimine girmiş şiir gibi bir kadın...

Paris'de iken tanışmak kısmet olmamıştı. Fakat, sahneye gönderilen buketlerin en şahanelerinde benim kartvizitim vardı. Bu itibarla, beni parnom tanıdığına eminim...

Burada muhakkak tanışacağım...

Trenin düdüğü, onun anlatmıya devamına mani oldu.

Hicranı, garı dolduran yüzlerce insandan önce ben seçtim sanıyorum.

Vakıa, onu şahsen tanıyan Feritle benden başka kimse yoktu.

Fakat, bekleneceklerini bilen meşhur insanların hallerinde, herkesten derhal ayrılan çok bariz hususiyetler vardır.

Onlar, duruşları, bakışları, gülüşleri ve her hallerile adeta:

— Beklediğiniz, özlediğiniz insan benim! diye bağırırlar.

Bu gözlere hitap eden sessiz feryat, en dalgın ve dikkatsiz insanların bile farkedebilecekleri kadar beliğdir.

Dikkat ediyorum:

Hicran, garı dolduran kalabalığı, alkışı, etrafını saran gazetecileri, fotoğrafcıları öyle sevimli bir lâkaydile süzüyor ki...

Sinema objektifi karşısında, kaşarlanmış jest ve mimik dâhileri de, sün'i bir istikbal sahnesinde Hicrandan daha tabii görünemezler.. Ben, figüranlığa bile çıkmamış olan ona, bu kadar mühim bir baş rolü verirken, bu derece muvaffakıyet gösterebileceğini hiç ummamıştım.

GÜNAH GÖNÜLLÜLERİ

Objektifler karşısında öyle alışkın edalarla poz alışları, gazeteci sorularına o kadar tabii jestlerle cevap verişlri var ki, onu, resim çektirmeğe, alkışlanmaya, beyanat vermeğe alışmış değil; doymuş, kanıksamış bir sanatkâr sanasım geldi.

Az sonra göz göze geldik: O, bir yabancıyı bile, o ândekinden daha aşina bir bakışla süzebilirdi.

Bir aralık Ferid:

— Yahu, dedi, içime şüphe giriyor... Şaka maka derken Hicran bizi sahiden unutmasın?.. «Garda konuşmaylım, tanıştığımızı anlamasınlar! » dedik diye, göz göze gelince gizli bir tebessümünü de çok görmesi lâzım değildi ya?

San'atkâr olduğuna, meşhur olduğuna Paristen geldiğine kendisine iyice inandırdığı muhakkak.. Bu, hallerinden kolayca anlaşılıyor... Fakat, bu telâkkinin ölçüsünü fazla kaçırırsa yandığımız gündür!..

Ya kendisini, bizi tanımadığına da iyice inandırırsa? İster misin, biz yarın otele gidip yılışınca suratı sallayıp garsonu çağırsın, ve:

— Bu zevatın ne istediklerini anlamıyorum!.. diye bizi kapı dışarı ettirirsin!

Feridden gülerek ayrıldıktan yarım saat sonra, Hicranın indiği otele telefon ettim.

Hâllerini tasvir edişime kırıla kırıla gülüyor:

— Sen, diyor, bir de bana sor çektiklerimi!.. Yarım saatın içinde, yirmi yıl birden yaşamış gibi yoruldum.

Ona, karnını iyice doyurup banyosunu aldıktan sonra odasına çekilmesini, ve kimseyi kabul etmemesini söyledim.

Matbaaya döndüğüm zamam, masamın üstü, büyük sanatkârın garda çekilimiş resimlerile dolu idi.

Az sonra, (Raci) yi karşımda buldum. Ayni şahte mağdurluğunu yine takınmıştı:

— Bayım, dedi, matbaanın içinde muhakkak bir casus var... Ve gazetenin selâmeti namına artık bunu bulup çıkarmak lâzım.

Dün, san'atkâr Hicranın bu gün geleceğini söylediğiniz zaman, içerde yabancı hiç kimse yoktu. Halbuki bu haber, bu sabah çıkan bütün, amma bütün gazetelerde var!.. Onları garda ve iyice atlatalım diye koymadığımız için sade bizde yok..

Sonra, benim duyacağımı sandığı büyük hiddeti yatıştırmak ister gibi, ilâve etti :

— Fakat bunu yarın kısmen olsun telâfi edebileceğimizi sanıyorum. Çünkü garda, san'atkârla birlikte resim aldırmıya muvaffak olan benden başka kimse yok... Sonra yaptığım mülâkatın, hepisininkinden enteresan olduğunu sanıyorum.

Sükûnla, hattâ tebessümle dinlediğimi görmek, onun endişelerini arttırmıştı. Gözlerindeki o ahmakça istihza pırıltısı yeniden dirildi:

Çünkü o, bu mühim (!) haberi, casusluğunu yaptığı gazeteye yetiştirmekle maddî ikramiyesine konmuştu. Şimdi karşımda oynadığı rolle aklınca, hakkında beslediğim safiyane (!) itimadı da tehlükeden kurtarmış oluyordu.

Bir ân için, hakikî vaziyetini suratına vurmak arzusunu duydum. Çünkü onun edasındaki istihza, tahammülümü kırabilecek kadar küstahça idi.

Fakat bir budalanın haddini bildirmek, ve iğrenç maskesini yırtmak için, hazırlanmış ve olgunlanmış bir işi tehlükeye sokmamak lâzımdı. Dişimi sıkarak, dilimi tutmayı tercih ettim, ve sadece:

— Hay hay! dedim, ben icap eden tahkikatı yaparım. Fakat bu işte içimizden satıldığımızı sanmıyorum. Çünkü diğer gazeteler, Hicranın geleceğini duyduktan sonra, hareket gününü Avrupadan öğrenmiş de olabilirler..

Sen marifetini mülâkatta göstermiye gayret et..

***

Başvurduğum bütün meslek hilelerinden sonra, Hicrana konser verdirmek isteyeceklerin çıkacağını bilmiyor değildim.

Ve bu konserin, mütevassıtın yüzünü güldürebilecek kadar kalabalık toplayacağına da kanıydım.

Fakat ne salon sahiplerinin bu derece biribirlerine gireceklerini, nede konserin

★

№ : 20
M. S.

★

bu kadar görülmemiş bir alâka uyandıracağını tahmin etmemiştim.

Salon sahiblerinin arasına giren rekabetten gayet iyi istifade ettik.

O kadar ki, neticede, Hicranın bir gecede aldığı para, en tanınmış Türk hanendelerinin bir senelik kazançlarını geçti.

Hicranın konser vereceği salonun, iki gece önceden, biletler satılarak, tek yer kalmamasıya doldduğunu öğrendiğim zaman, hayretten kendimi alamamıştım.

Bir Karuzo, bir Şalyapin, hattâ burada hayli perestişkârı bulunan bir Rişard Tavber de bundan fazla alâka uyandıramazdı sanıyorum. Beni asıl hayrete düşüren, Hicranın sahnedeki soğukkanlılığı, sahnedeki sükünü ve muvaffakıyeti oldu.

Yadırgamasından, hattâ hayli aksamasından ürktüğüm sahneyi, jübileleri yapılmış sanatkârlar kadar benimsemişti.

Onu, proğramın bitişinden sonra sekiz defa daha okutuşlarından anlıyordum ki, inkisarı hayale uğramalarından korktuğum dinleyiciler, doyamadıkları bir zev duymuşlardı.

Seyircilerin bir şeyi bu kadar avuçlarını kanatırcasına alkışladıklarını çok az görmüştüm.

O kadar ki bir aralık, eğer utanmasaydım, bir rüya içinde olmadığımı anlamak için, çocuk gibi, kendi canımı yakacaktım.

Hele Hicran son şarkısını tamamladığı zaman, kesileceğini, durulacağını sandığım alkışlar, büsbütün artmıştı.

Perdenin acılmadığını görenler, görültüyü, patırtıyı arttırmak için, ayaklarını da kullanmıya başlamışlardı.

Seyirciler aradsına karışmayı tercih ettiğim için, perde arkasında neler geçtiğini bilemiyorum.

Fakat Hicranın çıkmayışından yorulduğu anlaşılıyordu.

O anda, içimde garip bir sızı duydum. Sesin, alkışların, ve muvaffakıyetin zevkile sarhoş olmak bana, Hicrana karşı vazifelerimi unuturmuştu.

Halbuki Hicranı düşünmeli, onun bu kadar yorulmasına mani olmalı idim. O ihtimal, alkışlara, benden geleceğini umduğu işareti almadığı için itaat ediyordu.

Ve kimbilir bu kadar şarkı, biçare kızı ne kadar yormuştu ?

Tam sahne arkasına koşmak üzere yerimden fırladığım sırada perde açıldı.

Ve sahnede, sevinçten ağzı kulaklarına varan salon sahibi göründü.

Dinleyicilere Hicranın çok yorgun bulunduğunu söyledi, ve:

— Bayan Hicran, alâkanızdan çok mütehassıstır: Sizlere bütün kalbile teşekkür ediyor, ve bu gece kendisini daha fazla söylemekte mazur görmenizi dileyor.

Ekseriyetin, ısrar etmemek nezaketini gösterip çıkma'arı, zevklerini herşeyden üstün tutun hodbinleri de sükûte mecbur etti.

Kulise girdiğim zaman Hicranı, boş bir sahnede bulacağımı sanmıştım.

Fakat takdirkâr seyircilerin yetiştirdikleri buketler, sahneyi bir bahar bahçesine çevirmişti.

Kokularile baş döndüren, ve renklerile, manzaralarile gönül ferahlatan buketlerin ortasında Hicran, padişah çocuklarını çileden çıkaran, ve ülkeleri biribirine katan masal perilerini andırıyordu.

Açık mai renkli uzun, sade, dokolte gece tuvaleti; sıcaktan, heyecandan ve yorgunluktan teninin pembeliği artan Hicranı öyle açmıştı ki !..

Onu, o geceki kadar güzel ve tapmaya lâyık gördüğümü hatırlayamıyorum. Beni görür görmez :

— Nasıl, dedi, pek fena olmadı ya ?

Bunu sorarken sesinde, halinde ve bakışlarında, başardıkları eserlerin mükemmeliyetinden emin kimselerin sevimli gururu gizliydi.

— Kâfir, dedim, yaptığın tesirin sen de farkındasın ya ?

— Bana kalsaydı çok fena bir tesir uyandırdığıma kaniydim. Fakat perde aralarında Bay İlyas da, kardeşi de, Ferid de o kadar koltuk verdiler ki, pek fena okumadığıma inanır gibi oldum.

Hele Ferid... İkide birde geliyor, dudaklarını büzüyor, kaşlarını kaldırıp başını sallıyor :

— Rekor, diyor, rekor...

Bu akşamki sükse ne kimseye nasip olmuştur, ne de senden başkasına nasip olabilecektir !

Kendimi bu mubalâğalı iltifatların yüzde birine olsun inandıramasaydım, kuvvei maneviyem berbattı Celâl...

İnanmazsın Celâl ! alkışlanmak şöyle dursun, bir kahkaha kopuverecek, bir ıslık duyuluverecek diye, kalbim duracak gibi oluyordu.

Mantosunu giydirirken güldüm:

— Ferit hiç, hiç mubalâğa etmemiş Hicran... Seni tebrik etmek lâzım amma, bunu, ağzımdan duyacağına gözlerimden oku. Çünkü eğer göz, hakikaten için aynası ise, hislerimi ifade de sözlerim kadar âciz kalmıyacaktır !

— **Arkası var** —

MEDENİYET VEHİMLERİ

Fransız yazarlarından biri, M. Andre Lang, yeni eserler hakkında hüküm vermeğe kalkışmanın bir delilik, kendini dev aynasında görmek soyundan bir hastalık olduğunu söylüyor. Niçin? Çünkü bir eser hakkında doğru, değişmez bir hüküm verebilmemiz için, uzunca bir zaman geçmesi lâzımmış. "Yaşıyanlar hakkında hüküm vermek istiyen, her vakit aldanabilir» diyor.

Doğrusunu söyliyeyim, M. Andre Lang'ın tenkid kitabını okumadım, bu sözünü bir gazetede gördüm. Bu sözü görmeseydim belki merak edip kitabını arardım; şimdi ancak bir fırsat onu elime düşürürs okurum : O söz merakımı kaçırdı!

Niçin? M. Andre Lang haksız mı? Elbette değil, hatta pek haklı olduğunu da söyliyebiliriz. Bizimle bir çağda yaşıyanların yaptıkları, yazdıkları hakkında tam bir hüküm veremiyeceğimizi, çünkü hislerimize kapılacağımızı, çünkü o işlerin, o eserlerin zamanla alacağı çehreyi bilemediğimizi o Fransız yazarından önce de çok kimseler söyliyecek. Fakat, belki yanılıyoruz diye, düşündüğümüzü bildirmekten kaçmak olur mu? Yanılmak korkusu, bu dereceye varınca, insanı her işten, her türlü hareketten uzaklaştırabilir. İyice düşündükten, hakikatı kavramak için elimizden geleni yaptıktan sonra vardığımız sonucu söylemekten, çekinmemeliyiz? Yanlış çıkarsa ne yapalım? Biz gücümüzün yettiği kadar çalıştık ya!

Hem, bugünün eserleri hakkında bizden sonra geleceklerin vereceği hüküm, niçin bizimkinden daha doğru olsun? Bizimkinden daha makbul olacaktır, buna bir diyeceğim yok; fakat bir paraça düşünmek bu işlerde "doğru„ dan bahsetmenin pek yerinde olmadığını gösterir. Biliyoruz ki Shakespeare dünyanın en büyük şairlerinden biridir, ve yine biliyoruz ki, meselâ les Mystères de Paris'yi yazan Eugène Sue, okunmasına lüzum olmıyan bir romancıdır. Fakat, Shakespeare'in büyüklüğünü ve Eugène Sue'nün küçüklüğünü ne ile ölçüp söylüyoruz? Bize bu hükümleri verdirten, tabiatte kendiliğinden var olmayıp da, ancak medeniyetin yarattığı, yani pek ileri aranırsa ancak birer «Convention» birer vehim olan hakikatler değil midir? Medeniyetin Shakespeare'i değersiz, Eugène Sue'yü değerli, büyük saydıracak bir surette gelişmesine de elbette imkân vardı; Shakespeare'i yaratan kuvetler, Eugène Sue'yü yaratanlardan üstün geldiyse bu, sade tesadüfün eseri değildir diyemeyiz. Evet, biliyorum, işin içine aklın gösterdiği birtakım sebepleri karıştırabiliriz; iyi ama insanın akıl kuvetinin, öbür kuvetlerinden üstün tutulması da yine bir „Convention„ değil midir?... Bunların fazla karıştırılması iyi değildir, çünkü insanı, yeryüzünde nefsini ve cinsini korumaktan başka görecek bir işi olmadığı düşüncesine, yani pessimismaların en acısına götürür. O vakit kendi kendimize: "Böyle olduktan sonra nefsimizi ve cinsimizi korumağa ne lüzum var?„ diye düşünmek kadar tabii ne olabilir?

Medeniyetin yarattığı ölçülerin birer vehim olduğunu, yani insan için yanılmaktan, kendi kurduklarına kendi inanıp avunmaktan başka yol bulunmadığını anladıktan sonra da, çağdaşlarımız hakkında vereceğimiz hükümde yanılmaktan çekinilir mi?

Ama diyeceksiniz ki, insanlığın dışında birtakım hakikatler bulunduğuna, bunlara erişmenin imkânı olduğuna inanmak da içimizde, sanki kendiliğinden var olan bir ihtiyacdır. Elbette, onu inkâra kalkmadım kil.. İnsan oğlunda öyle bir kanaat bulunmasaydı, M. Ardre Lang gibi düşünenler çıkar mıydı? Bir kısım insanlar, ihtiyaca bağlanıp çağdaşları hakkında hüküm vermeği, yarının adamlarına bırakacak, bir kısmı da yanılmak tehlükesine aldırış etmeyip düşündüklerini söyleyeceklerdir.

Yanılmak tehlükesi. Bu tehlüke tenkidci, yani eserler hakkında hüküm veren için vardır da o "eserleri ortaya koyanlar için yok mudur? Sanat adamı da hem bugünün, hem yarının güzel sayacağı bir eser verirken, doğru düşündüğünü sanır, ve bunda aldanabilir. Bunu herkes kabul eder, ancak herkes, sanat adamının yanılmak hakkına ses çıkarmaz da, bu hakkı tenkidciye çok görür. İşi bu bakıma getirince diyebiliriz ki tenkidci, sanat adamının yanılmasına razi olmıyan adamdır... Ama bugünlük işi o bakımadan görmek istemiyorum.

Tenkidcinin yanılmak hakkı niçin herkesçe kabul edilmez?.. Gerçi tenkidcinin sanat adamından sonra geldiği söylenir; bana sorarsanız bu yanlış da değildir; fakat insan oğlunda iki his bir arada yaşıyabiliyor: Çoğumuz tenkidciyi sanat adamından, bir yönden aşağı, bir yönden de üstün buluruz. Anlatayım: Birtakım sanat adamları, eserlerinin beğenilip beğenilmemesine aldırmadıklarını ileri sürerlerse de bu, hemen hemen her vakit, yalandır. Hepsi de eserlerinin beğenilmesini isterler, yani hiç olmazsa bir çeşit "public„in alkışını bekler; tenkidci de "public„den bir kimse olduğu için sanat adamı onun sözüne aldırmamazlık edemez. İşte bu bakımdan tenkidcinin, sanat adamına karşı bir üstünlüğü var gibi gözükür. Oysaki tenkidci de, sanat adamı gibi, kendi hülyalarını, kendi düşüncelerini söyliyen bir adamcağızdır, ve sizleri kendinden başka kimseye bağlamaz. Ama onun dediklerine bakıp da bu eseri alan, almıyan olurmuş... Ne yapalım? Falan yazarın görüşüne, deyişine hayran olup da ondan başkasına değer vermiyenler de yok mu? Tenkidcinin yanılmak hakkını kabul etmemek ona, pek ince düşünülünce, susmağa mahkûm edecek, fakat yine de çok büyük bir paye vermektir.

Geçenlerde aldığım bir mektupda bir genç, bana birçok şeyler arasında, genç yaşta tenkide hevesin doğru olup olmadığın soruyordu. M. Andrè Lang gibi düşünüyor ve değişmez hükümler vermek istiyorsa, elbette hayır; bunun için yıllarca okuması ve yalnız geçmiş çağların eserleri üzerinde söz söylemesi lâzımdır. Yok, istediği bu değil de yeni, eski eseleri bahane edip kendi hülyalarını anlatmak, teoriler kurmak, ve her eserin değerini bu teorilere göre ölçmek ise gençlik, tenkid için daha elverişli bir yaştır. Çünkü genç adam içinde daha çok inan duyar, bir teoriye daha çok bağlanır; ve hatır gönül dinlemeden düşündüğünü söyler. Ben, bunun için, genç adamların o kırıcı, sert, çok yanılan, yanıldığı kadar da yeni görüşler yaratan tenkidlerini; şu akıllı uslu denen, insaf gibi, hak gibi sanatte pek manası olmıyan düşünceler güden tenkidcilerinkinden daha çok severim. Hakka, hakikate eriştirmek elimizde değildir, tenkidcinin yapacağı iş: değişmez hükümler peşinden koşmaktan fazla, elinden geliyorsa, ortaya yeni fikirler atmak, medeniyet vehimlerini çoğaltmağa çalışmaktır.

Nurullah ATAÇ

Türk - Rus harbından sonra Berlinde toplanan Kongre (1)

TÜRKİYE
VE
PRENS BİSMARK

Yalnız Almanya ile Avusturya arasında itilâfı, ittifakı istilzam eder saikler vardı. Başlıcaları şunlardı: Almanyanın, icabında Fransa ve Rusyaya karşı durabilmek için, Avusturyanın askerî muzaheretine ihtiyacı çok açık idi.

Panislavistler Şarkta Avusturyanın büyümesine ve nüfuzunun artmasına, kuvetlenmesine mani oluyorlardı. Avusturya islavlarını tahrik ve ifsad eyliyorlardı.

Avusturya devleti bir bozuşma olursa, Rusya ile başa çıkmak için, Almanyanın müavenetine muhtac olacaktı. Hasılı Avusturya ile Almanyanın biribirile uyuşmaları, kuvetlerini birleştirmeleri, icabında biribirlerini korumları, sıyanet etmeleri mütekabil menfaatları iktizasından idi. Avsturya vükelâsı, istiklâliyet derecesine yakın muhtariyet ile ayrı bir hükümet teşkil etmek istiyen Çeklere karşı durmak üzere, kendilerine bir istinad noktası arıyorlardı.

Macaristan vükelâsi ise, Panislavistlerin teşviki ile, Macaristan kırallığına tabi İslav unsurlarının, ayrı bir hükümet teşkili davasına kalkışmalarından korkuyorlardı.

Bu sebepler dolayısile hem İslavlara karşı durmak, ve hem de imparatorluğun İtalyadaki mülkî ve iktisadî ziyanlarını Şark tarafında (yani Türkiye memleketinde) telâfi eylemek için, Almanya ile ittifak etmeği Avusturya vükelâsı da, Macaristan vükelâsı da pek arzu ediyorlardı.

Bismark, hem Avusturya ve hem Macaristan zimamdarlarının itilâfe meyillerini öğrenince, imparator Villhelemi İşil kaplıcalarında imparator Fransova Jozefle görüştürdü. Kendisi de Avusturya hariciye nazırı ve Şansölyesi Kont Döboyset ile ve Macaristan Başvekili Andraşi ile konuşup Almanya ve Avusturyanın «sulhun muhafazası için faaliyetlerini tevhid eylemelerini»[2] ve kendi tabirlerince «ihtilâlciliğin» (yani cumuriyet fikrinin) intişarını menneylemelerini ve Avusturya İslavlarına idarî geniş muhtariyet verilmemesini kararlaştırdı. Birkaç aylar sonra da Fransa, tazminat taksitlerini bir defada tamamen ödeyip umumî mükellefiyet kanunî ile orduyu büyütmeğe karar verince, Bismark Avusturya ile beyinlerindeki itilâfın tevsiini ve bir senede bağlanmasını istedi. Fransova Jozef Avusturya Şansölyeliğine ve hariciye nazırılığına getirdiği Andraşi ile beraber Berline geldi. Fakat, bu ziyaret Gorçakofu kuşkulandırdı. «İki imparatorun buluşmaları Rusyanın siyasî menfaatlerini gözetmiyerek, Avrupa işlerini kendi hislerine, politikalarına göre tanzim etmek» içindir dedi; ve Çara hemen iki imparatorla konuşup anlasmağı tavsiye etti.

Bismark'ın Rusya'ya düşmanlığı yoktu. Yalnız Çarın, Şarka yani Türkiyeye ait plânının icrasını temin maksadile Fransaya yaklaşmasından çekiniyordu. Yoksa Prusya eskiden beri Rusya ile hoş geçinmek politikasını takip ederdi. Rusya ittifakı Prusya'da, Prusya ittifakı Rusya'da anane hükmüne girmişti. Nitekim Çar 1870 tarihinde Avusturya'yı Fransa ile birlikte Almanyaya taarruzdan alıkoyduğu gibi, Bismark'da, Karadenizin bitaraflığının feshini Gorçakof ilân edince, ve İngiltere muhalefet gösterince, Rusya'ya sahabet etmiş; ve meseleyi konferansa düşürüp

[2] Yani Rusya veya Fransa ayrı ayrı, veyahut birlikte Almanya veya Avusturyaya taarruz etmek isterler ise, Almanya ile Avusturyanın müştereken tehdidat icrasile; veya silâha müracaatla karşı durmaları.»

(1) Soldan başlıyarak: Baron Haymerle, Kont karoly, Kont Launay, Gorçakof, Waddingthon, Lord Bikonsfild, Radoviç, Hohenlohe, Kont korti, Kont Moy, Kont Vallier, Desprez, Baron Gabril, Kont Andraşi, Lothar Bucher, Bismark, Kont Şuvalof, Bülow, Holştayn, Dr. Buş, Kont Bismark, Sadullah Bey, Lord Ode Russel, Lord Salisbury, Karatodori Paşa, Mehmet Ali Paşa.

Çarın arzusuna göre karar verilmesine delâlet etmiş idi. Andraşi'nin de Rusya'ya düşmanlığı olmayıp, onun aradığı Çarın Avusturya - Macar İslâvlarını ifsat etmemesi idi. Sözünkısası Bismark'da, Andraşi'de esasen Rusya ittifakı aleyhinde değillerdi.

Çar Berlin'e geldi. İki İmparatorla buluştu, anlaştı. Rusya'da ihtilâl olur ise bastırılması için muavenette bulunulmak şartile: «Avrupanın mevcut muahedelerle yapılan teşkilâtını muhafazaya çalışmayı (yani Frankfurt muahedesinin muhafazası ve Alzas - Loren'in Almanya'da kalması) ve Şark meselesinden dolayı zuhur edebilecek müşkülâtı iki hükümdar ile beraber halletmeyi, ihtilâlcılara karşı müşterek tedbirler ittihazı hakkında taatii efkâr etmeyi» taahhüt etti ve iki İmparatorun ittifakına girdi.

***

1873 tarihinde Fransa'da ekseriyet kazanan ve Cizvitlerin ve Papanın nüfuzu altında bulunan kırallık taraftarları, Kont Döşanbur'u kırallığa getirmek için propagandalar; ve Almanya'ya karşı nümayişler yapıyorlardı. Gazeteler İmparator Vilhelm ile Bismark aleyhinde pek sert ve dokunaklı bentler neşrediyorlardı. Bismark, nümayişleri bir dereceye kadar mennettirdi ise de; kendi eyaletlerinin reyleri sorulmaksızın Almanyaya ilhakından dolayı Rayhiştag'da protesto eden ve bu hususta umumun reyine müracaat olunmasını istiyen Alzas-Loren meb'usları lehinde Fransada şiddetli bir cereyan peyda olmuştu. Fransa Harbiye nazırı piyade alaylarına birer tabur ilâve etmiş, ve Kont dö Parinin kırallığa geçmesi ihtimali kuvetlenmiş idi. Bismark, Fransanın bu gidişini beğenmedi. Hükûmetin efkârına tercüman olan gazeteler ile: «Fransa, Almanyaya çatmak için hazırlanıyor. Fransızlar dövüşmeğe kadır oldukça ne Almanya ve ne de Avrupa rahat ve huzur yüzü göremez. Geçen muharebede Fransayı iyice ezmek lâzım iken cömertlik ettik, hata ettik; fakat aramızda bir muharebe daha çıkar ise, artık öyle âlicenabane muamele etmiyeceğiz. Belfor ve Nansi gibi kalelerden ve şehirlerden başka on beş milyar tazminat almadan ve Fransa ordusunu küçültmeden, kuvetini tahdid ettirmeden çekilmiyeceğiz» mealinde korkunç makaleler neşrettirdi.

Fransa Hariciye nazırı Dük Dö Kaz ürktü. Gorçakofa müracaatla Çarın Fransayı Almanyanın şerrinden vikaye etmesini rica etti. Gorçakof, ileride Almanyadan umduğu derecede fayde göremez ise, Fransaya dönmek ve dayanmak fikrini de besliyordu. Bu mutalâa ile Dük Dö Kazın ricasını reddetmedi. Çar Berline gidip Fransa lehinde sehabetde bulundu.

Fakat Bismark şüphelendi, o tarihten itibaren zahirde Rusyanın emellerini tervic eder gibi göründüğü halde, Çarı munhasıran Şarkta Türkiye işlerile iştiğal etmek ve garbî Avrupa işlerine müdahaleden aciz bırakmak maksadile Şark meselesinin alevlenmesini ve Rusyanın Türkiye ile muharebeye girişip canca ve malca zarar görmesini; ve müstevliyane tevsiata kalkışarak İngiltere ve Avusturya ile bozuşmasını iltizam etti, ve bu politikayı takip etti. 1875 tarihinde zuhra gelen Hersek - Bosna ihtilâlinin büyümesi, ve Rusyanın bu vilâyetleri Sırbıstana ilhaka ve Dalmaçyalılarla birleştirmeğe kalkışması ihtimalinin önüne geçmek üzere, ihtilâlin teskini maksadile, Andraşinin yaptığı bir ıslahat proğramını devletlerin müşterek bir nota ile Babıâliye verip tatbik ettirmeleri teklifini, Bismark red ile «Babıâlinin vaitlerine inanılmaz» diyen Gorçakofa uydu. Bu proğramın zorla icra ettirilmesine dair Gorçakof'la beraber tertip ettiği memorandumu Andraşi'ye de kabul ettirdi (Mayıs 1876). Lâkin Abdülazizin hal'i, softaların ayaklanması; Sırbiya'nın, Karadağ'ın Türkiyeye harp açmaları memorandumun tebliğine mâni oldu.

***

Sırplılar ile Karadağlıların Türkiyeden yerler alarak büyümeleri, Avusturyanın işine gelmiyordu. İcabında Türkiyeye ordusile yardım ederek Hersek-Bosnayı kaptırmıyacağını Çar haber almıştı. İmparator Fransova Jozefi müdahaleden vazgeçirmenin çaresini bulmak üzere, İmparator Vilhelme müracaat etti.

Lâkin Rusya, Şark meselesini uyandırmış; ve türlü türlü gaileler içine düşmek üzere bulunmuş iken Avusturyadan çekinip yarı yoldan dönmesi Bismark'ın hesabına elvermiyordu. Dostluk maskesini takınarak Bismark Çara: «İmparator Fransova Jozef İtalyadaki ziyanlarına bedel Şark tarafından (yani Türkiyeden) yerler almak ister. Kendisinin, bu emeline muvafık vaitler ile kandırılması mümkündür. Şimdi Fransova Jozef Rayhiştağdaki malikânesindedir. Hemen gidip kendisile görüşünüz. Kolay anlaşırsınız» dedi (Temmuz 1876). Ve gûya her iki tarafın halis dostu imiş gibi açıktan da meyancılıkta bulundu. Vakıa Çar Bosna - Hersekten Avusturyaya büyük bir parça ayırmadan Sırbiya ve Karadağa yer verdirmemeyi, ve yahut Sırbistanla Karadağa Rumelinin başka taraflarından yer verdirerek Bosna - Hersek hakkında ayrıca Avusturya ile uzlaşmayı vadetti. Bismark'da bu suretle arzusunu elde etmiş oldu. Amma birkaç ay sonra Türkiye Sırbiyaya galebe edip istatuko esasına göre Sırbiya ile müsalahaya ve Rumelide Rusyanın proğramına göre ıslahat icrasına razi olmayınca, Çar istediklerini zorla yaptırmak üzere, Balkan yarımadasını müştereken işgal etmeği Avusturyaya teklif etti. Fransuva Jozef «Moskoflar Rumeliye bir kere ayak basarlar ise, bir daha çıkmazlar, bize kâfi hisse vermezler. İslavlarımızı isyana sevk ederler» diyerek Çarın teklifini redetti. Bunun üzerine Çar başlıbaşına Rumeliye girecek ve Avusturya ile kavgaya tutuşacak olur ise, Almanyanın bitaraf durup durmıyacağını Vilhelmden anlamak istedi. Bismark, Rusyanın Avusturya galeb çalıp ifrat derecede büyümesini ve tahakkûm etmesini tecviz eylemediği için, imparator Vilhelem namına: «Almanya hem Rusyanın, ve hem Avusturyanın dostu ve müttefikidir. Biri diğerine taarruz ederse, Almanyanın mennetmesi caiz olamaz. Şukadar ki Avrupa müvazenesinin bozulmaması için, bu iki dost devletten birinin ötekini devletler cemiyetinde işgal ettiği mevkiden düşürmesine, nüfuz ve kuvvetini kırmasına razi olamaz» mealinde pir cevap vererek, Çarın Avusturyaya çatmasına mani oldu. Lâkin Çar Rumelide istediği tarzda ıslahat ve Sırbıya ile de sulh yaptırmak davasından vazgeçmeyüp Besarabyada, Kişnofta ordu hazırlamağa başladı. Ve büyük devletlerin muavenetine mazhar olamazsa, kendi başına meramını istihsal edeceğine dair bir nutuk söyledi. Sulh ve ıslahat meselelerinin müzakeresi için İstanbulda devletlerin toplatıkları konferansa, İngiltre başvekili Lord Bikonsfild murahhas olarak intihap ettiği Lord Salzburiyi Berline gönderip, konferansta kararlaştırılacak ıslahatın icrası için Babıâliye münasip bir mühlet verilmesini ve Türkiye taahhüdatını ifa etmezse, bütün devletler tarafından ileride zora müracaat şartile Almanyanın İngiltere ile beraber nasihatlarda bulunmasını iltimas ettiği halde, Bismark; «Çarın, hattâ Bulgaristanı işgal etmesini bile münasip ve kaklı buluruz» diyerek İngilterenin iltimasını redetti; ve Rahiştagda: «bizim Şark meselesinde doğrudan doğruya menfaatımız yoktur. Onun için Şark meselesine müdahele etmeyiz. Yalnız Rusya ve Avusturya arasındaki itilâfın bozulmamasına çalışırız» dedi.

Babıâli konferansın ıslahat kararını kabul etmeyince, Rusyanın bütün devletlerin de muhalefetine tesadüfle muharebeden vazgeçmemesi için Bismark, İtalya devletini Rusyanın galebesi takdirinde Türkiyeden münasip bir hisse koparmak ümidine düşürdü. Ayni zamanda Avusturya devletini de kandırıp Fransova Jozefe Çarın arzusuna uygun bir bitaraflık mukavelenamesi yaptırdı.

15 Sonkânun 1877 tarihli bu mukavelename ahkâmı şundan ibaret idi:

1 — Rusya Türkiye ile harp eder ise, hiçbir devletin hıristiyanlar hakkında ayrıca himaye iddiasında bulunmaması, sulh muahedesinin Paris muahedesinde imzaları olan devletlerin reyleri altında yapılması;

2 — Rusyanın Tuna nehrinin sağ yakasından yerler almaması;

3 — Rumelide bir İslâv emareti teşkil edilir ise, İslâvların gayri ırklara mensup devletlerin, milletlerin hukuklarına ve menfaatlerine dokunulmaması, Rusyanın Bulgaristanda hususî imtiyaz ve hukuk temin etmemesi. Bulgaristan emaretine ne Rus ve ne Avusturyalı bir prens tayin olunmaması;

4 — Rusyanın Sırbiya tarafında askerî harekât icra etmemesi; Sırbiyadan asker geçirmemesi, Avusturyanın, Balkanların garp vilâyetlerini (yani Bosna-Herseği) işgal salâhiyetini haiz olması şartile bitaraf durması.

***

Fakat Babıâli ne İstanbul konferansının ve ne de ondan sonra Londra'da toplanan konferansın kararını kabul etmediğinden Çar Türkiyeye harp ilân etti.

(Haziran 1877). Orduları Rumelide Balkanları geçip, Anadoluda da Erzuruma doğru yürüyünce İngiltere büyük bir filo göndermiş; Avusturya da ordularını hazırlamıya başlamış idi. Bismark : « Rusya tam bir galebeye nail olur ise istitaati pek ziyadeleşir. Almanyanın muavenetine muhtaç olmaz » dedi; ve Gorçakof'un, Avusturyayı askerini silâh altına almaktan vazgeçirmek için, icra ettiği teşebbüsata iştirak etmedi.

Fakat iki ay kadar sonra vaziyet başkalaşıp Ruslar Anadoluda ve Rumelide ve hususile Pilevne'de dehşetli mağlûbiyete uğrayınca Bismark : « Rusyanın kuveti Avusturyayı az çok korkutamıyacak dereceye iner ise, Fransova Jozef'in Çardan çekinmesine mahal kalmaz, ve artık Avusturya eskisi gibi Almanyaya minnet etmez » mütaleasile haman Andraşi ile görüşüp: «müttefiklerimizden birinin maglûb olması, müşterek menfaatımize mugiyirdir» diyerek Avusturyayı asker toplayıp Rusyaya karşı harba hazırlanmaktan -Bosna-Herseki işgal maksadını husule getirmeğe çalışacağını vad ile- vazgeçirmiş ve hatta Avusturyanın icabında Rusyaya ordusile muavenette bulunmasını tavsiye eylemiştir.

Halbuki üç ay kadar sonra Ruslar külliyetli taze asker yollayarak Rumelide ve Anadoluda Türkiye ordularını bozup İstanbula doğru yürüdüler. Ayastefanos muahedesile Rumelinin büyük parçalarını Çarın nüfuzuna tabi Balkanlılara vermeğe ve Anadolunun Hindistan yoluna hakim olan mıntakalarını kendisi zapta kalkışınca, İngiltere ve Avusturya devletleri Ayastefanos muahadesinin bir konferans akdile tadil ve tashihini istediler. Avusturya yine asker toplamağa başladı. İngiltere İzmir körfezine donanma yolladı, Gorçakof, muahadesinin sırf Rusya ile Türkiyenin menfaatlerine taâllûk eden maddelerinin istisnasile, yalnız Avrupa politikasına dokunan maddelerinin devletlerle müzakere edilmesini kabul ettiremiyordu. Onun üzerine kongreye Almanya tarafından da muhalefet edilmesini imparator Vilhelmden rica edince, Bismark: «Fransa bizden intikam almak sevdasile ordusunu takviye ediyor. İstitaâtımız hem Fransa ile ve hem de Avusturya ile uğraşmağa kâfi değildir»diyerek imparator namına itizar etti.

Gorçakof, Bikonsfildin ısrarına galebe edemeyince, İngilterenin istediği tadilâtı esas itibarile kabule mecbur olarak, bir memorandum ile tespit etmişti.

Fakat Bismark hâl veya istikbalde Rusyanın Avusturya ile itilâf hasıl edebilmesine ve Avusturyanın Şark işlerine ve gailelerine dalarak Almanyada başlı bir rol oynamasına imkân bırakmamak istediğinden, Bosna ve Herseğin Avusturyaya verilmesini iltizam ediyordu. Bir de hem Avusturyanın ve hem de Almanyanın ticarî yolunun geçidi olan Makedonyanın Bulgaristana bırakılmasile Rusyanın hükmü altına geçmesine razi olamıyordu. Onun için Bikonsfildden, Andraşinin kongrede Bosna Hersğin işgali hakkında edeceği teklifin İngiltere tarafından teyid edileceğine dair kavi vad almadıkça memorandumu terviç etmeği kabul etmedi.

Bismark Berlin'de açılan kongrenin, usul ve âdet üzere, reisliğine geçmişti. Kongrede gûya bitaraflığa riayetle Rusyayı iltizam etmedi. Bulgaristanın vüs'at itibarile yarıya ve nüfusunun dört milyondan bir buçuk milyona indirilmesini; ve Balkanların gerisindeki vilâyetlerin yani Şarkî Rumeli ile Makadonyanın Türkiyeye bırakılmasını hoş gördü. Fakat ayni zamanda Bosna-Herseğin Avusturyanın işgali altına konulması teklifine Türkiye murahhasları itiraz edince: «Kongrenin maksadı Türkiyenin menafiini muhafaza değildir. Avrupanın menafiine hizmettir. Makedonya ile Rumelinin birçok tarafları size bırakılmıştır. Şikâyetiniz boştur » zemininde sert ve kaba bir cevapla mukabele etti.

***

Bismark'ın kongre kararlarını Moskofların maksatlarına uydurmıya çalışmaması dolayısile Çarla vükelâsı, müşavirleri ve panislâvisler hep Almanya aleyhine dönmüşlerdi. Gazetelerile Almanların hilekârlıklarına, vefasızlıklarına dair sert ve acı makaleler neşrediyorlardı. Fransova Jozef'in, Rusyanın önünü kesmesi sebebile de Rusya'da Avusturya hakkında pek hasmane bir cereyan peyda oldu. Bu sıralarda, kongrede Balkanlılara verilen yerlerin hudutlarını çizmek üzere teşkil olunan muhtelit komisyonlardaki Moskof zabitlerile Avusturya zabitleri arasında çıkan ihtilâfı hal için; Alman zabitlerinin, Moskof zabitlerinin reylerini tasdik etmeleri hakkında Gorçakof'un vukubulan iltimasını Bismark'ın kabul etmemesi de, Çarın ve müşavirlerinin kızgınlıklarını son dereceye vardırdı. Garp hududundaki ordularının mevcudunu dörtyüz bine çıkardılar. Lehistan ordusunu da takviyeye başladılar.

Bismark, Rusyanın bu hiddet saikasile Avusturyayı ezip ifrat raddesinde kuvetlenmesi ve Almanyaya meydan okuması; veya Avusturyanın Rusyadan korkup Fransa ile ittifak eylemesi ihtimallerini gözönüne alarak endişelenmiş idi. Diğer taraftan Fransova Jozef'de Andraşi'de, Rusyanın Lehistan'da asker toplamasından, ve Bosna - Hersek İslâvlarile Bohemya İslâvlarını ve Hırvatları iftiraka sevketmekte bulunmasından dolayı sıkılmakta idiler. Bismark gidip Andraşi ile görüştü. Her ikisi vaziyeti muhakeme ettiler. İki devletin hem Rusyaya ve hem de Fransaya karşı durabilmek için aralarında sıkı bir ittifak yapmalarının vacip olduğuna hükmeylediler. Rusya tarafından, Almanya veya Avusturya devletlerinden birine taarruz vukubulur ise, diğerinin umum ordusile yardım etmesi; ve Fransa tarafından Almanyaya taarruz edilirse Avusturyanın dostane bitaraf durması; ve fakat Fransaya Rusya tarafından yardım olunur ise Avusturyanın da Rusya aleyhine yürümesi şartlarile tedafüi bir muahede akdettiler. (Teşrinievvel 1879)

***

Aradan iki sene kadar vakit geçti. Çar İkinci Aleksandr'ı Nehlistler humbara ile öldürdüler. Yerine gelen Üçüncü Aleksandr Almanyayı sevmezidi. Almanya ve Avusturya hakkında şiddetli husumet besliyen Panislâvist cemiyetlerinin nüfuzu altında bulunuyordu. Çarın İngilizler ve Fransızlar ile uyuşarak Almanyaya ve Avusturyaya taarruz etmesi ihtimali hasıl oldu. Bismark bu yeni vaziyete göre Almanyaya bir üçüncü müttefik bulmak lüzumnu hissetti. «Çünkü Rusya ve Fransa bize taarruz ederlerse, İtalyanın Tirol eyaletini almak için Avusturyaya saldırması ihtimali vardır. O halde Avusturya nefsini, mülkünü muhafaza kaydına düşer, bize muavenette bulunamaz. Biz iki kavî düşmana lâyıkile mukabele edemeyiz. Bir de Rusyanın Avusturyaya, Almanya'da veya sair bir tarafta tavizler göstermesi; ve Avusturyanın tamaa düşüp bizden ayrılması da hatıra gelir» dedi. Ve bu düşünceler neticesinde: « Fransadaki muhafazakârlar, Papanın cismanî hükümetinin ihyası; ve cumurculardan birçoğu da İtalya krallığının cumuriyete tahvili maksadile tahrikâtta bulunuyorlar. Bu sebeplerle beraber Fransanın Tunusu zaptetmesinden dolayı İtalya devleti ve ahalisi Fransaya gücenmişlerdir; kendilerine muavenet vadeder isek, kucağımıza atılacakları muhakkaktır» dedi... Ve İtalyaya müracaat ederek « size Afrika'da (Garp Trablusu) vesair taraflarda (Türkiye) beğendiğiniz yerleri ele geçirmenizi kolaylaştırırız. Tirol eyaletini ilhak davasından vazgeçiniz. Bizimle beraber Avusturya ile ittifak ediniz. İlerde hem Tirol'dan bazı yerleri size verdiririz, hem de Arnavutluğu ve hattâ Savua ile Nis ve Korsikayı size malettiririz» diyerek İtalya kralı birinic Umbertoyu ve başvekili Kortiyi kandırdı. Sonra imparator Fransova Jozefe dönüp : «Rusya size taarruz eder ise, Fransızlar da bize saldırırlar. Biz Fransızlar ile uğraşırken size muavenette bulunamayız. Onun için Fransayı tecavüzden alıkoymak üzre İtalya ile birleşmekliğmiz münasip ve hayırlı olur» diyerek, mülâhazalarının doğruluğunu tasdik ettirdi. Fransova Jozefin muvafakatını aldı. Umbertoyu Vilhelemle ve FransovaJozefle görüştürüp anlaştırdı, İtalyayı Almanya ve Avusturya ile birleştirerek bir «ittifakı-müselles» teşkil etti.

(Arkası 30 uncu sayfada)

DİKENLİ ÇİT

— Başı 3 üncü sayfada —

ulaştım. Demek ki ben olmadan da eğlenecektiniz ?!..

« Ayla » dizlerinin üstüne oturmuştu :

— Ben hep seni düşünüyordum İhsan.. o olsa, daha iyi olurdu bu gezinti diyordum. Delikanlı gölüyordu:

— Eksik olma Ayla. Ben buna inanıyorum. Şimdi bizim delikanlılar üzülecekler geldim diye..

Genç kızın baygın yeşil gözlerine büyük bir soru dolmuştu :

— Niye üzülecekler dedin?.. ben sevinecekler diye düşünüyordum.

İhsan cevap vermedi. Gözleri genç kızın üstünde sıcak bakışlarla dolaşıyordu.

— « Ayla » bugün ne güzelsin yine; gözlerim kararıyor.. güneşe bakar gibiyim.

Genç kız birden:

— Sus İhsan!.. bu yana doğru geliyorlar.

Dedi,. karşıdan seslendiler:

— Hoş geldin İhsan.. Sen yoksun diye gönlümüzün bir köşesi üzgündü.

— Eksik olmayın., ben bir köşeye de raziyim..

— "Ayla„ hamakları kurduk.. hele senin kırmızı hamak öyle güzel bir yer buldu ki, öbürleri kıskanacaklar..

Genç kız hâlâ dizlerinin üstünde oturuyor, dört yanını çeviren arkadaşları ona bakıyorlardı. Tekin :

— «Ayla» ana !.. bize ne zaman yemek vereceksin ?..

Genç kız yaşının on sekiz olmasına bakmıyarak, her işte baş olurdu. Tekin ona bu bilgiçliğinden ötürü "ana„ derdi bazen.

"Ayla„ yüzünün gülüşlerini durgunlaştırmaya çalışarak :

— Küçük bebek ! karnın mı acıktı?

Diye sordu..

Delikanlı, şeytan bakışlı gözlerini kırpıyordu. Sesi, çocuk sesi gibi ince çıkıyordu :

— Evet anneciğim!.. küçük Tekinin karnı çok aç

— Birazcık dişini sık.. şimdi biralar soğuyacak...

Etraftakiler Tekinle Aylanın konuşmasına gülüyorlardı. Bahçe evinin önünde bir şeylerle uğraşan Selime seslendi :

— Ayla... Bizim işlerimiz bitti.. salataları yaptık.. yemekleri taşıyalım mı ?

Genç kız, sesin geldiği yana döndü:

— Sofra hazır.. yemekleri getirin..

Selime ve birkaç kız ellerinde tabaklarla gelirlerken, Ayla delikanlılara:

— Haydi çocuklar biraları sudan çıkarın..

— Soğumamıştır daha..

— Nasıl soğumaz.. sen suya elini batırdın mı? Çıktığı kaynaktan buraya kadar hep gölgede aktığı için suyu buz gibidir.

Delikanlılar dereye doğru gittiler..

Biraz sonra, çimenler üstüne kurulan sofranın etrafına oturmuşlardı..

Şimdiye kadar yazdığı hikâyelerle, yazıcılar arasında kendisine büyük bir yer yapan CAHİT UÇUK; bu güzel duygu romanı ile, Romancılar arasında yeni bir yıldız olarak parlıyacaktır.

büyük ağacın serin gölgesinde yenen yemek, çok tatlı idi galiba, çünkü . hiç ses çıkmıyordu.. Keten örtünün bir yanına kızlar, öbür yanına delikanlılar sıralanmış.. her birinin önünde köpüklü birer bardak bira vardı.. soğuk etler, börekler, salatalar, köfteler, istek açacak bir güzellikte..

Tekin bardağını kolunun kalktığı kadar yükseltti :

— Hey çocuklar !...

Diye bağırarak bütün gözleri kendine döndürdü.. arkadaşlarının birşey bekliyen bakışlarını görünce, utangaç bir biçimde yavaşça söylendi :

— Hiç.. birşey değil.. Yalnız, hep birden, okula gideceğimizin şerefine içelim diyecektim. Gülüştüler.. sonra hepisi bardaklarını Tekin kadar yükseğe kaldırarak, vuruştular. Dolu bardakların çıkardığı tok sesi keskin bir kahkaha kovaladı.. çünkü Tekin öyle sert vurmuştu ki; hem kendi, hem de karşısında oturan Sevinin bardağı parça parça olmuş, ellerinde bir kulp kalmıştı..

O, buna hiç üzülmemiş görünerek:

— Uğurdur çocuklar!.. dedi .. sonra bana, bazen ipsiz sapsız dersiniz. İşte sapsız olmadığımın şahidi..

Bu sözleri de kahkahalar karşıladı.. o gayet ciddî, arkada duran şişelerin birini önüne aldı. Bir tane de "Sevin„e uzatdı :

— Böyle içmek daha güzel.. hem canım „herkese benzemek hiç te hoş değil.. Ben herşeyde bir değişiklik olmasını severim..

Şişeyi eline aldı. Ağzına götürürken şanlı bir kumandan kurumile bağırdı:

— İçelim arkadaşlar.. benim şişeyle içmem şerefine..

Hiçbirinin gülmekten içmiye hali kalmıştı.

Ahmet nazlı sesile sızlanıyordu:

— Kuzum Tekin biraz sus.. az kaldı boğuluyordum. Yemek yiyemiyoruz.

Tekin, başını yana doğru eğerek Ahmede baktı:

— Vah zavallı yavru.. demek ki lokmaların boğazında kalıyor...

Dedikten sonra arkadaşlarına döndü, büyük bir sır söyler gibi yavaş sesle:

— Lokmaları boğazında gülmekten değil, kocaman oluşundan kalıyor.. baksanıza, önünde yiyecek bir şey kalmamış.. hepisini süpürmüş.

Sofranın en ucunda oturan İclâl:

— Tekin!.. uğraşma Ahmetle..

Diye çıkışınca, delikanlı :

— Niye uğraşayım.. bak önünde yiyecek birşey bırakmamış!..

Hepisi hiç durmadan gülüyor, ve yiyorlardı. Tabaklar boşalınca birer birer kalkmıya başladılar., biraz ilerideki dutlukta, boş hamaklar onları miknatis gibi çekiyordu. En sona kalan Ayla, arkada duran bahçıvanın karısına :

— Kuzum Fatma !.. Ne olur bunları sen toplayıver.

— Peki yavrum!.. sen üzülme.. ben kırmadan toplar, yıkarım hepsini..

"Ayla„ dutluğa doğru giderken :

— Fatma !.. oradaki yemekler senindir.

Birkaç adım güneşte yürüdü.. sonra dutların, yeşil atlas gibi parlıyan büyük yapraklarının gölgesine girdi. İri gövdeli ağaçlara hamakları kurmuşlardı.. arkadaşlarının çoğu yatmışlardı bile.. "Ayla„ kırımzı hamağının içine oturdu. Dere yolundan yüzünü yıkamış, saçlarını ıslatmış Tekin geliyordu.. onun her halinde, insanı güldürecek bir tuhaflık doluydu. Hamakların ortasındaki boşlukta durdu, elile genç kızların yattıkları ipleri işaret ederek:

— Çocuklar! neye benziyorsunuz biliyor musunuz? diye sordu.. "Sevin" çocuk gibi gülüyordu:

— Hayır; dedi. Sen söyle Tekin..

Tekin güldü:

— Ağa yakalanmış balıklara, hele sen, sen küçük "Sevin„ pembe elbisenle bir mercan balığı gibisin.

— Ya biz neye benziyoruz Tekin?..

Ahmet soruyordu. Tekin bir elini dudaklarına götürerek, fırlıyacak kahkahasını tutar gibi durdu.. sonra başını sallıyarak baktı:

— Sen Ahmetciğim!.. gücenme ama, kocaman bir alığa benziyorsun.

Hamaklar, içindekilerin kahkahalarile titriyordu.. öyle çok güldüler. Tekin, hiçbir şey söylememiş gibi hamağına atladı. Uzandı..

... Tatlı bir serinlik vardı gölgeliklerde.. küçük bir rüzgâr, ilerideki portakallıktan çiçek kokularını çalarak getiriyordu. Yapraklar.. ışıl ışıl yanıyor.. sürü biçiminde dolaşan arıların vızlamalarına, öten kuşların sesleri karışıyor.. derenin şıkırdısı serin bir ninni gibi kulakları okşuyordu. « Ayla », yapraklardan sızan birkaç damla güneş ışığından yüzünü saklamak için, bir elini gölgelik gibi yüzüne tutuyordu. Saçının bir örgüsü hamaktan sarkmıştı.. güzel yeşil gözlerine tatlı bir uyku süzgünlüğü çökmüş, bebekleri kaybolmuş gibiydi...

İhsan, onun havada duran kolunun yorgun yorgun kenara düştüğünü görünçe:

— «Ayla» uyuyacak çocuklar; uyutmıyalım..

Diye bağırdı.. genç kız ona baktı. Dargın dargın gülümsedi.. sesi çocuklaşmıştı:

— Yapmayın ne olur?.. Bırakın bir saat kadar uyuyayım.

Tekin doğrulmuştu:

— "Ayla„!.. uyumak filân yok.. bizim canımız sıkılır sonra.. Hem de sen uyursan İhsan bizim ağzımızı açtırmaz.

Ellerile işaretler yapıyor, sesini incelterek söylüyordu:

— Bayanlar, Baylar!.. bu güzel dekor içinde uykuyu düşünmek ne duygusuzluk.. kuşlar ötüyor, arılar vızıldıyor; çiçekler kokuyor, dere şakıyor.

Daha söyliyecekti. Ahmet sözünü kesti:

— Dere değil, bülbül şakır.. zavallı Tekin bilmiyormuş!..

— Senin gibi anlayışsız adama sözüm yok.. sen biraz duygulu olsaydın, derenin n'çin şakıdığını anlardın.

— Ben anlamıyorsam sen anlat dostum.

— Ha, pek güzel dinle öyleyse, derenin sesi öyle tatlı ki, onu bülbül ötüşüne benzettim,. anladın mı?

— Anladım.. İyi buluş doğrusu..

Öyle ciddî söyliyordu ki, «Ayla» güldüğünü göstermemek için başını öbür yana çevirdi..

Tekin biraz önceki sözüne yeniden başladı:

— Ne kadar yufka yürekli, ne kadar anlayışlı adamım.. Dünyanın bütün güzelliklerini limonata gibi içerek zevk alıyorum..

— Eh..yeter artık gevezelik; biraz ciddî konuşalım.

Hamağına zor çıkan Ali, başını Tekine doğru çevirmiş, kalın karakaşları altında küçücek birer benek gibi duran gözlerini Tekinin gözlerine dikmişti.. Tekin bu bakışlardan ürpermiş gibi titredi:

—Rica ederim Ali; o iri ve korkunç gözlerini bana dikme, fena oluyorum..

Kendine her çatanın komik tarafını bulup, yüzüne vurmak, onun için bir zevkti:

— "Ayla"!.. Alinin gözlerine dikkatli baktın mı hiç?

Sorduğuna, yine kendi cevap verdi:

— Bakmamışsındır.. fakat ben baktım. Öyle küçük ki bu oğlanın gözleri, dört yanını rahatça görüyor mu diye merak ediyorum...

— Tekin sen artık azıttın. Herkesin gözüyle, kaşıyle oynama..

Bunu söyliyen İhsandı.. Darıltmayan bir sesi vardı. Yüzünün kuvetli görünüşü, "Ayla„ya bakarken çocuklaşıyordu:

—"Ayla„ bize bir şarkı söyle ne olur?

Bu sözler hepsinin başını istekle doldurmuş:

— Haydı Ayla.,

— Bir şarkı..

— Kuzum Aylacığım, söyle.. ne zamandır söylemiyordun. "Sevin„ nazlı sesiyle yalvarıyordu. Genç kız:

— Söylerim ama, şarkı değil.. bir ninni.. hepinizi uyutmak için..

— Raziyiz.„ Sen söyle de..

Hepsi, hamakta doğrulan Aylaya bakıyorlardı. Onun mat renkli yüzünün, solgun pembe dudakları aralandı:

Gün ağardı. Söner artık
Ocaktaki bu ateş.
Ayrılmak çok acı, Tanrı
Yaratmıştı bizi eş...

diye başlıyan türkü, ninni bekliyenleri sevindirdi. "Ayla„ nın sıcak ve yürekten çıkan sesi, dinleyenlerin yüreğine girmeyi biliyordu. Günün bütün ışıkları, renkleri, sesleri silinir gibi oldu: Giden karanlıklar, ağaran gün renkleri, çıtırtılarla yanan bir ocağın sönüşü; gözlerine görünüyordu..

Her zaman dinledikleri bu türküyü, ilk duyuyorlarmış gibi ürperiyorlardı. « Ayla » nın sesi, söylediği şarkının resimlerini çiziyor, yüreklerin içinde dolaşıyordu. Şarkı tükenince, ayrılan sevgililerin acısını, içlerinde sızıyla duydular. Bu, biribirini seven bir çift ateş yüreğin, ayrılışı türküsüydü.

Hamaklarda yatanlar başka bir dünyanın içine girmişlerdi sanki.. başlarının üstündeki pırıltılı yaprakları, dört yanlarını saran eşsiz güzellikleri görmüyorlar, sesleri.. kokuları duymuyorlardı.

"Ayla„ şarkısile uzaklara gönderdiği arkadaşlarını, bu sorusile yakınlaştırdı kendine:

— Ninni söylemediğim halde, niçin hepiniz daldınız çocuklar?.

Arkadaşları gülümsiyerek ona baktılar.

Tekin:

— Aman "Ayla„ cığım!.. dedi. Sen bir şarkı söylüyorsun ki, insanın başının içi karmakarışık duygularla doluyor!..

— Öyle ise bir daha söylemem.

— Öyle diyeceğine: "Öyle ise her zaman söyliyeyim„ de de beni şaşkına çevir.

— "Ayla„!.. şu konservatuvar işini ortaya atışın ne iyi oldu.. senin yüzünden hepimiz ilerliyeceğiz..

Hepisi dost ve akraba çocukları idiler.. beraber büyümüşler, beraber okumuşlardı.. hatıralarını andıkları vakit, birinin unuttuğunu bir başkası söylüyordu. Bir hafta önce bir topluluk yapmışlar, uzun uzun konuşarak kararlar vermişlerdi. Yirmi kişi arasından bir ikisi bu karara ortak olmamıştı. Bir konservatuvara girecekler, seslerini, piyanolarını, kemanlarını, kitarlarını ilerletecekler.. sonra da çalışarak hayatlarını kazanacaklardı.. İçlerinde bir ikisi iş güç sahibi olmuştu; onlar işlerini bırakacaklardı. Büyükleri bu kararı delice bulmuş, izin vermiyorlardı. Fakat onlar öyle ağır basmışlardı ki, istedikleri izni kopardılar. "Ayla„ların şehirden üç saat uzaktaki portakal bahçelerine yapılan bu gezinti, kopan izinin şerefine idi..

Konservatuvara nasıl gideceklerini, okulu bitirince nasıl çalışacaklarını uzun uzun ,konuştular..

— Arkası var —

Bayanlar Sizin için:

SONBAHARDAN KIŞA GEÇERKEN!

Eskilerin yenileşmesi...

Bu senin modalarında en çok göze çarpan budur.

Eskiler de, bir zamanlar, yeni idi. Fakat yıllar geçiyor, zaman sellerinin önüne katılan herşey, yeniliğini kaybediyor...

Yeniliğini kaybeden şey, güzelliğini de kaybediyor mu? Hayır! Göz alıştığı için, alâka çeken kuveti azalıyor.

Temeli güzel olan, üstelik san'atle beslenen, bezenen herşey, bir ân geliyor, tozlarından silkinerek yıl katmerlerinin arasından ışıldayıp çıkıveriyorlar.

« Tarih tekerrürden ibarettir » derler. Bu söz moda için de kullanılabilir. Saç tuvaletlerinin birçoğu, ilkçağ Yunan, Romen heykellerinden örnek alınmıyor mu?

Yeni suvare tuvaletleri, yine eski Yunan, Romen « allür » ü değil mi ?

İlkçağlardan ortaçağlara gelelim. Ortaçağ « çalım - allür » ünde gelin tuvaletleri yapılıyor.

Saç biçimlerinden kol, boyun, bel, etek biçimlerine kadar eskiliğe doğru giden yeni modalara bir gerileyiş denebilir mi?

Aslı güzel olan bir şey, ölmüyor. Yalnız ona takılan pürüzler, temizleniyor. Ve bu da, güzelliğin, san'atın, yaşı, çağı olmadığını bize anlatıyor.

Bol, kabarık kol; bileğe yapışık kollar; uzun, kuyruklu etekler, geniş kaplar ve küçük şapkalar, tüyden şapka süsleri, çok uzak olmıyan bir geçmişin tuvaletleri değil miydi ?

Zamanla zevkler değişmiyor mu? Buna da: «Hayır! Değişmiyor, değişemezl» Demek kimin haddine? Zevklerde, gittikçe ilerleyen, büyüyen, genişliyen bir yontuluş, bir inceliş var. O halde, bu geriye akar gibi dönüp bakış neden?

Geçmiş zamanlarda kadınlar güzel, şık değiller miydi? Her devrin kendine mahsus bir gösteriş tarzı, bir tuvalet zevki, bir giyiniş inceliği, şıklık buluşları vardı.

Bugün, moda denilen şey, san'atkârlar elinde, adeta fennin bir kolu haline gelmiştir. Kadın güzelliğini bütün inceliği, bütün renkleri, pırıltıları, şirinlikleri ile gösterebilmek için moda san'atı değil, moda fenni, son senelerde geçmiş zamanların zevklerinden, ve her yüksek zevkin yarattığı ölmez san'at eserlerinden- pek doğru ve pek yerinde olarak- istifade etmektedir.

İşte bu, gerileyiş değil, zevklerin ve

sanatın ilerleyişidir; ve bugünün modalarından da, yarının istifade edeceği muhakkaktır.

* * *

Bu sene giyilecek kumaşlar arasında kadife, saten, krepromen, tafta ve empirime tafta da vardır.

Renkler: Kırmızı, siyah, beyaz çoktur.

Gece tuvaletleri ile kullanılan kaplar, tuvaletin eteklerinden bir karış kadar yüksektedir:

İskarpinler: Gece için eski Yunanîlerin ve Romalıların ayakkabı biçimleri örnek olmuştur. Üstleri delikli renk renk sandallar giyilecektir.

Bütün yaz, her kadının pedikürlü tırnaklarını açık bırakan sandallar, bu yıl tuvaletlerin altında da görülecek, değişik bir manzaradır.

Taşlarla süslenenleri de vardır.

Sabah iskarpinleri, üstleri iyice kapalı botla potin arası şeylerdir.

Karlı sabahlarda üşümemek için kapanan kadın ayakları, geceleri çiçekli, ılık salonlarda, rahat rahat dansedebilmek için sandal giyiyor.

Son yıllarda, modanın tekâmülile, giyinişin şekilide değişti. Rahatlık, sadelik, zarafet en önde gidiyor. Yalnız şapkalar müstesna; başın üstünde, külâh gibi, takke gibi, fes ve kalpak gibi şekillerle duran şapkalar, ufacık bir ruzgârla uçmak tehlükesile, her ân sahiblerini korkuda bırakıyor. Uçmaması için birtakım fileler, ve çene altından bağlarla tutturulanları da var. Fakat bunların ne dereceye kadar zarif ve göze hoş görüneceği malûm değildir. Gözümüzün alışmadığı bu biçimlere karşılık, türban gibileri de vardır. Bunu hiç yadırgamadan kullanabiliriz...

PAMUK NİNE CEVAP VERİYOR:

Kadınhan

Ö. Seyfettin

Yavrum.

Derdin eğer söylediğin gibi mühim olsaydı, sana husuşî yazacaktım. Fakat değil..

Sen yaşta her çocuğu saran güzel duygulara dert demekle yanılıyorsun.. hayatının ilkbaharına girenler, bu tatlı baş dönmesini duyarlar yavrum. Bunu dert diye düşünme. Eğer dert olarak kabul edersen bile, dünyanın en tatlı bir acısı olduğunu bilmen lâzımdır. Birgün gelecek ihtiyarlayacaksın; o zaman çocukluk aşklarının temizliği, sadeliği, samimeyeti, içliliği gözünde tütecek ve bugünkü derdinin asıl manasını o zaman anlıyacaksın!..

Aynalar meselesine gelince; onun ayna tutması sana olan alâkasını gösteriyor. İlk o yaptığı için senden daha korkusuz olduğu belli.. sonra senin tutmana kızmakta haklı.. Belki odasında dolaşan ışığı görürler ve darılırlar.. belki de odasını değiştirirler. Ayna tutuşuna kızması bundandır çocuğum.

Geminin Yenisi, Kaptanın Eskisi

— Başı 7 inci sayfada —

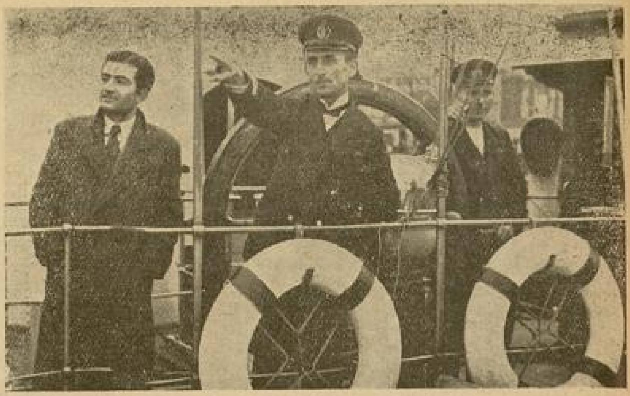

— Birgün benim de başıma böyle birşey geldi.

Önceden tertibat aldığımız için insanca zayiat vermedik.. kayıklara binip gemiden uzaklaşmıştık.

Göklerden tahminen 2000 metre yükseklikten düşen bombanın, üzerimize düşüyormuş gibi gelişi, ve ölümü müjdeleyen sesi hâlâ kulaklarımda çınlıyor.

Düşman uçaklarının isabeti daima Marmaranın mavi suları idi. Bombanın düştüğü yere biz de hemen kayıklarla koşardık: ve hiçbir balıkçının, birçok saatlerde toplıyamadığı kadar bol balıkları toplardık.

Hayri kaptan denizde biribirinin sırtına yaslanan dalgalara baktı ve gülümsiyerek ikinci hatırasını anlatmıya başladı:

— Sisli, fırtınalı ve yağmurlu havalarda sefer yapmazdık. Yolcular ise bu havalarda kaptanları teşvik ederlerdi.

Kaptan yola çıkmazsa, kaptanın beceriksizliğine ve korkaklığına ait türlü türlü sözler söylerlerdi.

Bir gün benim de başıma böyle garip bir şey geldi.

Kuvetli bir lodos esiyordu. Harem ve Sılacık iskelelerine bir seferim vardı. Köprüde iken denizlerin fazla yükseldiğini.. bu iskelelere yanaşmak imkânı olmadığını, memurlar vasıtasile yolculara bildirdim.

Yolcular ise, katiyen deniz olmadığını, bu havada pek âlâ gidilebileceğini ve benim korktuğumu bağıra çağıra söyliyorlardı.

Bu inatçı yolculara kahramanlığımı değil, denizin çılgınlığını göstermek üzere 57 numara ile Hareme doğru yollandık.

İskeley, tahminen 200 metre bir mesafe kalmıştı ki, Harem ahalisi ve iskele memuru Ata, avazları çıktığı kadar; «iskeleye yanaşmayın» diye bağırıyorladı.

Yolcular da vapurda, biribirlerile düğüşecek kadar, ağız kavğası yapıyolardı:

— Vapuru böyle havada hareket ettiren sen oldun.... ben olmadım...

Yolcuların hepsinde şafak atmıştı. Hepsi Azrailin kendilerine yaklaştığını söyliyorlardı.

Ben ise bıyık altı gülüyordum. Bu inatcı yolculara biraz daha azizlik yaptıktan sonra Üsküdar iskelesine dümen kırdım.

Karaya çıkmak için can atan yolculara, bir daha kaptanın işine karışmamalarını söyledim...

— Denizcilikten anlamıyan bir yolcuya siz ne tavsiye edersiniz?

— Eski bir kaptanın idare ettiği yeni bir gemiyle yola çıkmasını... Bu büyük bir gemici sözüdür:

«Geminin yenisi, kaptanın eskisi...»

Türkiye ve Prens Bismark

— Başı 25 inci sayfada —

Bismark, bu iki devleti Almanyaya bağlamakla iktifa etmedi. İngiltereyi de iyi idare edip Fransaya ve Rusyaya meyil ettiremedi. Mısırın işgaline itiraz eden Fransa ve Rusyaya rağmen, İngiltereyi hoşnud edecek bir politika tuttu. Londra kabinesine : «Mısırda alâkamız yoktur. Mısırdan dolayı size zıdlık etmiyeceğiz. Hattâ İngiltere Mısrın haricinde faaliyetde bulunsa da ses çıkaramıyaçağız. Herhalde Almanya İngiltereye karşı dostce ve tarafdarane bir meslek takip edecektir» mealinde mahremane bir nota gönderdi (eylül 1882) ve İngiltereyi de kazandı.

* * *

Rusyaya gelince Bismark, Almanyanın Rusya hakkında husumeti bulunmadığına ve «ittifakı-müselles»in gayesi taarruz olmadığına dair tebliğatlar ile Çarı temin-den geri durmadı. Çarın Nehlistlerden korkusu olduğunu biliyordu. Rusyada inkilap yapmak istiyenler hakkında Petersburga raporlar yollamağa başladı. Fesad tertibi için Rusya Lehistanından Almanya tarafına geçen şüpheli kimseleri tutturmak veya nefi ettirmek veyahud polisin nezareti altına aldırmak; hasılı o gibi şahısların fesad yapmalarına mani olmak gibi muameler ile Çarın teveccühünü kazandı. İki devlet arasına giren soğukluğu geçiştirdi. Ondan sonra İmparator Vilhelm ile Fransova Jozef'i Lehistan'da İskernoviç şehrinde Çarla buluşturdu. İcabında ihtilâlcileri müştereken kahır ve tenkîl taahhüdü mukabilinde Rusya, Almanya ve Avusturya İmparatorlarından birinin, başka bir devlet ile muharbesi vukubulur ise, diğer iki İmparatorun bitarf durmaları hakkında her üç İmparatora gizli bir mukavele imzalatarak (Mart 1884) Fransayı hayli zamanlar muinsiz bıraktı. Ve artık şansölyelikten istifa edinceye kadar Almanyanın içtimaî ve iktisadî işlerile meşgul oldu.

İstifasının sebebi de imparator ikinci Vilhelmin, büyük babası Vilhelm ve babası Frederik gibi Bismarkın her reyini kabul etmemesi; ve Bismarkın da kendisile müzakere etmeden, vükelânın doğrudan doğruya imparatordan emir ve talimat alarak işler görmelerine tehammül edememesi idi. Bir de imparator Bismarkın, Rahiştagdaki siyasî fırkalar reisleri ile kendisinden istizan etmeden muzakereye girişmesini mennetmiş idi.

İşte bu meselelerden dolayı zuhur eden ihtilfı behane ederek imparator Bismakı istifasını vermeğe mecbur etti.

(18 mart 1890)

— BİTTİ —

İKTİDARSIZLIĞI ve BEL GEVŞEKLİĞİNİ

giderir, yaşamak neşesini iade eder. Eczanelerde bulunur. İstanbulda fiyatı 150 kuruş. Tafsilât için: Galata-Posta kutusu 1255

NOT: (O Bir Günahkâr Değildi) Romanına gelecek sayıda devam olunacaktır.

KÖTÜ KADIN

— Başı 15 inci sayfada —

yor. Komşuların dedikodularını anlatıyor, usta bir söyleyişle beni çekiştiyor. Bunun da bir tarzı var, başka genç kadınların tertibinden, kaynanalara olan saygılarından, kocalarına yaptıkları muameleden bahsediyor...

Geç vakıta kadar, yanımızda oturuyor, sonra gidip yatıyor. Biz, bir kelime kendimize aid konuşmadan yatıyoruz. Daha güneş doğmadan gelip kapıyı yumrukluyor:

— A, bu ne uykusu ayol, kalkın bakalım!

Diye bağırınca yatağımızdan fırlıyarak kalkıyoruz. Kocam erkenden işine gidiyor, ben ev işlerile uğraşıyorum. Hergün bütün evi baştan başa siliyor, süpürüyor, temiz olduğu halde camları parlatıyorum. Akşama kadar bir dakika oturmak yok, hiç sokağa çıkmıyorum, hattâ evin bahçesine bile.. Bir gün bahçede güneşleniyordum, ilkbahardı, küçük bahcedeki çiçeklerin üstünde arılar vızıldıyarak dolaşıyor, kelebekler uçuyor, ağaçlarda kuşlar cıvıldıyordu. İçime, ağır ağır, tortu gibi biriken kırgınlıkları düşünüyordum. Hayallerimin, hergün bir parçası dağılıyor, parçalanıyordu. Kocamla bir kelime konuşamıyoruz, evden bir adım dışarı atamıyoruz, halbuki evlenmeden, ne güzel günler yaşıyacagımı kuruyordum. Baharda kırlara gideceğiz; kışın, ara sıra sinema seyredeceğiz. Bunların hiçbiri yok, üstelik tatlı dil ve güler yüze de hasretim. Önce fakirdim, yoksuldum; fakat, ninemle başbaşa geçen saatlarım vardı ki, o saatlar, bana hayatının dertlerini unutuyor, ümitlerimi tazeliyordu.

Şimdi ninemi de göremiyorum. O koca karı benim ahlâkımı bozarmış!.. O ki, beni tertemiz bu yaşa kadar sakladı, şimdi ahlâkımı bozacak.

Ben böylece dalmış düşünürken, kaynanamın sesiyle dalgınlıktan uyandım:

— İçeri gel! görmiyor musun erkekler sana bakıyor? Yoksa kırıtıyor musun onlara?

Erkekleri görmemiştim bile, içeri girdim. O günden sonra bahçeye de çıkamıyorum.

***

Evleneli bir yıl olmuştu. Odamdaki küçük ayna, artık bana solgun yüzlü, zayıf gözlerinin altı siyahlaşmış, dudakları gülüşsüz bir geç kadını gösteriyor. Kendimi tanıyamıyorum. Kocam tamamiyle değişti. Zaten iradesiz bir adamdı, annesinin fitleriyle büsbütün iradesizleşti. Beni gözü görmiyor bile. Geceleri eve gelmiyor, ağlıyorum; kaynanam:

— O, erkektir diyor, elbette hovardalık edecek. Bir çiçekle yaz edecek değil ya! Hem sen maymuna döndün. Huysuzluklarınla oğlanı evinden soğuttun...

Kocama da ağzımı açamıyorum. Bir kere söyliyecek oldum:

— Canın isterse!.. dedi. Ben böyle bir adamım, beğenmiyorsan istediğin yere gideresin!... Üstümdeki birkaç kat elbisem eskidi, ayağımda terlik kalmadı. Almıyorlar, evin gelini değil, hizmetcisyim sanki!. Ninemi görsem belki bana sabır ve nasihat verecek, fakat imkân yok...

***

Gece gündüz ağlıyordum. Çünkü anne olacağım. Bunu ne kocama, ne de kaynanama söyleyemedim. Birşey söylerler diye korkuyordum; belki kocama söylersem, onda değişiklik olur. Baba olmak ona iyi duygular verir. Böyle düşünerek söyledim. Düşündüğüm gibi oldu. Onda bir değişiklik yaptı. Sevindi, ağladı, benden af istedi. Fakat annesine söyleyince, evde kıyamet koptu:

— Bizim çocuk neyimize, altmış liraya bir boğaz daha ilâve edemem.

Birçok sözler. Nihayet çocuğu aldırmağa karar verdiler. Tam yedi aylık... Korkuyorum... yaşamanın bence bir kıymeti olmadığı halde, yine korkuyorum. Ya ölürsem?

Çok zayıf oluşum, onların işine yaradı. Çocuk doğuramazmışım, doğursam bile, kendim yaşamazmışım.

Çok ağır ve tehlükeli bir ameliyattan sonra, eve döndüm. Büsbütün zayıflamış, kuvvetsiz kalmıştım. Vücudum titriyor, gözlerim kararıyordu. Doktorlar onbeş gün yatmağa sağlık vermişlerdi. Fakat yatamadım, kaynanam hasta, onu bakmak lâzım. Onun etrafında pervane gibi dolaşıyorm, akşamları baygın yatağa düşüyorum.

Kocamın yüzünü görmüyorum. Odasını benden ayırdı. Yüzüme bakarken iğreniyormuş, ben acaba bu kadar çirkin mi oldum? Bu sorunun cevabını veren yok ki...

***

Böylelikle yıllar, ağır, basık, kasvetli bir halde geçiyordu. Evde sığıntı gibi yaşıyorum, yarı aç, yarı tok...

Bir gün isyan ettim, kocama bağırdım:

— Bu çekilmez artık, yaptığınız fenalıkları çekemiyorum artık!

Cevap olarak:

— Geldiğin kulübeye git!.. dedi, seni dilencilikten kurtardım, bir de şimdi kafa mı tutuyorsun! Cehennem ol miskin!

İyice kızmıştı. Beni bayıltıncıya kadar dövdü. Gözlerimi açtığım vakit, kendimi sofada yatıyor buldum. Birkaç parça eşyamı topladım, yıllardanberi çektiğim dertler sabrımı taşırmıştı, ninemin evine döndüm. Beni görünce boynuma atıldı:

— Taliimiz, bahtımız kara... çocuğum ne yapalım sabredeceğiz...

— Çalıştım nine, az çok okudum, bir yerde bir iş bulurum elbet!..

Eşyalarımı sattım, birkaç kuruş para etti. Hergün kapı kapı geziyor iş arıyordum. Yüzüme bakıyorlar, manalı lakırdılar söylüyorlar, kötü teklifler yapıyorlardı.

Ninemin maaşını kesmişler, o, ben gelmeden önce konu komşunun yardımile geçiniyormuş. Bunu ilk zamanlar benden sakladı, sonra meydana çıkardı.

Her başvurduğum yerden kırgın döndüm, teneke mangalımızda günlerce kömür yanmıyor, geceleri karanlıkta oturuyorduk.

Bütün bu sefalet içinde, günden güne güzelleşiyordum... Yüzüm zayıflamış, rengi solmuş ama, bir çift altın göz, bütün güzelliğile görünüyor... Eski elbiselerimle sokağa çıktığım vakit birçok söz topluyordum.

Boyum ince uzun, vücudüm narin ve biçimli idi, güzel konuşuyor ve duygulu idim.

Bir gün yine iş aramış bulamamıştım, bir haftaya yakin ağzıma bir lokma ekmek girmemişti. Hizmetçi olmak aklıma geldi. Birkaç kapı çaldım. Parasız çalışacağımı söyledim, mânalı manalı baktılar:

— Haydi kızım!.. geldiğin yere git, biz belâlı dostundan kaçan, senin gibileri eve alamayız!.. dediler.

Başka bir kapı çaldım, yine yüzüme baktılar:

— Hizmetçi olmak için fazla güzelsin!.. dediler...

Bu taraftan da kısmetim kapalıydı. Açtım, ve güzeldim...

Sabrım, tahammülüm tükenmişti. Namus, fazilet telâkkilerim çürümüştü, küçülmütü. Birtek şey düşünebiliyordum: Sivri şeytan tırnaklarile, kazınan mideme, sıcak bir şey vermek..

Nihayet bir gün, satmadığım bir tek güzelce elbisemi sırtıma geçirdim, yanaklarımı, dudaklarımı boyadım, kumral dalgalı saçlarımı taradım, sokağa çıktım. Güzeldim, göz kamaştıracak kadar güzel... Baygın, süzgün bir güzelliğim vardı. Sokağa çıktıktan bir saat sonra bir erkekle, bir lokantaya girdim, yemek yedim ve onun odasına gittim. Bir vakıtlar yüzüme kapanan bütün kapılar, o günden sonra ardına kadar açıldı.

Şimdi güzel bir odam var, içinde soba ve lâmba yanıyor, ninem hiçbir şeyin farkında değil, tüylü, yeni kürkünün içinde, hayatının son günlerini rahat geçirmekten memnun...

Karnımız hiç de aç kalmıyor...

. . . .

Beni dinlediniz,şimdi bana: «Niçin kötü kadın oldun?» diyebilir misiniz? Sorarım sizlere!.

***

Samihaya, kocasının rahat evini, gezmek, elbise, süs, sinema, tiyatro ve keyif etmek için, bırakıp kaçtı diyorlar. Hergün başka erkekle geziyor. Kibar yerlerde kendini satmak için görünüyor, artık o, bir daha temizlenmemek üzere kötü, kir li bir kadın oldu diyorlar ve diyeceklerde !..

SPOR

Oyuncu Alım Satımı!

Beden ve fikir terbiyesi dolayısıyile sırf zevk ve sıhhat için yapılan hernevi spor hareketleri, zamanla muhitteki alâkasını etrafa yaya, yaya genişlemiş durmuştur. İnsanların spor zevkinden duydukları heyecanları görüp, anlıyanlar, spor hareketlerinin sonuçlarından istifadeye kalkışmışlardır.

Spor hareketlerinden para kazanmak kastile gözleri büyüyen birtakım teşekküller, nihayet sporun doğurduğu rekabet ve onun sonucunda ortaya çıkan hırstan hemen istifade yollarını arayıp bulmuşlardır.

Spor işlerini dünyada herkesten fazla şuurlu bir hareketle ileri götüren İngilizler ilk profesyonelliği boks da, biraz sonra da futbolda kabul etmişlerdir. Verdikleri para mukabilinde iki kişiyi dövüştüren, iki takımı karşı karşıya çarpıştıran birtakım organizatörler, attıkları ilk adımda bu işin büyük bir para yolu olduğunu hemen sezmişlerdir. Dört beş dakikalık bir boks maçında binlerce lira kazanan Menecerler, konturatla istediği şartlar içinde dövüştürdüğü boksöre, kapı hasılatından ancak küçük bir miktar para vermiştir. Futbol idarecileri, bir buçuk saat koşturup, çarpıştırdığı oyunculara da, kıymetleri üzerinden paha biçerek, kazandığı paranın küçük bir parçasını dağıtmış; mühim bir kısmını da cebine koymuştur. Büyük bir para membaını falanın yumruğunda, bir başkasının bacağında gören spor madrabazları, bu suretle fikir terbiyesile beraber yürüyen beden terbiyesinin altından girip üstünden çıkmışlardır.

Herşeyden önce ceplerini düşünen idareciler, her geçen zamandan istifade ederek, profesyonel şartlarını hergün bir parça daha kuvetli esaslara bağlamak yollarını bulmuşlardır. Buna mukabil spor sahalarında yetişen oyuncular da çok genç yaşta gözleri önüne atılan paranın yavaş yavaş cazibesine kendilerini kaptırmaktan kurtulamamışlardır. Profesyonel spor işleri İngiltere'de en sonra ciddi bir teşekkül halini almış; sonuçda alan da, satan da bu işe hem alışmış, hem kanıksamıştır.

Profesyonellik oralarda süzüle süzüle bugünkü kuvetli şeklini almış, makul bir sistem dahilinde devam edip gitmektedir.

O kadar ki birgün falan kulübde oynayan bir oyuncu, 10 bin İngliz lirasına, en kuvetli rakibi olan kulüb tarafından satın alınmaktadır. Zengin bir kulübün iki oyuncu için bir hafta içinde 19 bin İngiliz lirası verdiği hemen hemen hergün görülen tabii bir iştir.

Amatörlük perdesi altında çalışan teşekküllerde bu işler o kadar gülünç bir hal almıştır ki, oynadıkları kulüplerde el altından para alanlara, şurada burada tesadüf edilmektedir. Yarım profesyonellik tabir edilen bu gülünç şekil, dünyanın her tarafına yayılmağa başladı.

Hattâ o kadar kötü bir şekilde profesyonellik etraftata başladı ki; artık üç kuruşa şerefini satanlar, hakikî profesyonelligi bile kötülemeğe kadar vardılar..

Amatör veya profesyonel kalmak, bir tarafı tercih suretile ne kadar doğru ise, bu işi bilmem ne perdesi altında kötü bir şekle dökmek, beden terbiyesinden ziyade, fikir terbiyesi için mazarratlı olduğu da muhakkaktır. İnsanlık: bugün şu kadar paraya kendini oyuncak yapanlardan, yarın: nasırlaşmış bu kabil insanlar sürüsünden kim bilir ne büyük zararlar görecektir.

Onbirinci Berlin Olimpiyadları

1896 yazında İskenderiyeli zengin bir Yunanlının verdiği para, ile Fransız Baronu Piyer de Kuberte'nin himayesinde birinci Olimpiyat müsabakaları Yunanistanın Atinadaki tarihî stadyomunda yapılmıştı.

Bütün dünya atletlerini Atinada toplıyan bu oyunlar, o zaman büyük bir rağbet görmüş ve her dört senede bir kere muhtelif memleketlerde yapılmak üzere bir Olimpiyat Komitesi kurulmuştu.

Olimpiyat Oyunları Komitesi başkanlığına seçilen Baron Piyer de Kuberten o tarihten bugüne kadar Olimpiyat oyunlarına başkanlık etmektedir.

Dört senede bir yapılan Olimpiyat oyunları hiç aksamadan 1912 senesine kadar birdüzüye yapılmış, 1916 da Berlin'de yapılacak Olimpiyat müsabakaları, Büyük Harp dolayısile geri kalmıştı.

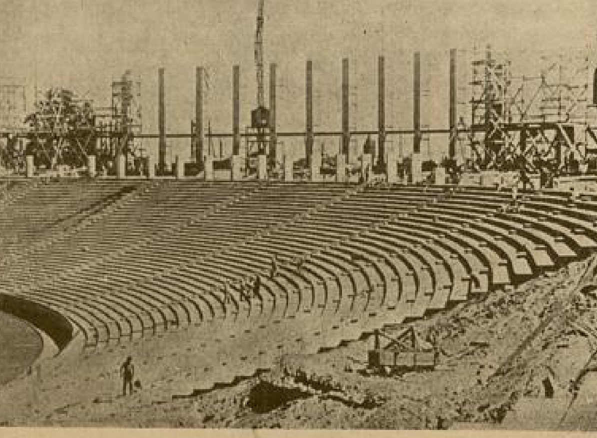

Berlin Olimpiyat Stadının şeref tribünü

Genel harpten sonra ilk Olimpiyat müsabakaları 1920 de Belçikanın Anvers şehrinde büyük bir alâka ile yapılmıştır. O tarihte beynelmilel münasebatlerden uzak bulunan Almanlar, bu müsabakaların haricinde bırakılmışlardı.

1924 te Paris te yapılan oyunlara Almanlar yine iştirak ettirilmemişti. Türkler

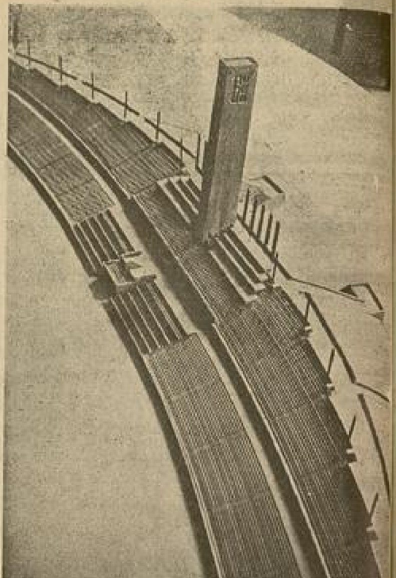

Berlin Stadının merasim direği

ilk defa olarak sekizinci olimpyad oyunlarına davet edildiklerinden, küçük bir kadro ile bu müsabakalara iştirak etmişlerdi.

Atletlerimiz, güreşcilerimiz ve futbolcularımızın iştirak ettikleri Paris olimpyatları, o güne kadar yapılan oyunların en mükemmeli idi.

Fransız olimpyat komitesinin de başında bulunan Uluslarası Olimpyat Komitesi başkanı Baron Piyer de Kuberten Paris Olimpyatları için meşhur Kolomb stadının yapılmasına bilhassa yardım etmişti..

Fransadan sonra yapılacak Olimpyatları Holandalılar Amsterdam da yapmağı teklif etmişler, bu suretle 1928 de 48 milletin iştirak ettiği Olimpyat oyunlarına da, 1912 den sonra ilk defa Almanlar dahil olmuşlardı..

Birinci Olimpyat müsabakalarındanbiri her Olimpyatta büyük muvaffakıyet gösteren Amerikalılar, nihayet 1932 deki en büyük Olimpyat müsabakalarını Los Ancelos şehrinde yaptırmağa muvaffak olarak, bütün dünyayı hayretler içinde bırakan organizasyon ve parlak zaferler içinde muvaffakıyetten muvaffakıyete koşmuşlardı.

Sonunda sıranın kendilerine geldiklerini ilân eden Almanlar 1916 de Büyük Harb dolayısıyle yapamadıkları Olimpiyat oyunlarını 1936 - tam yirmi sene sonra- yine Berlin'de yapmak üzere Olimpiyat komitesinden müsaade aldılar. Alman teknik kuvetinin bütün varlığile muazzam bir stad hazırlıyan Almanlar, şimdiye kadar hiçbir tarafta görülmemiş bir şekilde yepyeni bir model olarak büyük stadlarını hazırlamıya iki sene önce başlamışlardır.

Pek kısa bir zaman içinde bitecek olan Berlin stadyomu, şimdiye kadar çıkan bültenlere nazaran, dünyada eşine kolay kolay tesadüf edilemiyecek bir stad olacaktır.

İtalya patırdısı dolayısile büyük bir kaza çıkmazsa, dünyanın her tarafından gelecek yüzlerce atleti toplıyacak olan onbirinci Berlin Olimpiyatları, cidden görülecek derecede heyecanlarla geçecek, son asrın en hararetli müsabakalarına şahit olacaktır.

Ö. Beşim Koşalay

Yazı direktörü : Emin Refik Müslümoğlu No. 20 1 İlkkânun 1935 Basan : Resimli Ay Basımevi T. L. Ş.

Yukarıdaki resimler ve harfler birleşince 3 kelimelik çok kullanılan bir atalar sözü ortaya çıkacaktır. Bu bilmeceyi doğru çözenlere armağanlarımız:

Birinciye: Bir paltoluk kazmir; İkinciye: Yün siveter; Üçüncüye: Şoson; Dördüncüye: İçi yünlü güderi eldiven; 5 — 50 inciye birer tane 1936 Resimli Ay Muhtırası; 51 — 100 inciye birer tane 1936 Resimli Ay duvar takvimi.

BİLMECE No. 20

---

18 inci sayımızda ki bilmecenin doğrusu:

ÇOBAN MEHMET dir.

Bilmeceyi doğru çözenler arasında çekilen kurada kazananlar:

3 metre ipekli kumaş: İstanbul Topkapı Hacımensur sokağı No. 27 Atıfet Gürkan; 3 metre yünlü kumaş: İstanbul Beyoğlu Hamalbaşı No. 239 da matmazel Emili Angelidis; Bir çift ayakkabı: Kuleliburgaz Hat Enspektörü İsmail Hakkı eşi Sıdıka Demirağ; Bir çift şoson: Arifiye ilköğretim enspektörü Hüseyin Hüsnü Suner; Kravat: Sıvas: Lisede 623 Celâlettin Yüksel Çanakkale: Müddei umumisi oğlu Bedri Turan; Samsun: Lisede 467 Muzaffer; İstanbul: Askerî tıbbıye mektebi 103 Doğan Tulgar; Çorap: Denizli: Un fabrikası sahibi Külâhçı oğlu Ahmet; Yozgat: Nafıa dairesi daktilosu Macide; Ankara: İktisat Vekâleti limanlar umum müdürlüğünde Zekiye Aktuğ; Ankara: M. M. V. Hava müsteşarlığı fen şubesinde İbrahimin yanında Cavide Aktan; Mendil: Antalya: Gazi Mustafa Kemal ilkokulu 79 Necmiye Andiç; Bolu: Bayındırlık işyarlarından Kemal Çağlar Gaziantep: Emniyet oteli sekreteri Recep Sumer.

100 kuruşluk birer kitap: Aksaray (Konya): Yalıtrak sokağında No. 7 evde Sadık Sübayrı; Bursa: Emirbuhari ilkokulu öğretmeni Hikmet; Malatya: Fırat okulu öğretmeni Güzide İnan; Adana: Erkek lisesi 941 Halil Sezai; Tokat: Kültür sekreteri Rıza Aykut; Samsun: Alemdar Zade Biraderler ve mahdumları vapur şirketi; Konya: Orta okul 661 Hüseyin; Ankara: Otobüs idaresi kişe veznedarı Adil oğlu İsmail; Ankara: Turan un fabrikası buğday koruma memuru Yafis Aker; İstanbul: Şişli Bay Cafer apartmanı 2 numaralı daire Ender Tahsin.

75 kuruşluk birer kitap: Samsun: Gazi İlkokulu 372 A. Behzat; Denizli: Orta okul 518 Fikret; Edirne: Posta telgraf başdirektörlüğü başkâtibi eşi Bedriye; Konya: İl tahrirat şefi Abdurrahman Önal; Samsun: Fazılkadı ilkokulu öğretmeni Emine Buyan; Sıvas: Kız orta okul 340 Nermin; Çanakkale: Orta okulda Hilmi; Babaeski: Suvari alayı Levazım asteğmeni İhsan; Ankara Cumuriyet Merkez Bankası muhaberat servisinde R. Ersin; Ankara: Askerî silâh fabrikasında 1714 numaralı dökümcü Hilmi; İstanbul: Arnavutköy Bayındırlık fen okulu 47 Fikret Akçak; İstanbul: Harbiye mektebi 1727 Şevki Gökbir; İstanbul: Beyoğlu, 9 uncu ilkokul 398 Saffet Yamaç.

50 kuruşluk birer kitap: Bursa: Kız lisesi 152 Leman Özkaptan; Milâs: Orta okul No. 83 Y. Argun; Bartın: Belediye ebesi Münevver Dinçel; Gölcük: Kayan F. B. İsmail; İzmir: Karantina iskele yokuşu 64 numara Nejat Candan; İzmir: Karşıyaka orta okul 178 Süha Gürsoy; İzmir: T. C. D. D. 8 inci işletme telgraf memuru Şekip Sarızeybek; Konya: San'at okulu 468 Diyarıbekirli Nazif; Niğde: Orta okul 158 Altın, Kütahya: Vahitpaşa kütüphanesinde Sadık Aykut; İstanbul: Kadıköy Malmüdürlüğü zat maaşları tevzi memuru Bedri Tuğlu.

25 Kuruşluk Birer Kitap: İstanbul: Akşam kız san'at okulunda 360 Muazzez; İstanbul: Üsküdar Sultaniye sokak No. 47 Nermin Uçak; İstanbul: Beykoz Yalıköy sokağı No. 9 Belkis Uygun; İstanbul: Sirkeci Şark oteli Yunus; İstanbul: Sümer Bank İtimadı Millî sigorta şirketi muhasebecisi F. Belge; İstanbul: Şişli Saman sokak Arif Paşa apartımanı No. 3 Adalet; İstanbul Anadoluhisar Halat fabrikasında şef Necati Özkendir; İstanbul: Cerrahpaşa Büyüktulumba sokak No. 27 İrfan oğlu Umut; İstanbul: Kadıköy Söğütlüçeşme caddesinde 169 Sıtkı Güner; İstanbul: 9 uncu İhtisas mahkemesinde Muzaffer Aksaluy; Edirne: Halkevi hademesi vasıtasile oğlu Âdil; Bursa: Yeşil mahallesi, İncearalık sokak No. 1 Türkân Özer; Ankara İsmetpaşa mahallesi Uzunyolda 106 numara H. Arık; Ankara: Adliye Vekâleti merkez bürosu kâtibi Kâzım Kazancıoğlu; Ş. Karahisar: Orta okul 281 Naim Maçkan; Ayvalık: Cumuriyet alanı Garaj karşısında No. 52 Cazibe Oktay; Lüleburgaz: Mu. B I. Telsiz çavuşu Hüseyin Akgül; Tarsus: Amerikan kollejinde 196 Oğuz Aytimur: Bozöyük: Köyler kâtibi Ali Demirel; İnegöl: Merkez okulu 239 Şükriye Durutan; Biga: Şadırvan caddesi 47 berber Yusuf oğlu Cemal; Milâs: Orta okul No. 25 Mehmet Ali; Edremit: Orta okul 74 No. İzzet Sarıkaya; Urla: Asliye ceza mahkemesi zabıt kâtibi Yaşar Gökşin; Eskifoça: Alay komutanı kızı Müveddet Aydemir.

No. 20 **YARIM AY** BİLMECE KUPONU No. 20

Reklâma İnanmayın

Alanlara Sorun

EN KOLAY, EN PARLAK, EN SUREKLİ YANAN KÖMÜR: TÜRK ANTRASİTİ DIR

Reklâma İnanmayın

Alanlara Sorun

EN ÇOK ISITAN, KOKU, DUMAN YAPMADAN YANAN ve YANARKEN PARÇALANMAYAN KÖMÜR

TÜRK ANTRASİTİ dir

Reklâma İnanmayın

Alanlara Sorun

HER SOBADA VE MALTIZDA YANAN, FIRA VERMEYEN, EN HAFİF VE EN UCUZ KÖMÜR

TÜRK ANTRASİTİ dir

Satış Yerleri:

Yenicami — İşhan: Maden kömürü işleri T. A. Ş.

Galata: İş Bankası şubesi